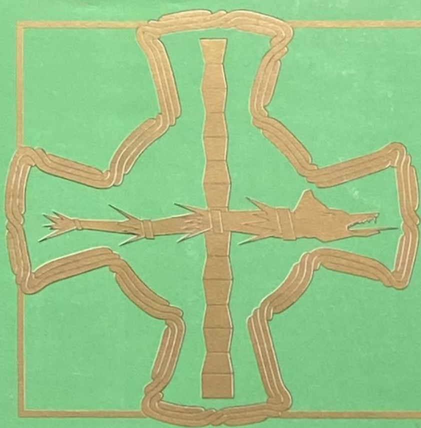
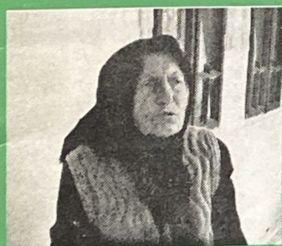

an I • nr. 9 • noiembrie 2003 • 15.000 lei • www.romfest.org

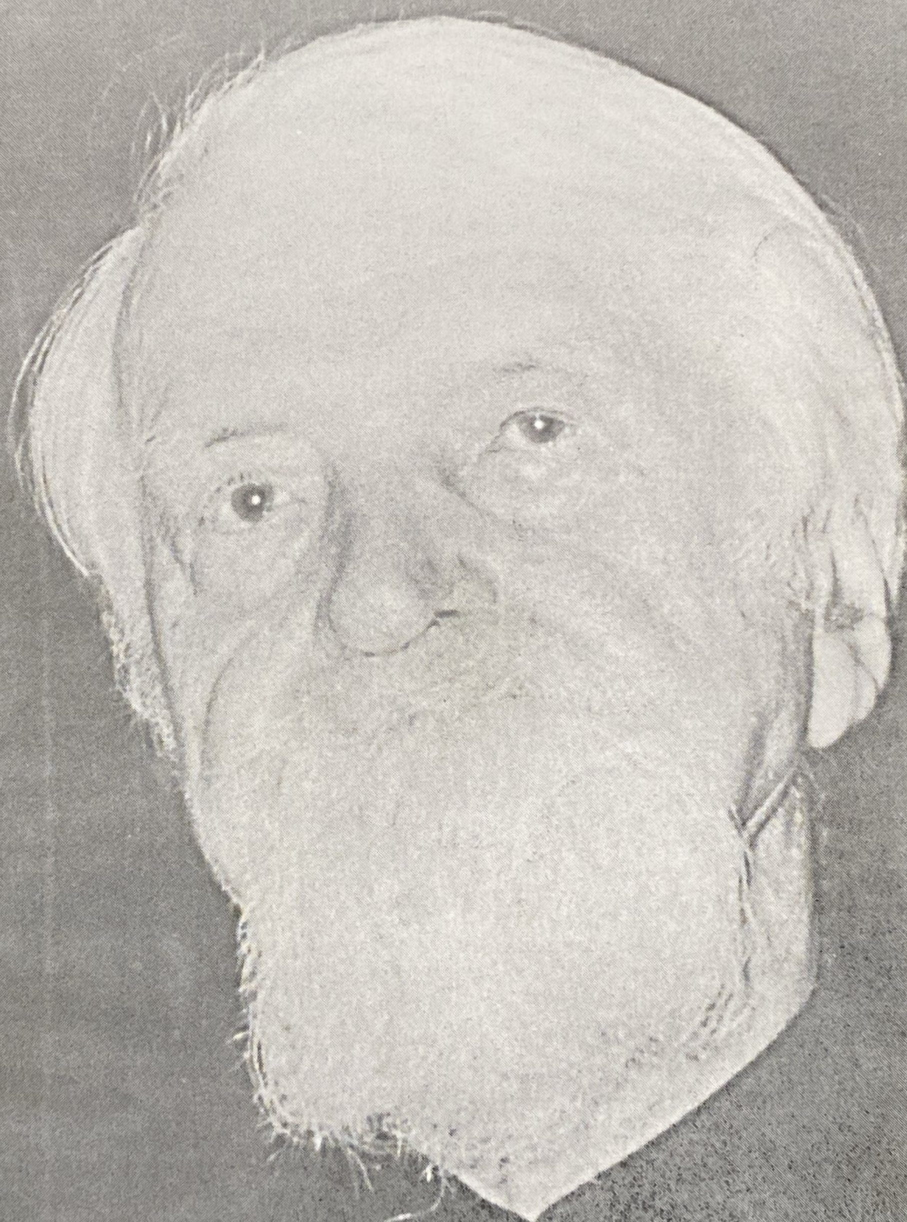
Andreea Marin și lumea românească

Elisabeta Rizea sau arma memoriei tragice

Lupta pentru identitate a aromânilor

CENTENAR STĂNILOAE

Coperta I : Părintele Dumitru Stăniloae, la apusul vieții

sumar

numărul 9 - noiembrie 2003

rost manifest românesc

Fondată 2002
Revistă națională editată de Asociația ROMFEST XXI

Director
Claudiu TÂRZIU
rost@romfest.org

Seniori editori
Paul GHIȚIU
Cristi PANTELIMON

Director administrativ
Nicu BUTNARU
0723.504.807
romfest@romfest.org

Redacția
Mihail ALBIȘTEANU
Silviu ALUPEI
Radu DUMITRESCU
Mircea PLATON

Colaboratori permanenți
Corina BISTRICEANU
Alexandru BOER
Pr. Gheorghe CALCIU
Răzvan CODRESCU
George ENACHE
Dumitru MANOLACHE
Viorel PATRICHI
Adrian Nicolae PETCU
Marcel PETRIȘOR
Nicolae STROESCU-STÎNIȘOARĂ
Florea TIBERIAN
Varujan VOSGANIAN

Design & grafică
Gina ROGOJINOIU

Ediție internet
Dragoș DORAN

Corespondență
C.P. 62, O.P. 66 - București

Difuzare
Rodipet SA

Abonamente
La redacție sau prin Rodipet SA (nr. catalog 4843-VI)

ISSN
1583-6312

www.romfest.org/rost

Rost este difuzată în țară și în comunitățile românești din Europa, SUA și Canada.

Modelul pseudodemocrației originale

România nu a optat încă între dictatură și democrație, între socialism și capitalism. Rezultatul alegerilor din anul 2000 este dovada acestei ambiguități. Elanul revoluționar din decembrie '89 fusese, oricum, exprimat cu jumătate de gură. Restaurația a luat-o înaintea revoluției. Comunismul a înțeles că, pentru a supraviețui, trebuie să-și însceneze propria dispariție. Ceea ce s-a și întîmplat. Purtînd un nou chip (uman?), toți liderii comuniști, fie că erau activiști, securiști, procurori, ideologi sau directori de fabrică, cu excepția unor (prea) apropiați ai cuplului dictatorial, au continuat netulburați să conducă țara. Imediat după mișcarea din decembrie '89, atunci cînd a fost liberalizat accesul la resurse, ei și-au însușit o forță economică redutabilă. Decalajul dintre grupul acesta de interese și oricare alt grup constituit ulterior nu numai că nu se diminuează, dar sporește neîncetat, cu consecințe politice îngrijorătoare.

În 1990, pentru a-și însuși activele statului și a-și crea oportunități financiare, "elitele" comuniste aveau nevoie de aparența/paravanul democrației și de un oarecare proces de liberalizare economică. Acum, însă, nu mai au. Mai mult decît atît, democrația și liberalizarea îi deranjează. Va mai merge, probabil, vreun an, pînă cînd tot ce mai e de împărțit se va împărți, după care - gata! Armamentul totalitar este deja așezat cu grijă în rastel. Structurile guvernamentale sînt complet pesedizate și continuă să fie militarizate (prin numirea în funcții-cheie a unor ofițeri superiori, scoși în rezervă de nevoi politice). Instituțiile care culeg și prelucrează date statistice sînt aduse sub pulpana Guvernului. Structurile informative sînt centralizate. De curînd a fost pus la cale un Sistem Integrat de Informații, care va fi un instrument cumplit în mîna celor de la putere. Parlamentul și Justiția sînt unelte ale Puterii. Conducerile autorităților numite de Parlament sînt schimbate înainte de scadență, pentru a fi instalați reprezentanți ai Puterii actuale: așa s-a întîmplat la Curtea Constituțională, la Comisia Națională de Valori Mobiliare.

Societatea civilă românească e o iluzie. Patronatele și sindicatele sînt conduse de membri sau de liberți ai puterii politice. Asociațiile civice, atît de active acum un deceniu, sînt tot mai vlăguite. *Kitsch*-ul, suportul cultural al oricărei dictaturi, este pretutindeni. *Mass-media*, parte timorată, parte cumpărată, a contribuit din plin la campania de imagine a partidului de guvernămînt. Doar în ultimile luni au început să dea semne de deșteptare cîteva instituții de presă.

Nu înseamnă, desigur, că ne vom întoarce la comunism. Beneficiarilor "tranziției" nu le-ar folosi la nimic (căci ar trebui să renunțe la o parte din avantajele pe care le-au dobîndit) și nici contextul internațional nu este favorabil unei asemenea tendințe. Însă asta nu este o veste bună, ci doar semnul unui rău mai pervers. În România există riscul instalării unui nou model periculos de *pseudodemocrație*. Or, dacă istoria a dovedit că dictaturile, oricît de crude, tot se sfîrșesc odată și odată, despre pseudodemocrații ea nu ne oferă deloc aceeași certitudine.

Schema modelului pseudodemocratic este următoarea:

1. "Elitele" comunismului se reunesc într-un partid botezat "social-democrat", cu care își continuă năravurile populiste și etatiste, dîndu-i însă o aparență doctrinară de tip democratic.

2. Pluripartidismul este tolerat, dar el va funcționa astfel încît, de fapt, să consacre monopartidismul guvernamental. Anume, partidele democratice vor rămîne la limita intrării în Parlament. În schimb, va exista un partid extremist. El va fi unul de extremă stîngă, căci în țările comuniste extremismul național-bolșevic se găsește încă din belșug; i se va spune însă "de extremă dreaptă", pentru a se sugera că pericolul la adresa democrației vine de la dreapta, ci nu de la stînga, așa cum stau lucrurile de fapt. Trebuie să fie un partid gălăgios și suficient de mare pentru a părea că partidele democratice nu-i fac față. Și atunci socialiștii/comuniștii, rebotezați "social-democrați", vor fi socotiți singura forță capabilă să înfrunte extremismul și să apere democrația.

Această formulă este periculoasă întrucît abate România de la obiectivul tranziției reale, care este trecerea de la dictatură la democrație și de la socialism la capitalism. În plus, creează sentimentul că vina o poartă forțele democratice, dezbinate și neputincioase.

Iată dar că tema politică a anului 1990 rămîne de actualitate! Opțiunea de fond este aceeași.

Din păcate, nu numai că lupta pentru democrație nu a fost cîștigată, dar ea riscă să fie pierdută pe termen lung. De aceea e nevoie ca apărătorii democrației (liberali, conservatori*, creștin-democrați), învățînd din greșelile trecutului, să lupte împreună, cu fața spre Europa.

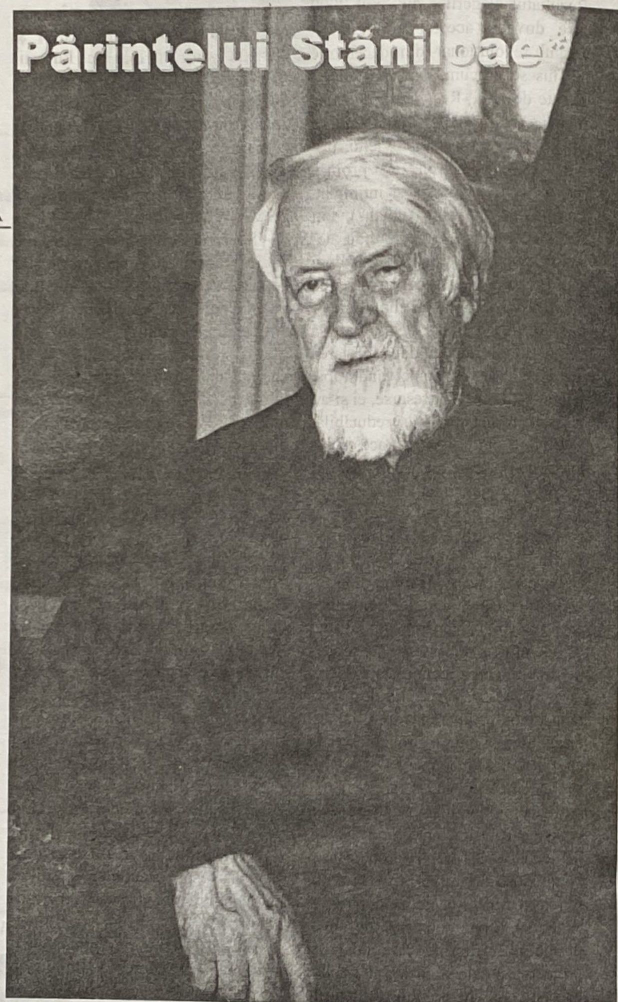
Rost

* Conservatorismul comunist trebuie contracarat, între altele, printr-un *conservatorism de dreapta*, legitimat *diacronic* de tradiția conservatoare junimistă și post-junimistă, dar conexat *sincronic* la conservatorismul european. În numărul de față al revistei *Rost* începem lungul drum de re-descoperire a conservatorismului, în strînsă legătură cu filonul tradiției naționale.

CENTENAR STĂNILOAE

La moartea Părintelui Stăniloae*

Nicolae STROESCU-STÎNIŞOARĂ

Neîmpăcata tristeţe la moartea unei călăuze spirituale a poporului român, Părintele Dumitru Stăniloae, se împleteşte dureros cu conştiinţa şi mai acută a distrugerilor în profunzime care s-au petrecut în ultimile decenii, prin comunism şi sub comunism în ţara noastră. Retrăim, deci, cu intensitate sporită golul. Pentru că de nimic nu a avut şi nu va avea nevoie mai mare poporul român decât de călăuze spirituale. Dar ştim cât de ingrată şi cât de sabotată a fost lucrarea oricărei îndrumări spirituale autentice în România comunistă. Părintele Dumitru Stăniloae a îndeplinit o asemenea lucrare pe calea aducerii la lumină românească a *Filocaliilor*, prin eminenta sa operă teologică şi, tot timpul, prin zarea de sfinţenie sub care au stat întâlnirile lui cu oamenii, de la cei mai simpli până la cei care aparţineau elitei noastre intelectuale, literare, artistice. Dar câţi dintre români au putut urmări cu adevărat această operă de luminare a minţii, de deschidere a inimii şi de reconstrucţie morală în mijlocul dezastrului istoric?

Este adevărat că o generaţie de teologi români a fost întărită, marcată şi fecundată de marea sinteză teologică şi moral-filosofică a Părintelui Dumitru Stăniloae. Că o serie de pictori români - menţionez cu totul în fugă numai două nume, Horia Bernea şi Sorin Dumitrescu - au distilat în adâncurile lor creatoare esenţe extrase din *Filocalii* şi din reflecţia teologică a Părintelui Stăniloae, că o serie de intelectuali români s-au întâlnit, spre mare folos, cu omul acesta îndrăgostit de Dumnezeu şi de adevărul dumnezeiesc. Trebuie, de asemenea, să fim conştienţi că, într-o vreme când ţara noastră fusese ruptă de Europa, mai înainte de a putea fi ruptă până la urmă şi de religie, Părintele Dumitru Stăniloae a păzit şi întărit puntea către Europa. Căci opera lui teologică s-a născut, a crescut şi şi-a dat rodul suprem în dialog şi oglindire interioară cu filosofii şi teologii vest-europeni. Părintele Stăniloae urca şi cobora scara timpului, de la Sfinţii Părinţi ai Bisericii la exponenţii teologiei şi filosofiei europene contemporane, păstrându-şi tot timpul personalitatea şi identitatea ortodoxă inconfundabilă, absorbind punctele de vedere occidentale pentru a le prelucra şi transfigura în lucrări pe care le-a dăruit deopotrivă Răsăritului şi Apusului, realizând prin creaţie teologică ceea ce politicienii şi oamenii de stat nu mai puteau realiza: depăşirea cortinei de fier, vindecarea mutilării istorice, reaşezarea României – deocamdată pe plan spiritual – într-o Europă reintegrată. Am simţit-o şi noi citind *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, au confirmat-o şi mari teologi occidentali. Dar în condiţiile dictaturii comuniste, ale îngrădirii şi intimidării Bisericii, a nelibertăţii mass-media, câţi români au putut afla de această prodigioasă recuperare spirituală, câţi s-au putut adăpa din sursa aceasta de înnoire morală? Fără a mai vorbi de lipsa unei discuţii şi aprofundări publice. Acestea au fost condiţiile potrivnice care au redus, cu silnicie, în mod drastic recepţia mesajului Părintelui Dumitru Stăniloae, tot aşa cum au împiedicat şi alte încercări de comunicare a adevărurilor mari şi mici sau de demascare a nedreptăţii, sau de revendicare a drepturilor, sau de reafirmare a demnităţii fundamentale a omului. În condiţii cât de cât normale, într-o ţară ca România, Părintele Dumitru Stăniloae ar fi fost întâmpinat de atenţia şi dorinţa de cunoaştere a multora şi s-ar fi putut adresa – în această eră de supertehnică a comunicaţiilor – la milioane de oameni. Dar în condiţiile comunismului a fost ceva de la sine înţeles să i se refuze o asemenea posibilitate.

Şi totuşi, poporul nostru, noi toţi aşteptam tot timpul orice gest al semănătorilor de sensuri, orice gând eliberator apărut în paginile unei reviste, un vers care redeschidea o lume, orice frază antiminciună, o carte care începea să restituie adevărul, o cât de mică spărtură în zidul cenuşiu al învăţăturii materialist-ateiste, orice atitudine apelând la dreptate, orice operă de artă în care ne puteam regăsi cu dorurile şi revoltele noastre. Tot aşa cum oamenii aşteptau un cuvânt de îmbărbătare sau rezistenţă morală în predica preotului sau în convorbirea discretă cu învăţătorul din sat. Din nefericire, din cauza prelungirii domniei comunismului, a insuficientei închegări a solidarităţii ca şi a lipsei de forţă organizatorică a celor care totuşi nu acceptau în sinea şi nici în comportarea lor această tiranie, s-a ajuns treptat ca adevărurile şi virtuţile elementare ale acestei Românii, rămasă necomunistă în fiinţa ei, să devină un fel de religie esoterică, o doctrină secretă, ascunsă sub învelişul demagogiei şi servilismului ideologic cotidian.

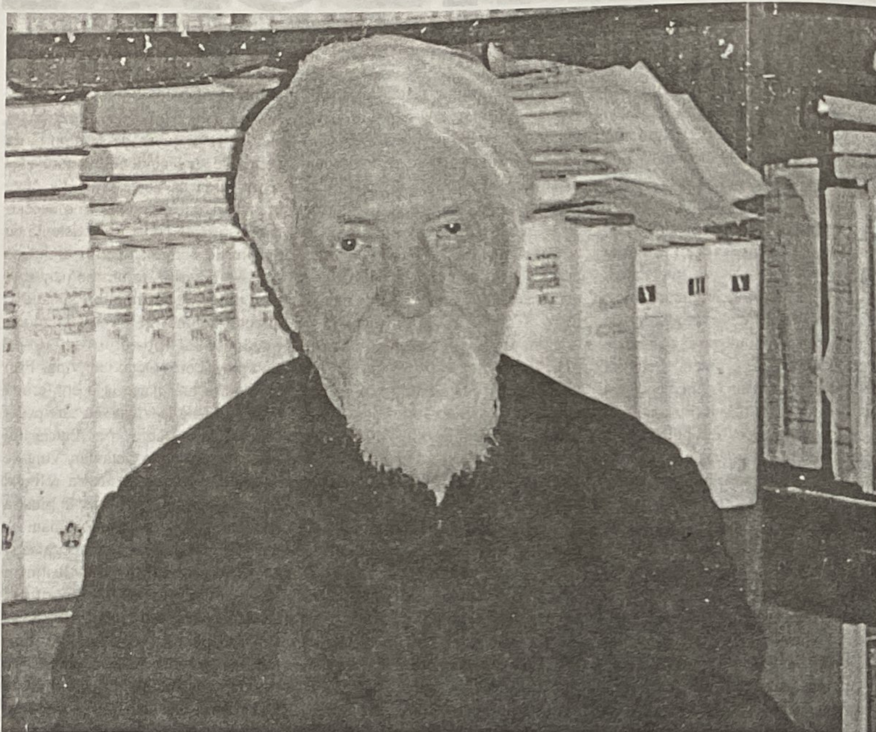
Nu ar fi drept să nu menţionăm aici şi rolul jucat de comportările derutante ale Occidentului, care adeseori părea să accepte ca pe ceva inevitabil, dacă nu chiar ca o necesitate justificată istoric, coexistenţa cu dictaturile comuniste. Îmi amintesc ce mi-a povestit, la un moment dat, unul dintre vechii membri şi cândva director-adjunct al Departamentului românesc al postului de Radio Europa Liberă, Octavian Vuia. Prin anii '60, a luat parte la o conferinţă internaţională la Viena, cu care prilej l-a întâlnit acolo pe Patriarhul Justinian Marina. Octavian Vuia se ocupa de programul nostru religios *Lumea Creştină*. Un motiv în plus să vorbească cu Patriarhul român. A fost impresionat de spontaneitatea şi căldura cu care Patriarhul Justinian Marina i-a spus: "Voi ne criticaţi adeseori, dar eu nu sunt deloc supărat pentru aceasta, ci, dimpotrivă, consider că bine faceţi şi vă rog să continuaţi. În programele voastre voi discutaţi în mod liber şi deschis marile probleme ale Bisericii şi vieţii religioase. Noi nu avem libertatea să o facem şi, dacă nu aţi fi voi, românii şi Biserica ar fi lipsiţi de aceste informaţii vitale".

Nici noi şi nici cei care luptau zi de zi în ţară pentru ca marile valori să nu fie date uitării, adevărurile istorice să nu se scufunde, societatea românească să nu fie lipsită de fermenţii epocii noastre politice, oamenii să nu fie rupţi din orizontul contemporan al marilor probleme, de la cele tehnologice până la cele filosofice şi de la cultură până la ecologie, nu am reuşit îndeajuns pentru ca noi să fi putut întâmpina şi continua cum se cuvine miracolul din decembrie 1989. Prea multe confuzii grevează autodeterminarea noastră politică,

* Acest text a fost citit la Radio *Europa Liberă* pe 9 octombrie 1993. Îl reproducem aici - cu acordul autorului - întrucît îl considerăm la fel de actual. Nicolae Stroescu-Stînişoară, doctor în filosofie, a fost director al Departamentului Românesc de la Radio *Europa Liberă* timp de zece ani, într-o perioadă care a curpins sfîrşitul dictaturii comuniste de la noi şi începutul tranziţiei.

prea multe goluri de informație frânează procesul deciziilor salutare, prea multe prejudecăți și optici unilaterare ne încrâncenează discuția politică, prea mare a fost și rămâne șansa de care dispune dezinformarea.

Dar la mormântul părintelui Dumitru Stăniloae ne putem aduce aminte nu numai de tot ceea ce a fost desfigurat și înveninat, ca pentru a favoriza războiul fiecăruia împotriva tuturor, ci și de temeiuri morale și religioase indestructibile și de capacitatea românească manifestată exemplar în acest om sfânt de a reîmbuna patimile și de a depăși inerțiile răului cu ajutorul simțului măsurii și al unei înțelepciuni românești, rodnică pentru om și societate.

ARESTAREA ȘI CONDAMNAREA LUI Dumitru Stãniloae

George ENACHE

Aidoma majorității elitei românești, Dumitru Stăniloae a avut și el parte de o experiență carcerală, consumată între 1959 și 1963 în închisorile de la Jilava și Aiud. Arestarea și condamnarea lui sunt strâns legate de acțiunile Securității de la sfârșitul anilor '50, menite să zdrobească ultimele potențiale centre de rezistență față de comunism.

După experiența Revoluției maghiare din 1956 și după retragerea Armatei Roșii din România, puterea comunistă de la București inițiază un nou val de persecuții, pentru a împiedica orice manifestare de opoziție a celor care sperau că plecarea trupelor sovietice ar fi putut slăbi în vreun fel autoritatea partidului unic. Teama lui Gheorghe-Dej și a celor din preajma lui a făcut ca represiunea să capete dimensiuni monstruoase, chiar absurde. Foștii deținuți sunt "reintegrați" spațiului concentraționar, noi "recruți" îi urmează. Mulți dintre aceștia avuseseră de-a face cu Securitatea în

anii precedenți, însă nu s-a considerat necesar ca ei să fie arestați. Acum însă toți luau drumul închisorilor sau coloniilor de muncă. Iar motivul în cazul multor intelectuali de vază era că ei reprezintă o autoritate în domeniul lor și pot clătina, într-un fel sau altul, "valorile" instituite de regimul comunist.

O atenție specială a avut din partea Securității în toți acești ani Biserica Ortodoxă Română, care rămăsese singura instituție recunoscută oficial în care sistemul comunist nu se infiltrase pe deplin. Condusă, din 1948, de Patriarhul Justinian, Biserica Ortodoxă se supusese, oficial, regimului și, cel puțin la nivelul declarațiilor, sprijinea puterea comunistă în împlinirea obiectivelor sale. Această colaborare s-a stabilit la început ca o expresie mai mult a relațiilor personale ale Patriarhului Justinian cu unii lideri comuniști. Încrederea de care se bucura Justinian a făcut ca amestecul și infiltrarea puterii în structurile eclesiastice să fie mai puțin manifestă ca în alte domenii, Patriarhul având o anumită marjă de manevră de care se va folosi pentru a dezvolta, cât era posibil în condițiile de atunci, rostul principal al Bisericii: răspândirea cuvântului lui Hristos și păstrarea conștiinței religioase în rândul credincioșilor. În acest scop, el a căutat să dezvolte monahismul, unul din principalii stâlpi ai Bisericii, și învățământul teologic, căutând ca toți oamenii bisericii, preoți, monahi și monahii, să capete o pregătire cât mai bună, pentru ca aceștia să fie capabili să reziste propagandei antireligioase. De aceea, Justinian a promovat și protejat în mod constant marile nume ale învățământului teologic de la noi, printre care cel mai ilustru era, desigur, cel al lui Dumitru Stăniloae.

Devenit, din 1947, profesor la Facultatea de Teologie din București, rupt de Sibiul în care și-a desfășurat toată activitatea de dinainte de război, Dumitru Stăniloae trebuia să o ia de la capăt într-un oraș destul de străin. Aici el stabilește legături noi, cu oameni pe care-i cunoștea mai puțin sau deloc. O apropiere trainică se va realiza, prin intermediul lui Benedict Ghiuș, asistentul său de la facultate, de gruparea "Rugul Aprins", condusă de Sandu Tudor (vezi amănunte despre "Rugul Aprins" în George Enache, "Daniil Sandu Tudor-pagini din dosarul 113.668" în *Arhivele Securității*, nr.1, 2002; idem, "Rugul Aprins", în *Dosarele istoriei*, an. VII, nr.11 (75), 2002, p.49-57). Stăniloae participă la ședințele de la mănăstirea Antim și, după desființarea asociației, va păstra relații de prietenie cu foștii membri ai acesteia.

După eliberarea din închisoare, în 1955, Sandu Tudor propune reluarea într-o manieră organizată a contactelor cu foștii membri ai asociației, într-un fel de centru de lectură și reflecție spirituală. Celor vârstnici li se adaugă un număr de tineri doritori să afle și alte lucruri decât materialismul oficial. Întâlnirile aveau loc de obicei când Sandu Tudor (devenit părintele Daniil) venea în București și se desfășurau fie la domiciliile lui Alexandru Mironescu sau Constantin Joja, fie la mănăstirea Plumbuita. La aceste "colocvii" va participa și părintele Stăniloae de câteva ori, în perioada 1955-1958.

Acești ani marchează însă și pierderea încrederii puterii comuniste în Patriarhul Justinian, care este tot mai contestat. Rapoarte alarmate ale Securității consemnează dezvoltarea vieții religioase, înflorirea mănăstirilor, creșterea gradului de cultură a clerului când, din contra, obiectivul puterii era tocmai eradicarea religiei din societate. Bine consolidată, puterea comunistă era hotărâtă să nu mai tolereze "libertățile" pe care, din rațiuni tactice, le lăsase Bisericii Ortodoxe. În acești ani se constată și în România o explozie a publicațiilor cu caracter antireligios și ateist. În același timp cu acțiunile propagandistice se hotărăsc măsuri dure împotriva principalelor centre ale Bisericii: mănăstirile și instituțiile de învățământ. Urma ca personalitățile Bisericii urmau să fie înlăturate și să se instaureze un control mai strict asupra acesteia.

În timpul campaniei, puterea comunistă a avut doi dușmani majori: pe Patriarhul Justinian și chiar propria legislație. Aceasta spunea clar că practica religiei este liberă atât timp cît nu vine în contradicție cu ordinea de stat. Mai precis, conform jargonului Securității, dacă sub "haina" religiei nu au loc manifestări cu caracter ostil la adresa puterii comuniste. Manifestări izolate de rezistență au existat, dar ele nu justificau în nici un fel o acțiune de asemenea amploare cum preconiza Securitatea (documente despre acțiunile Securității în această problemă în Cristina Păiușan, Radu Ciuceanu, *Biserica ortodoxă Română sub regimul comunist*, București, 2001, doc. 155, 167, 168, 169). Atunci, pentru a avea un motiv de intervenție, este inventată o vastă conspirație, evident legionară, care avea drept scop utilizarea Bisericii Ortodoxe pentru răsturnarea ordinii de stat. Legenda infiltrării cu legionari a Bisericii Ortodoxe, lansată de Securitate, are din păcate și azi "admiratori" fanatici. Nu era decât un pretext pentru ca sute, mii de oameni să poată fi condamnați mai lesne și să poată fi lovită biserica în instituțiile ei cele mai importante. Decretul 410 care a dat o lovitură gravă vieții monahale de la noi prin scoaterea din mănăstiri a mii de călugări, arestarea a sute de preoți, toate s-au bazat pe acest șubred "argument".

Nu altfel s-a întâmplat în cazul lotului "Teodorescu Alex. și alții". "Monitorizați" de mai mult timp, foștii membri ai asociației "Rugul Aprins" sunt arestați, în marea lor majoritate, în noaptea de 13 spre 14 iunie 1958, cazul lor constituind unul din "argumentele" puternice la adresa conspirației legionare. Iată ce se spune în concluziile de învinuire din 26 septembrie 1958: "După 23 august 1944, unele din aceste elemente legionare, pentru a-și ascunde trecutul lor, au intrat în mănăstiri, unde s-au călugărit și de unde au desfășurat activitate contrarevoluționară.

Aceste elemente dușmănoase, abuzând de faptul că în R.P.R. cultele sunt libere conform Constituției și celorlaltor legi care reglementează aceasta, sub masca unor "întruniri religioase" desfășurau o intensă activitate legionară organizată în secret, de îndoctrinare și pregătire din punct de vedere legionar a unor tineri, în special din rândul celor care studiau

la institute de învățământ superior." Totul era o invenție, documentele referitoare la caz arătând limpede că nu era câtuși de puțin vorba de o conspirație legionară, ci de o mână de oameni care doreau să-și manifeste la un nivel superior aspirațiile de natură spirituală. Însă, pe baza acestei încadrări, membrii lotului vor primi pedepse grele.

Dumitru Stăniloae nu a fost arestat cu grosul lotului, ci abia pe 3 septembrie, când ancheta penală asupra celorlalți practic se încheiase. Ancheta sa este și cea mai scurtă din toate, doar pe durata zilei de 4 septembrie. Primul interogatoriu se desfășoară între orele 7.45 și 11.02 și pune accentul pe activitatea sa politică de dinainte de 1944, cu intenția clară de a se stabili legăturile sale cu Mișcarea Legionară. Stăniloae neagă categoric că ar fi fost membru al Mișcării și arată că nu desfășurat activitate politică înainte de 1944. Faptul era binecunoscut și anchetatorilor, care însă nu renunță și îi cer să arate cu ce legionari a avut de-a face în perioada în care a funcționat la Academia Teologică din Sibiu. Sibiul a fost un puternic centru legionar. Acolo și-au desfășurat activitatea Spiridon Cândea, Zosim Oancea sau Liviu Stan, oameni de care Stăniloae a fost foarte apropiat, fiind imposibil să nege că i-ar fi cunoscut, dar, în afară de faptul că-i știa, mai mult a refuzat să spună.

Anchetatorii, perseverenți, merg mai departe și pun în discuție articolele sale din *Telegraful român* și *Gândirea*, materialul cel mai consistent de acuzare împotriva părintelui Stăniloae, acest lucru, desigur, din perspectiva logicii comuniste. Părintele Stăniloae afirmă categoric că aceste articole au toate un caracter religios, iar anchetatorii nu mai insistă, aceste probleme nemaifiind luate în discuție. Ori aceștia se grăbeau, ori faptele erau pentru ei de domeniul evidenței, așa că nu conta dacă inculpatul recunoaște sau nu. Pentru a fi condamnat "cu acte în regulă" trebuia să se demonstreze că Dumitru Stăniloae a continuat "activitatea dușmănoasă" și după 23 august 1944 și aici trebuia demonstrată legătura cu grupul "Rugul Aprins". Interogatoriul care urmează, între orele 10.45 (sic!) și 12.15, are drept scop să demonstreze activitatea dușmănoasă a Părintelui Stăniloae în cadrul lotului "Rugul Aprins". "Ghidat" de anchetatori, el recunoaște că l-a cunoscut pe Sandu Tudor și că a participat la întâlnirile organizate, ultima din ele datând din 21 mai 1958, dar nu a purtat decât discuții cu caracter religios, fără nici o conotație politică.

Cei care realizau interogatoriul nu s-au mai obosit să continue cu amenințări și presiuni, așa cum făcuseră în cazul celor arestați mai înainte. Presiunile cele mai mari se făcuseră asupra lui Alexandru Mironescu și a fiului său Șerban, care, în urma acestora, mărturisiseră că la domiciliul lor se purtaseră discuții dușmănoase regimului și se ascultaseră posturile de radio imperialiste, mai mult decât suficient pentru condamnare. Așa că, în aceeași zi, între orele 12.30-14.15 și 14.15-15.30, Dumitru Stăniloae a fost confruntat cu Alexandru și Șerban Mironescu. Dacă după prima confruntare neagă categoric că ar fi făcut acest lucru, Părintele Stăniloae afirmă după cea de-a doua: " Subsemnatul nu cunosc discuțiile dușmănoase care au fost purtate acolo, nu mi-am manifestat decât regretul că regimul democrat (n-?) are o bază naționalistă și nu se face o apropiere față de religie, lucru pe care-l doream. Acesta era punctul meu de vedere în cadrul acestor discuții și nu m-am manifestat niciodată pentru schimbarea regimului democrat din R.P.R."

Asta a fost tot. Pe 6 septembrie i se prezintă ordonanța de punere sub învinuire după care urmează interogatoriul de rigoare, între orele 8.30 și 10.30. Acesta nu este decât o recapitulare a celor discutate anterior. Părintele Stăniloae "recunoaște" că a colaborat la revistea *Gândirea* cu articole de tip "*naționalist-religios*" și că a participat la întâlnirile foștilor membri ai asociației "Rugul Aprins" unde au avut loc o serie de *"discuții defavorabile la adresa regimului democrat popular"*, cu care el a fost *"de acord"*.

Pe baza acestor elemente, Dumitru Stăniloae este acuzat de infracțiunea prevăzută și pedepsită de art. 209, pct. 2, lit. B, alin. ultim, C.P. (uneltire contra ordinii sociale), subliniindu-se în actul de acuzare că a dus o intensă activitate legionară prin contribuțiile la revista *Gândirea* și participarea la întâlnirile "Rugului Aprins". Totul este o forțare evidentă, dar care s-a căutat să fie subliniată cu orice preț. Pe fișa personală din dosarul de penitenciar se poate vedea cum inițial s-a scris la rubrica "apartenență politică": APOLITIC, pentru ca apoi să se revină și să se scrie LEGIONAR (vezi foto).

Prin sentința 125 din 8 noiembrie 1958 părintele Stăniloae a fost condamnat la 5 ani muncă silnică și 5 ani degradare civică. A fost închis la Aiud, în 20 octombrie 1960 a fost transferat la Jilava și din nou la Aiud în martie 1962. De aici, el a fost eliberat în data de 15 ianuarie 1963, în urma decretului de grațiere nr. 5/1963, fiind reintegrat în rândul profesorilor de la Institutul Teologic.

Rămâne însă întrebarea: de ce a fost arestat părintele Stăniloae? De ce abia în 1958 și nu imediat după 1948, dacă activitatea lui era atât de gravă? Cert este că destinul său seamănă foarte bine cu al altui mare profesor al Institutului Teologic din București, și anume Teodor M. Popescu. Nici acesta nu mai fusese arestat în anii precedenți. La fel și Teodor Popescu a fost anchetat în ianuarie 1959 fără o motivație clară, tot ca legionar, condamnat și și-a ispășit pedeapsa la Aiud, fiind eliberat tot pe 15 ianuarie 1963! Mai mult, în dosarul de penitenciar al lui Stăniloae, există o adresă din 13 august 1962 prin care D.G.P.C.M. cere comandantului de la Aiud câte o adeverință - caracterizare despre fiecare dintre cei cei doi: Dumitru Stăniloae și Teodor M. Popescu. Aceste lucruri ne fac să credem că ei au fost arestați cu scopul de a îndepărta pe cei mai buni profesori ai Institutului și a lovi indirect în Patriarhul Justinian, care îi proteja. Legătura cu "Rugul Aprins" a fost în cazul lui Stăniloae numai un pretext. Ambii profesori erau în primul rând cărturari, fără implicări notabile în viața politică, pentru care se pare nu aveau înclinație. Amândoi au avut în perioada interbelică tendințe naționaliste, dar au tratat problema la modul pur teoretic, fără a fi legați de

În facsimil, fișa biologică din dosarul penal întocmit Părintelui Stăniloae

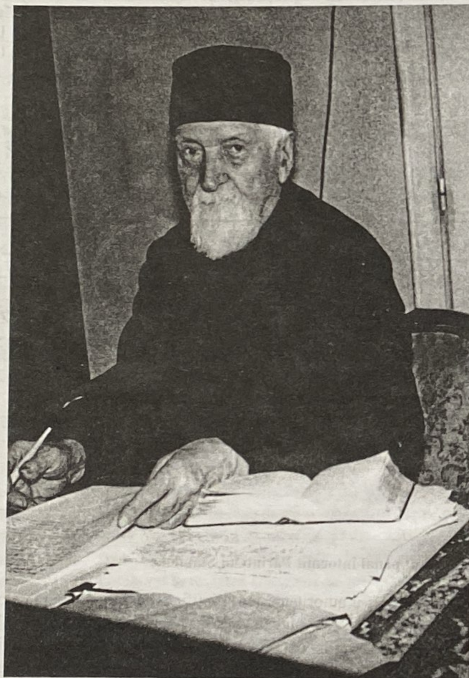
o doctrină politică anume. După 1945 amândoi își făceau datoria la catedră fără a supăra pe nimeni. Mai mult, ambii scriseseră și unele articole de complezență la adresa puterii comuniste, cum făcea multă lume, continuând însă să învețe pe studenți la modul cât se poate de serios valorile perene ale credinței creștine. În condițiile isteriei de la sfârșitul anilor '50, atât Stăniloae și cât și Popescu au fost arestați tocmai pentru autoritatea lor științifică, de care unii se puteau folosi, pentru a-și legitima din punct de vedere teologic unele atitudini. Faptul e valabil și azi, mulți ascunzându-se sub pulpana celor doi uriași teologi. Astfel că, deși ei nu și-au făcut decât datoria de profesori, la un moment dat au fost considerați un potențial pericol pentru putere comunistă și au fost arestați.

Anchetatorii comuniști au redus opera celor doi teologi la o apologie a naționalismului. Procuști contemporani îi limitează și ei la aceasta, dar și la unele compromisuri față de Cezar în anii comunismului. Operele majore a celor doi transced însă inevitabilele "căderi în timp", fiind mărturisiri viguroase ale puterii credinței în Hristos. Cine contestă acest lucru se coboară pe sine la nivelul unui anchetator penal de Securitate din anii '50.

Dumitru Stăniloae: viața de după moarte a teologiei

Cristian BĂDILIŢĂ*

Un mare teolog se naşte a doua oară după ce a murit. Într-adevăr, bibliografia despre opera lui Dumintru Stăniloae sporeşte în fiecare an, o dată cu recunoaşterea valorii sale pe plan internaţional, dublată ori stîrnită de traduceri în limbile majore de circulaţie. Amintesc doar că *Dogmatica* sa a fost tradusă integral în germană şi parţial în engleză şi franceză. Alte proiecte sînt în curs de demaraj sau în plină desfăşurare. Dintre cele mai importante titluri despre scrierile sale, apărute în ultimii ani citez: Ioan I. Ică jr. (ed.), *Persoană şi comuniune: Prinos de cinstire Părintelui Profesor Academician Dumitru Stăniloae la împlinirea vîrstei de 90 de ani*, Sibiu, 1993; Maciej Bielawski, *The Philocalical Vision of the World in the Teology of Dumitru Stăniloae*, 1997; Emil Bartoş, *Deification in Eastern Orthodox Theology. An Evaluation and Critique of the Theology of Dumitru Stăniloae*, 1999; Charles Miller, *The Gift of the World. An Introduction to the Theology of Dumitru Stăniloae*, Edinburgh, 2000; Silviu Eugen Rogobete, *O ontologie a iubirii. Subiect şi Realitate personală supremă în gîndirea Părintelui Dumitru Stăniloae*, Iaşi, 2001. Ma-joritatea acestor studii, remarcabile, aparţin unor autori străini, ne-ortodocşi, ori sînt teze de doctorat realizate de tineri teologi români în străinătate. Merită pusă întrebarea: din ce cauză opera unui teolog ro-mân este atît de puţin, ori - atunci cînd este - atît de provincial şi lamentabil analizată şi fructificată în mediile universitare româneşti?

Lucian Turcescu, emigrant român post '89, profesor asociat la "Catholic Studies Program and Religious Studies Departement" al Universităţii St. Francis Xavier, Antigonish, din Canada, a reunit într-un volum de 250 de pagini, intitulat *Dumitru Stăniloae. Tradition and Modernity in Theology* (The Center for the Romanian Studies, 2002), o serie de studii consacrate gîndirii celui mai important teolog român ortodox al secolului XX, studii semnate de specialişti din cîteva ţări. Volumul oferă o imagine cvasicompletă şi în acelaşi timp "fenomenologică" a gîndirii lui D. Stăniloae, constituindu-se într-o sinteză a tuturor monografiilor specializate anterioare, unele dintre ele citate mai sus. Primul capitol, *The Church Fathers, Our Contemporaries*, vizează identificarea rădăcinilor patristice ale gîndirii lui Stăniloae, luînd în discuţie trei aspecte: tradiţia filocalică, recuperarea dogmatică a Părinţilor şi raportul teologiei lui Stăniloae cu opera lui Dionisie pseudo-Areopagitul, pe care teologul român a tradus-o integral.

Filocalia lui Stăniloae

Studiul lui Bielawsky, "Staniloae's Conception and Redaction of the Philokalia", un rezumat al tezei de doctorat, publicată în 1997, retrasează cu acribie istoria *Filocaliilor* creştine, de la faimoasa culegere de pasaje origeniene, întocmită în secolul al IV-lea de Vasile cel Mare şi Grigore de Nazianz, trecînd apoi prin *Filocaliile* întocmite de Nicodim Haghioritul şi Macarie (Veneţia în 1782), Paisie Velicikovski (1793), Teofan Reclusul (1857) şi Ignatii Briancianinov (1857) şi ajungînd pînă la Filocalia românească întocmită şi realizată de Dumitru Stăniloae în peste patruzeci de ani (1946-1991). Două idei merită subliniate: Filocalia teologului român, deşi respectă spiritul *Filocaliilor* precedente, propune un alt canon, mult lărgit. Cu volumul VIII, apărut în 1979, el epuizează practic conţinutul *Filocaliei* lui Nicodim, cu cîteva modificări de structură şi de conţinut. Totuşi proiectul nu se opreşte aici. În anii următori (1980-1981) apar încă două volume, IX şi X, cu scrieri ale lui Ioan Scărarul, Dorotei din Gaza şi Isaac al Ninivei, iar pese zece ani, înainte de a muri, apar încă două, cuprinzînd extraordinara corespondenţă de zidire sprituală a lui Varsanufie şi Ioan, plus textele lui Isaia Eremitul (vol. XI şi XII). Retrasînd acest itinerariu se poate vedea limpede că proiectul *Filocaliei* lui Stăniloae n-a avut niciodată o limită precisă, el continuînd practic pînă în pragul morţii traducătorului. Dacă acesta ar fi trăit încă o vreme *Filocalia* românească s-ar fi îmbogăţit, sînt sigur, cu alte volume (Bielawsky nu trage această concluzie, dar ea mi se pare intrinsecă analizei pe care o desfăşoară). A doua idee-forţă: *Filocalia* lui Stăniloae propune un exerciţiu spiritual implicit, însoţit de numeroase comentarii de ghidaj. Traducătorul nu lucrează pur şi simplu "ştiinţific", oprindu-se la litera textului, ci se implică efectiv în mesajul spiritual transmis de autorii respectivi. Comentariile lui Stăniloae ajută cititorul modern să se orienteze nu doar în conţinutul profan al textului ci să intre în comuniune directă, euharistică, putem spune, cu mesajul duhovincesc al unei lumi de care sîntem mai mult sau mai puţin înstrăinaţi.

Dogmatica lui Stăniloae plăteşte tribut dogmaticilor "scolastice"

Andrew Louth, eminent patrolog englez, tradus cu cîteva lucrări în România, se opreşte asupra *Teologiei dogmatice ortodoxe*, prima dogmatică modernă de anvergură înrădăcinată în viziunea teologică şi spirituală/mistică a Părinţilor. Deja Vladimir Lossky arătase, în celebra sa *Teologie mistică ortodoxă*, că opoziţia dogmă/teologie *versus* mistică/spiritualitate este o falsă opoziţie, post-patristică. Stăniloae urmează aceeaşi idee, distanţîndu-se de maestrul său de la Atena, Andrutsos, a cărui *Dogmatică* abstractă, de sorginte scolastică o tradusese în limba română la sfîrşitul anilor '30. Cu toate acestea, arată A. Louth, Stăniloae pune de mai multe ori, în mod eronat, pe seama Părinţilor, anumite doctrine sistematice care, în realitate, nu apar decît o dată cu teologia modernă. Un caz priveşte funcţiile de Profet, Preot şi Împărat ale lui Hristos. Stăniloae pretinde că acest triplu atribut (valabil pentru Moise, la Philon din Alexandria, de pildă - n.m. C.B.) ar fi garantat explicit de către Părinţi, fără a oferi, de altminteri nici o referinţă în acest sens. Or, afirmă Louth, tripla funcţie a lui Hristos este sistematizată abia de Calvin, în *Institues*! Stăniloae comite un alt anacronism în legătură cu cele şapte taine, justificate, şi ele, printr-o referire neîntemeiată la Părinţi. Or ideea celor şapte taine, de sorginte occidentală, "catolică", intră în tradiţia ortodoxă abia în secolul al XIII-lea, după Conciliul de la Lyon (1274). Împăratul Mihail al VIII - lea Paleologul impune clerului oriental concepţia sistematică şi unitară despre taine, care nu apare niciunde ca atare la Părinţi. În concluzie, deşi fundamental patristică, *Dogmatica* lui Stăniloae plăteşte totuşi tribut dogmaticilor "scolastice" cu care polemizează implicit sau explicit. Iar folosirea Părinţilor nu este tot timpul justificată şi oportună.

Triada formatoare a teologiei mistice a lui Stăniloae

Gheorghe Drăgulin încheie prima secţiune cu un articol despre influenţa lui Dionisie asupra viziunii ecleziologice şi marianice a lui Stăniloae, arătînd felul cum teologul român ştie să valorizeze argumentul patristic în diferite controverse teologice moderne. Articolul, destul de inconsistent ca substanţă, deschide totuşi cîteva perspective de cercetare, propunînd triada Dionisie pseudo-Areopagitul, Maxim Mărturisitorul şi Grigore Palamas drept triada formatoare a teologiei mistice a lui Stăniloae (fără să insist, amintesc doar că prefaţa lui Stăniloae la *Ambigua* lui Maxim, scrisă de pe poziţia unui antiorigenist primar, are o valoare istoric-teologică foarte redusă; mă întreb aşadar ce "Maxim" trebuie să vedem la rădăcina teologiei sale?).

A doua secţiune a volumului, despre ecleziologie şi ecumenism, cuprinde următoarele trei texte: "Eucharistic Ecclesiology or Open Sobornicity?" de Lucian Turcescu; "Dumitru Staniloae on Christian Unity" de Ronald Roberson; "Dumitru Staniloae's Theology of Ministry" de Danuţ Mănăstireanu.

Lucian Turcescu analizează poziţia lui Stăniloae în raport cu ecleziologia euharistică a lui N. Afanasiev şi ecleziologiile cumuniunii ale lui Schmemann şi Zizioulas. Dorind să depăşească obstacolul "petrin" (supremaţia juridică a lui Petru) Afanasiev pune acentul, în ecleziologia sa, pe importanţa Bisericii locale (adunare euharistică), dotată cu toate atributele Bisericii universale (sfinţenie, unitate, catolicitate şi apostolicitate). Afanasiev îşi întemeiază ecleziologia pe imaginea utopică /romantică a creştinismului timpuriu, cînd Bisericile locale, deşi autonome şi independente, ar fi format o unitate perfectă (reconstituire nesusţinută de mărturiile antice). Ecleziologia lui Afanasiev a fost imediat corectată de Zizioulas, care încearcă să transceadă opoziţia Biserica locală-Biserică universală prin intermediul pneumatologiei. Pentru episcopul grec, ecleziologia este un capitol al pneumatologiei (episodul fondator al Cincizecimii). După prezentarea temeinică şi extrem de captivantă a contextului polemic post-belic, Turcescu ajunge la poziţia lui Stăniloae, care poate fi definită prin expresia "sobornicitate deschisă", definită în concordanţă cu proto-ecleziologiile din *Păstorul lui Hermas*, Grigore din Nazianz şi Ioan Gură de Aur: sobornicitatea deschisă este unitatea unor persoane, adică unitatea în comuniune şi diversitate a fiilor lui Dumnezeu, între care nu poate exista decît relaţie de iubire neautoritară. Foarte interesantă este compararea unităţii în diversitate a Bisericii cu unitatea oglindită în multiplicitatea de sensuri a Scripturii. O asemenea viziune îl apropie, fără voia sa, pe Stăniloae, de viziunea origeniană asupra "Marelui Cod" al Bibliei, unic şi polisemantic în

același timp. Turcescu explică foarte bine, în final, diferența dintre "alteritatea" centripetă a membrilor Bisericii și alteritatea centrifugă a ereziilor, care distrug unitatea pneumatologică.

Criticile aduse catolicismului și protestantismului

Ronald Roberson, autor al unei cărți despre Bisericile din Răsărit, contribuie decisiv la conturarea ecleziologiei "practice" a lui Stăniloae (a scris, de altfel, o teză despre subiect, susținută în 1988). Relațiile dintre Biserica Ortodoxă și Bisericile catolică și protestantă sînt evaluate pesimist de teologul român. După el, "pneumatologia inadecvată" a catolicilor ar sta la originea "instituționalizării monarhice", în vreme ce "slaba hristologie" a protestanților ar genera "individualismul haotic". Pe de altă parte, Stăniloae salută desființarea de către comuniști a Bisericii greco-catolice, "creată prin constrîngere", și realipirea ei "la sînul Bisericii Mamă" (*id est*, Ortodoxă). În ce privește realizarea unității ecleziale, el refuză ideea intercomuniunii ecumenice. În schimb, "îi încurajează pe teologii ortodocși să articuleze mai clar conceptul de catolicitate ca sobornicitate într-un mod care să vadă în diversele tradiții creștine aspecte complementare și revelatorii ale aceleiași taine". Justificat, Roberson respinge în finalul studiului său criticile aduse de Stăniloae catolicismului și protestantismului, critici făcute adesea în necunoștință de cauză, fără verificarea surselor de primă mînă. Cu eleganță însă, telogul american scuză lacunele teologului român, punîndu-le pe seama opresiunii regimului comunist și a imposibilității de a avea o informație corectă la zi.

Dănuț Mănăstireanu discută concepția lui Stăniloae despre taina preoției. Stăniloae insistă asupra preoției oficiale, ca ministeriu, acordînd o atenție minimă preoției tuturor credincioșilor (despre această preoție congeneră oricărui credincios a se vedea superbul tratat al lui Ioan Gură de Aur, printre altele). În acest fel, Ortodoxia întreține, în mod autoritar și arbitrar, ideea unei caste clericale "alese", deosebită printr-un har special de casta profană a laicilor. Atunci cînd critică vederile catolice sau protestante asupra ministeriului preoției, Stăniloae are în minte o reprezentare anacronică, total depășită, fără legătură cu situația reală de la sfîrșitul secolului XX.

Stăniloae și Lossky

A treia secțiune a volumului, "The Modernity of Stăniloae's Theology" se deschide cu un eseu al lui Costa de Beauregard, autorul unei cărți de convorbiri cu D. Stăniloae, intitulată *Ose comprendre que je y'aime* (1983). Teologul francez, profesor la Institutul Saint Serge din Paris, institut a cărui splendoare a apus de mult, își structurează textul sub formă de *flash*-uri tematice, luînd drept puncte de meditație cîteva teme: spațiul sacru; raportul antropologie-cosmologie; finitudine și infinit; simbolismul crucii. Eseul se distinge de restul contribuțiilor prin aura de ezoterism cvasiermetic, printr-un lirism stînjenitor, care poartă amprenta Olivier Clément, prin lipsa de conținut și emfază ușor lacrimogenă.

Silviu Rogobete propune o comparație a "epistemologiilor" lui Stăniloae și Lossky. Deși aparținînd aceleiași confesiuni creștine, deși hrăniți amîndoi de aceiași tradiție patristică, totuși teologiile celor doi coloși ai Ortodoxiei secolului XX diferă substanțial. S. Rogobete arată cum "interpretînd unilateral tradiției ortodoxe ca total apofatică", Lossky reduce totul la experiența mistică. Privit prin acest "tunel" epistemologic, Dumnezeu nu poate fi decît "preeminent antinomic", în vreme ce ființa umană nu se poate învrednici decît de o definiție în termeni negativi: ireductibilitatea la natură. Epistemologia lui Stăniloae este mult mai "relaxată"; teologul român citește tradiția ortodoxă ca pe un continuum apofatic-catafatic, ceea ce permite o viziune echilibrată, bipolară, care valorizează atît rațiunea, cît și experiența persoanei. Ființa umană are posibilități nemărginite întru cunoașterea divinității, ea fiind în același timp ireductibilă la natură (cazul antropologiei losskyene), dar și realizare a naturii.

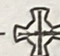
Emil Bartoș, profesor de teologie sistematică și comparativă la Facultatea "Emanuel" din Oradea, autor al unei teze despre Stălinoae sub conducerea lui K. Ware, abordează una din temele majore ale teologei și misticii ortodoxe: îndumnezeirea persoanei umane (*theosis*). D. Stăniloae îl are, și aici, ca precursor pe uitatul Nichifor Crainic, al cărui curs de mistică era celebru în perioda interbelică. Bartoș arată că D. Stăniloae preia principalele aspecte ale "theozei" sau "entheozei" din tradiția patristică (mai ales capadociană), dar le intergrează într-o sinteză personală. După Stăniloae, teologia însăși deține această capacitate de îndumnezeire, întrucît ea nu este simplu discurs despre Dumnezeu (de altfel, acest sens apare destul de tîrziu în creștinism), ci este experiere, "dinamică a contemplației". În sens patristic (la Grigore din Nazianz, Evagrie Ponticul, Vasile cel Mare), teologia înseamnă strict "theoria"/contemplarea Sfintei Treimi. Caracterul contemplativ, experimențial al teologiei fondează dogma, iar dogma se susține prin experiere. Stăniloae, arată Bartoș, descriind procesul tainic al îndumnezeirii (în limitele limbajului discursiv), redă teologiei dubla sa dimensiune, dogmatică și mistică. Una din problemele spinoase ale Ortodoxiei rămîne însă armonizarea între doctrina și practica "theozei" la nivel cotidian. Pe drept cuvînt, E. Bartoș denunță un optimism excesiv și, în fond, păgubitor care se degajă din acest "contemplativism" teoretic fără nici o angajare precisă și concretă.

Tradiția patristică, ecleziologia și mistica

Volumul coordonat exemplar de Lucian Turcescu prezintă așadar mai multe fațete ale gîndirii lui Stăniloae (el are ca introducere un fragment din cartea Lidiei Stăniloae despre tatăl ei, apărută la editura Humanitas). Aceste fațete sînt însă organizate pe trei axe principale: tradiția patristică, ecleziologia și mistica. Prima concluzie, asupra căreia aș dori să insist, vizează formația de patrolog al lui Stăniloae. Toți marii teologi ai secolului XX au un raport, direct sau indirect, cu tradiția patristică: Urs von Balthasar, Karl Rahner, V. Florensky, V. Lossky, O. Cullmann, Jean Daniélou sau Henri de Lubac. Stăniloae nu face excepție de la regulă. Aș spune chiar, cu riscul de a șoca puțin, că el este un mare teolog în măsura în care este un adevărat patrolog. N-am ales întîmplător adjectivele "mare" și "adevărat". Patrologia e o știință extrem de dificilă, cu responsabilități enorme, mai ales din partea teologilor. Autorii vechi trebuie studiați - plecînd, desigur, de la manuscrisele cele mai fiabile - în afara prejudecăților sedimentate de-a lungul secolelor, ideologiilor mioape, urii confesionale. Or, vrem, nu vrem, sîntem obligați să recunoaștem că D. Stăniloae nu i-a citit întotdeauna fără prejudecăți pe Părinții Bisericii (pe Origen îl desființează pe o sută de pagini, declarînd senin că nu i-a citit un singur rînd). De asemenea, simpatiile lui patristice nu trebuie considerate literă de lege: Chiril al Alexandriei a fost un ambițios ranchiunier, iar Atanasie un șovin mai degrabă politician decît teolog. O perspectivă destul de strîmtă, convențional-dogmatică, nu i-a permis lui D. Stăniloae accesul către cea mai superbă realizare a creștinismului antic, mă refer la opera polifonică și de o adîncime colosală a lui Origen. De asemenea, multe din traducerile sale nu sînt utilizabile, fie datorită impreciziei și contrasensurilor, fie datorită unei limbi îngălbenite stilistic. Unii autori din volumul de față atrag atenția asupra numeroaselor aspecte discutabile din opera lui D. Stăniloae. Ei o fac mereu respectuos, cu destindere și mai ales cu temeinicie. Numai o asemenea abordare, justă, exactă, cinstită, fără debordări encomiastice și tămîieri extatice, folosește în mod real nu numai cititorilor de astăzi ai lui D. Stăniloae, dar în primul rînd memoriei sale.

A doua idee se referă la derapajele ecleziologiei sale "concrete". Nu se poate trece cu vederea faptul că D. Stăniloae s-a aflat ani de-a rîndul în centrul unei campanii de denigrare a Bisericii greco-catolice într-o perioadă cînd aceasta nu avea dreptul să existe. Sînt momente în istorie cînd polemica trebuie să ațipească. Între 1949 și 1989 nici un cuvînt nu trebuia scris împotriva unei Biserici decimate și prigonite de comuniști. Ar fi necuviincios și nesănătos să trecem cu vederea această lipsă accidentală de cavalerism din partea celui mai important teolog ortodox român cu privire la "chestiunea uniată". Din această perspectivă, și din aceea a polemicilor anticatolice și antiprotestante, merită să ne întrebăm cui se adresează, în fapt, "ecleziologia iubirii" a lui D. Stăniloae? Desigur, gigantismul operei și personalității sale nu va suferi de pe urma acestor mici întîmpinări benigne. Visez de zece ani o monografie despre Părintele Stăniloae, scrisă de un *homme de coeur et de bonne volonté*, o carte despre omul și teologul pe care Heidegger îl prețuia și despre care J. Moltamann scrie, în Prefața la traducerea germană a *Dogmaticii*, că "este cel mai influent și creator teolog ortodox contemporan". Pînă atunci, îi voi degusta cărțile și mă voi bucura de onoarea de a-i fi compatriot.

* Patrolog, eseist, traducător, doctor în istoria creștinismului timpuriu al universității Paris IV-Sorbonne

ORTODOXIE ȘI ROMÂNISM

Silviu ALUPEI

• Evoluția Părintelui Stăniloae în actul de creație teologică cunoaște două etape. Una în care s-a format ca intelectual creștin (anii 1920 - 1944). Cealaltă, în care a supraviețuit ca gânditor creștin sub regimul comunist (după 23 august 1944).

• Din pricina unei "politici" de supra-evaluare numai a unei anumite părți a creației Părintelui Stăniloae, astăzi i se ignoră publicistica interbelică.

Dumitru Stăniloae și-a putut exprima liber naționalismul-creștin, și-a manifestat misticismul și a teologhisit *românismul* numai în perioada interbelică, sub influența operei lui Nichifor Crainic.

Totuși, Dumitru Stăniloae a reușit să elaboreze un curs universitar de *Mistică ortodoxă*, încercând să mențină continuitatea predării unei discipline teologice fondată la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, între 1936-1937, de profesorul Nichifor Crainic.

Acțiunea lui Dumitru Stăniloae nu a fost singulară în anii stalinismului anticristic. Cursuri universitare de *Mistică ortodoxă* au mai elaborat și susținut - cu riscurile de rigoare, asumate conștient - profesorul de Apologetică Ioan Gh. Savin și strălucitul teolog-monah Nicolae Mladin (devenit ulterior mitropolit al Ardealului).

Scrieri mistice

Publicistica interbelică a teologului Stăniloae ne descoperă un gânditor creştin profund, ale cărui scrieri mistice şi cugetări (despre naţiune, românism şi ortodoxie) sunt considerate, în acest început de secol şi de mileniu, ca "extremiste", "fundamentaliste", eventual şi "fasciste".

O întoarcere în timp, pentru a focaliza câteva idei-forţă ale marelui teolog, ne poate trezi la viaţă.

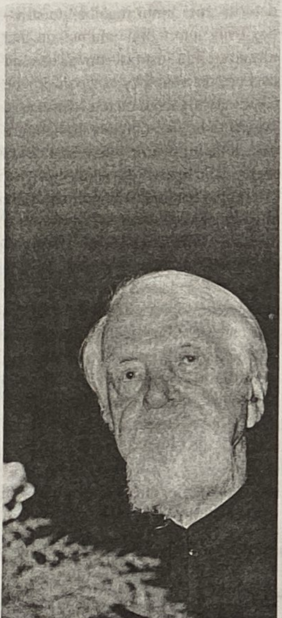
Între Dumitru Stăniloae cel care scria în *Gândirea* şi în *Telegraful român* şi Dumitru Stăniloae din timpul regimului comunist există o diferenţă netă. Nu vorbim aici despre valoarea scrierilor dintr-o etapă şi din cealaltă a vieţii sale, ci despre subiectele abordate şi felul în care a făcut-o.

Ortodoxie şi Românism (editura Consiliului Arhiepiscopiei Sibiu, 1939) reuneşte texte publicate în *Gândirea* şi *Telegraful român* pe temele enunţate încă din titlu. Cartea a fost interzisă, arsă şi scoasă din biblioteci de către comunişti, după numai un deceniu. Că această carte a românismului ortodox a fost prigonită sub regimul comunist-ateu, ne-o confirmă prof. univ. Paul Caravia şi academicianul Virgil Cândea în lucrarea lor *Gândirea interzisă. Scrieri cenzurate. România 1945 - 1989* (Ed. Enciclopedică, Bucureşti, 2000). Tot aici este menţionat un alt volum – apologetic şi polemic – de scrieri interbelice ale Părintelui Stăniloae care a fost pus la index de comunişti: *Poziţia d-lui Lucian Blaga faţă de Creştinism şi Ortodoxie* (Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1942).

Piraterie editorială

Şi după decembrie 1989 scrierile mistice şi naţionalist-creştine ale Părintelui Stăniloae au fost ţinute sub obroc. *Ortodoxie şi Românism* a fost retipărită în condiţii de... piraterie editorială. De altfel, puţini sunt editorii care ar risca să se expună reeditând cărţile cu iz politic ale lui Dumitru Stăniloae. Totuşi, o scânteie de curaj românesc a apărut la Asociaţia Românilor din Bucovina de Nord, în anul de graţie 1992. Această organizaţie a retipărit *Ortodoxie şi Românism*, însă într-o ediţie-fantomă, fără pagină de gardă, fără a indica editorul, anul etc.

Doar titlurile unor studii şi articole din acest volum... prigonit sunt semnificative pentru ideile şi cugetările părintelui: "Ortodoxie şi Naţiune" (1935), "Scurtă interpretare teologică a naţiunii" (1934); "Creştinism şi Naţiune" (1934), "Ortodoxie şi Românism" (1936), "Ortodoxie şi latinitate" (1939), "Naţionalismul sub aspect moral" (1937), "Dumnezeu în istorie" (1938), "Cuvântul şi mistica iubirii" (1938). Astfel de titluri, publicate astăzi, i-ar atrage instantaneu statutul de *paria* în publicistică şi în teologie. "Crăinicismul" părintelui Stăniloae este o realitate a gândirii sale teologice care nu poate fi ţinută la nesfârşit sub tăcere de "paznicii" ortodoxiei româneşti.

"Nu ne mântuim prin cultură ecumenică"

O "hermeneutică" a operei interbelice a părintelui Stăniloae ar fi prea riscantă pentru noi, oamenii unei credinţe creştine reduse la ritual (botezuri, nunţi, parastase). Ne mulţumim cu reproducerea unor pasaje, care, pentru cei ce nu au la îndemână volumul *Ortodoxie şi Românism*, pot constitui un *îndreptar* al gândirii creştine în chestiuni legate de sentimentul naţional.

Excepţional ni se pare studiul "Naţionalismul sub aspect moral", în care Dumitru Stăniloae face o necruţătoare critică ideilor şi argumentelor exprimate într-o dispută celebră în epocă, purtată de câţiva teoreticieni ai naţionalismului românesc (Nae Ionescu, Radu Dragnea şi Dragoş Protopopescu). Replica lui Stăniloae este actuală, în condiţiile în care societatea românească postdecembristă este contaminată (ireparabil?!) de *neoprotestantismul* puritan, potrivit căruia credinţa, singură, fără fapte, te poate mântui.

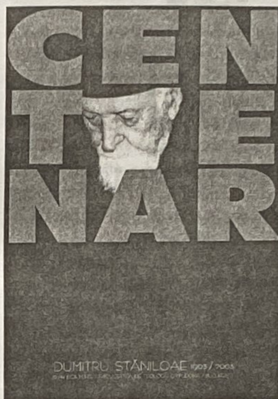
Iată ce scrie Părintele Stăniloae "Adevărul este că ne mântuim prin fapte (nu prin cultură ecumenică!). Iar faptele sunt cele pe care ni le determină locul, timpul în care trăim şi constituţia noastră naturală".

"E necesară însă o distincţie. Nu faptele goale ne mântuiesc, ci întrucât sunt făcute cu credinţă (care, însă, fără fapte este moartă). Aceleaşi fapte, fără credinţă, sau împotriva credinţei, n-au nici o valoare pentru mântuire, sau sunt chiar păgubitoare mântuirii"

"Ne mântuim muncind la plug, în fabrică, la masa de scris, îngrijind copii, slujind neamului şi statului, silindu-ne să ne cultivăm mintea şi să ne întreţinem viaţa. Însă, toate acestea făcându-le cu credinţă. Săvârşindu-le fără credinţă, animalic (pur biologic!) sau diabolic, toate acestea ne pierd. Propriu-zis, nu ele ne mântuiesc, ci legătura cu Dumnezeu manifestată în ele".

"(...) Există deci şi un naţionalism prin care, practicându-l cu credinţă, nu ne pierdem mântuirea, chiar dacă nu el propriu-zis ne mântuieşte, ci credinţa, spiritul creştin cu care îl infuzăm. Naţionalismul în sine luat, nici nu mântuie, nici nu pierde. Dar în practică orice naţionalism sau mântuie, sau pierde, după cum este străbătut de credinţa creştină".

ANI DE CREDINŢĂ, ANI DE JERTFĂ

1903 16 noiembrie, s-a născut, la Vlădeni, judeţul Braşov, Dumitru, unul din cei cinci copii ai lui Irimie şi Reveca Stăniloae.

1917 La 10 februarie, pleacă la Braşov să urmeze cursurile Liceului confesional umanist "Andrei Şaguna".

1922 Primeşte o bursă în cadrul Universităţii din Cernăuţi. Dezamăgit de metoda de predare şi de manuale, părăseşte Universitatea după un an.

1923-1924 Urmează cursurile Facultăţii de Litere din Universitatea Bucureşti.

1928 Toamna, susţine la Cernăuţi teza de doctorat *Viaţa şi opera patriarhului Dosoftei al Ierusalimului şi legăturile lui cu Ţările Româneşti.* Centrul Mitropolitan din Sibiu îi oferă o bursă pentru studiul Bizantinologiei şi Dogmaticii. Pleacă la Munchen, pentru a urma cursurile profesorului August Heisenberg.

1929 Se află la Berlin şi apoi la Paris pentru documentare asupra operei lui Grigorie Palama. La întoarcerea în ţară este angajat profesor suplinitor, apoi provizoriu.

1930 Merge la Constantinopol pentru a cerceta şi copia opera teologică a lui Grigorie Palama. La 4 octombrie se căsătoreşte cu Maria Mihu.

1932 La 25 septembrie, este hirotonit preot.

1934 La 1 ianuarie, este numit director al ziarului *Telegraful Român*, funcţie pe care o ocupă până în 1945. Îl cunoaşte pe Nichifor Crainic, care-i va deveni un foarte bun prieten.

1936 În iunie, este numit rector al Academiei Teologice din Sibiu, poziţie pe care rămîne pînă în 1946.

1938 Apare, la Sibiu, lucrarea fundamentală *Viaţa şi învăţătura Sf. Grigorie Palama.*

1939 Publică, la Sibiu, *Ortodoxie şi Românism.*

1946 Mitropolitul Nicolae Bălan este silit de către Petru Groza să-i ceară Părintelui Stăniloae să renunţe la rectoratul Academiei Teologice. Rămîne profesor încă un an. Apare, la Sibiu, volumul I din *Filocalia.*

1947 Este transferat la Facultatea de Teologie a Universităţii Bucureşti, catedra de Ascetică şi Mistică. Apare, la Sibiu, volumul II din *Filocalia.*

1948 Tot la Sibiu, sînt tipărite volumele II şi IV din **Filocalia**.

1959 Este arestat şi condamnat la închisoare, fără nici o vină, în baza unui simulacru de proces. Suferă calvarul teniţelor comuniste Jilava şi Aiud.

1963 La 15 ianuarie, este eliberat din închisoarea Aiud. Este reintegrat în corpul profesoral de la Institutul Teologic.

1968 Într-un exerciţiu de dezgheţ ideologic, menit schimbării imaginii regimului comunist în occident, i se permite să conferenţieze la Freiburg şi Heidelberg.

1969 Conferenţiază la Oxford.

1971. Merge la Vatican ca membru al delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române.

1976 Apare, la Bucureşti, *Filocalia*, vol V. Primeşte titlul de Doctor Honoris Causa al Universităţii din Salonic.

1977 Apare, la Bucureşti, *Filocalia*, vol. VI.

1978 Apar, la Bucureşti, *Tratatul de Teologie Dogmatică Ortodoxă*, vol. I-III şi *Filocalia*, vol. VII.

1979 Apare, la Bucureşti, vol. VIII din *Filocalia.*

1980 Este publicat vol. IX al *Filocaliei*, la Bucureşti. La Geneva îi apare *Dieu est Amour*, în traducerea lui D. Nesser; la New York - *Tehnology and the Church*, tradusă de R. Berringer; la Atena - *Rugăciune, libertate, sfinţenie.* I se acordă premiul "Dr. Leopold Lucas" al Facultăţii de Teologie din Tubigen.

1981 Este numit Doctor Honoris Causa al Institutului Ortodox Saint Serge din Paris. Primeşte, la Londra, distincţia "Crucea Sf. Augustin din Canterbury". Apar: la Paris - *Prier de jesus et experience de Saint Esprit*; la Bucureşti - *Spiritualitatea ortodoxă* şi *Teologia morală ortodoxă*, vol. II.

1982 I se acordă titlul de Doctor Honoris Causa al Facultăţii de Teologie din Belgrad. În noiembrie, conferenţiază la New York, Boston, Detroit, Chicago, Washington. Apare, la Bucureşti, Sf. Grigorie de Nyssa, *Scrieri*, vol. I, în traducerea Părintelui Stăniloae.

1985 La Paris, este publicat volumul *Le genie de l'orthodoxie*, la Londra - *Ortodox Dogmatik*, vol. I, tradus de H. Pitters.

1986 La Craiova, apare *Spiritualitatea şi comuniunea în liturghia ortodoxă.*

1987 La Craiova, vede lumina tiparului lucrarea *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, iar la Bucureşti - Sf. Atanasie cel Mare, Scrieri, vol. II, tradus de Pr. D. Stăniloae.

1990 Este primit membru corespondent al Academiei Române. Apare *Ortodox Dogmatik*, vol. II, tradus de H. Pitters.

1991 Devine membru titular al Academiei Române. Este numit Doctor Honoris Causa al Facultăţii de Teologie din Atena. La Craiova, îi apare volumul *Studii de Teologie dogmatică ortodoxă* ("Hristologia Sf. Maxim Mărturisitorul", "Omul şi Dumnezeu", "Sfîntul Simeon Noul Teolog","Imnele iubirii dumnezeieşti") şi la Bucureşti - Sf. Chiril al Alexandrei, *Scrieri*, vol - traducere.

1992 Primeşte titlul de Doctor Honoris Causa al Universităţii Bucureşti.

1993 Pe 4 octombrie, Părintele Stăniloae trece la cele veşnice.

PUBLICIST, CAUT POLITICIAN DE LĂUDAT

Un ins îmbătrînit în rele își varsă fierea asupra Romfest XXI în paginile imundei reviste *România Mare*. Romfest XXI și *Rost* au criticat deseori național-comunismul care mînă peremiștii în luptă. De-aici vine și pricina de supărare a unuia Valeriu Neștian, pripășit în curtea PRM după ce a făcut - publicistic - bocancii comuniștilor și i-a curtat - prin scrieri la fel de exaltate - fără speranță pe legionari. În conferința "*Creștinism, naționalism, democrație în România secolului XXI*", desfășurată recent la Iași, reprezentanții Romfest XXI au combătut iarăși falsul naționalism al PRM și al lui C.V. Tudor. În replică, V.N. ne etichetează legionari, pe Părintele Calciu îl numește fundamentalist, iar pe dl Răzvan Codrescu plagiator. Evident, nu are argumente pentru nici una din mincinoasele etichete. Însă, în privința dlui Codrescu înșăilează prost un motiv făcîndu-se de rîs definitiv. Cică dl Codrescu ar fi folosit în discursul său idei preluate din cărțile lui Horia Sima, fără să indice sursa. Neștian – nume predestinat – devine astfel sinonimul pentru ignorant. Dl Codrescu a uzat doar de unele argumente ale Părintelui Dumitru Stăniloae și a precizat asta. Însă, Neștian, reduce totul la ce a scris H. Sima, pentru că nu l-a citit decît pe acesta. Poate o fi parcurs ceva și din "opera" lui Ceaușescu. Pe amîndoi i-a lăudat cîndva, dar i-a abandonat pentru a-l tămîia acum pe C.V. Tudor. Cine urmează?

CONSTITUȚIA ILEGITIMĂ

Iacătă, avem Constituție nouă. Ce facem însă cu ea, căci e *cam* ilegitimă săraca? O seamă de organizații civice și de partide politice au cerut anularea referendumului pentru Constituție, întrucît votul a fost viciat. Mai pe șleau,

NATO și ROMÂNIA

Relație a securității sau a insecurității?

Radu DUMITRESCU

Evenimentele lunii octombrie 2003 au oferit o viziune mai corectă și responsabilă asupra relației dintre țara noastră și Alianța Atlantică. Summitul de la Colorado Springs - primul de acest tip unde a fost invitată și România - și exercițiile "Dacia 2003" ne-au reamintit de noi dimensiuni ale cooperării euro-atlantice. Depășind pasiunile unei implicări în Irak și eliberați de responsabilitatea morală a "complicității" la o intervenție externă, putem acum evalua cu calmitate avantajele și riscurile apartenenței la NATO.

Deschiderea site-ului NATO echivalează cu împlinirea unui mic sentiment de mîndrie națională: existăm pentru lumea civilizată. Prezența drapelului României și al însemnelor exercițiului "Dacia 2003" pe acest site indică o sensibilă diferență în statutul internațional al țării. Nu doar că suntem parteneri ai familiei creștin-europene, dar în divizarea militară cinică a lumii (țări care trimit trupe și țări care primesc trupe de intervenție pe teritoriul național) ne-am plasat curajos pe o linie responsabilă și profitabilă.

Exercițiile "Dacia 2003", desfășurate lîngă Pitești, au avut drept scop îmbunătățirea capacității de răspuns la un atac terorist și antrenamentul în coordonarea acțiunilor internaționale în caz de dezastru. După simularea unui atac terorist cu " bombă murdară" (chimică, biologică) și avarierea unei stații de apă, au fost inițiate măsuri de salvare și decontaminare. Exercițiul a fost desfășurat de 1300 persoane din 19 țări (SUA, Italia, Ungaria,Turcia, Ucraina etc…) și a demonstrat o dată în plus capacitatea Armatei Române de a se adapta la cele mai înalte standarde internaționale.

Totuși, însăși tema acestor exerciții indică schimbarea strategiei de apărare a României. Pînă acum 10 ani probabil că nimeni nu s-ar fi gîndit că un pericol terorist major s-ar putea regăsi și în zona carpato-dunăreană. Chiar și astăzi, mulți români își spun că, de fapt, apartenența la NATO ne-a oferit doar iluzia securității. Ce am cîștigat atenuînd amenințările provenite din spațiul est-slav, am pierdut preluînd responsabilități ale Alianței. Nu ne mai temem de ruși, dar suntem în alertă permanentă pe direcția teroriștilor arabi. Ba chiar am schimbat un pericol cu care ne obișnuisem de sute de ani (și de care nu suntem siguri că l-am depășit întru totul) cu un altul, enigmatic și poate cu o capacitate distructivă mai importantă.

Efectele secundare ale apartenenței la NATO sînt la fel de importante și în plan economic. Dacă factorul putere depinde în mare măsură de economie și dacă relațiile comerciale dau împlinire unei națiuni, atunci poziția noastră nu este una dintre cele mai fericite. Inițiative gen trimiterea de militari în Afganistan și Irak vor alarma lumea arabă, iar ostilitatea populară se va transmite treptat și asupra măsurilor luate de anumite guverne și companii comerciale din Orientul Mijlociu.

Deoarece nu putem rivaliza economic cu Vestul, sîntem obligați să ne extindem comercial doar în Est și Sud-Est. Iar acolo nu ne vor aștepta țări prietene… Rusia a acceptat cu jumătate de gură intrarea României în NATO, iar bunele relații pe care Moscova încă le dezvoltă cu arabii fac din spațiul imaginat pentru expansiunea noastră economică o regiune mai degrabă prudentă și circumspectă la adresa României.

Deși putem argumenta pro sau contra apartenenței noastre la NATO, nu trebuie să lăsăm incertitudinea să ne domine. Este o mai veche meteahnă românească aceea de a fi în două luntrii deodată - intrați într-o alianță, ne gîndim cu ce alt "mare" prieten putem să o înlocuim.

Așa cum putem deja constata, NATO nu înseamnă securitate absolută. Sîntem protejați înaintea unor primejdii, dar au apărut altele. Nici măcar nu putem aprecia dacă cele noi sunt mai mici decît cele vechi.Totuși, NATO înseamnă disponibilitate către un sprijin reciproc, înseamnă comunitate și colaborare și - ceea ce e mai important - depășirea izolării. Vorbind în alți termeni, nu putem clama doar absorbția de securitate, trebuie să și oferim securitate. Dacă acceptăm aceleași beneficii (economie de piață, democrație, respectarea drepturilor omului, dezvoltarea liberă a culturii) trebuie să împărțim și aceleași primejdii. E o chestiune de onoare să-l ajuți pe cel care ți-a oferit liniștea înaintea unui invadator secular și care îți garantează apartenența la lumea liberă.

Tot în ultimele luni au apărut lucruri noi în Alianță. În primul rînd, Forța de Răspuns NATO (NRF), care a fost lansată la 15 octombrie; un corp prevăzut de Conferința de la Praga (nov. 2002) și menit a reacționa în prima lună de apariție a unei crize internaționale majore, pînă la mobilizarea armatelor naționale.

Se pare că se conturează și o nouă strategie globală a Alianței, așa cum indică articolul "Regîndind NATO" al lui Tom Donnelly din NATO Review. Cu trupe răspîndite în diverse regiuni ale lumii, NATO a început să semene cu o forță globală de pacificare dar departe de a concentra aria de acoperire doar în spațiul euro-atlantic. Experții NATO afirmă, din ce în ce mai răspicat, că Alianța nu trebuie să-și limiteze acțiunile. Alianța va asigura echilibrul militar global ori își va pierde sensul de a exista! Acesta este noul mesaj în condițiile în care SUA și Europa de Vest nu consimt să pună în primejdie valori create în sute de ani și care asigură astăzi supremația Occidentului, dar și o pace liberală mondială.

Mergînd pe această linie, teoreticienii încurajează diminuarea implicării atlantice a NATO și definirea unei misiuni asiatice, ba, mai mult, a unei misiuni globale. De la o PAX AMERICANA locală la o PAX LIBERALA mondială, aceasta ar fi marea provocare a viitorului. În termeni globali, se poate naște o alianță care să garanteze regimuri liberale și care să vegheze la atenuarea contradicțiilor dintre actorii internaționali.

Se pare că și SUA au înțeles ceva din ultimul război: un conflict se poate cîștiga ușor, dar prețul păcii depășește chiar și forțele unei superputeri, iar situațiile post-conflict reclamă colaborare și armonie de opinii cu aliații. Pe de altă parte, vest-europenii ar trebui să fie suficient de înțelepți și să nu mai susțină doctrinele anterioare lui 11 septembrie, doctrine perimate care încurajează SUA la acțiune unilaterală.

În această strategie globală se pare că România se va afla într-o poziție deloc neglijabilă. Se cere imperios ca NATO să se conecteze cu zonele de SUD și EST pentru a asigura securitate Asiei Centrale și Orientului Mijlociu. Mai mult, s-au făcut propuneri de mutare a Comandamentului Sudic de la Napoli la Istanbul, o mișcare care transferă centrul de greutate al Sudului la Marea Neagră. Pragmatic vorbind, România poate cîștiga mai multă atenție din partea aliaților dar și din partea țărilor arabe.Totul e ca diplomația românească să știe să îmbine manifestările militare cu cele de amiciție, avînd o permanentă sensibilitate pentru dimensiunea economică a securității naționale.

guvernanții au obținut promulgarea Constituției revizuite prin fraudă. Cel puțin 20% din voturi, după media estimărilor făcute de mai multe asociații și partide, au fost puse în urne ilegal de către guvernanți. Cu toate acestea, Constituția a intrat în vigoare. De vreme ce e lege, nu mai putem decît să i ne supunem. Și să sperăm că va fi modificată și votată cum se cuvine, în curînd, de către un alt partid venit la putere.

A FOST HOLOCAUST ÎN ROMÂNIA?

La întrebarea din titlu va răspunde o comisie de anchetă condusă de... Elie Wiesel, vînătorul de naziști. Comisia a fost constituită la inițiativa președintelui Ion Iliescu, în scopul de a lămuri o dată pentru totdeauna, dacă a existat un Holocaust împotriva evreilor din România și, dacă da, ce proporții a avut și cine sînt vinovații. În principiu, este lăudabil un asemenea demers. Însă, nu avem nici o garanție asupra obiectivității comisiei de anchetă, alcătuită în cea mai mare parte din oameni cu prejudecăți asupra istoriei recente a românilor. Aceștia sînt: Lia Benjamin, Liviu Beriș, Irina Cajal Marin, Alexandru Elias, Andrei Pippidi, George Voicu, Jean Ancel Israel, Colette Avital, Andy Baker, Randolph Braham, Dan Mariaschin, Paul Shapiro, Michael Shafir, William Totok, Leon Volovici, Raphael Vago. Ei au scris deja cărți și articole în care susțin că a fost Holocaust în România sau reprezintă organizații asupra obiectivității cărora avem îndoieli.

Elie Wiesel însuși a acuzat, nu demult: "România a ucis, a ucis, a ucis!".

Păi dacă asta crede înainte să fi început cercetarea, ce deznodămînt poate avea aceasta?

SE ÎNTÎMPLĂ DIN NOU

Premiul Nobel pentru chimie pe 2002 a fost acordat profesorului american Peter Agre. Cercetătorului i s-a recunoscut astfel descoperirea "proteinei-canal de apă", *aquarina 1*. Numai că adevăratul descoperitor al *aquarinei 1* este prof. univ.dr. Gheorghe Benga, din Cluj. Profesorul român a demonstrat că a făcut această descoperire încă din 1986 și a publicat studii pe această temă în reviste de specialitate românești și străine. Profesorul Benga este revoltat că Academia Regală de Științe din Stokholm nu i-a recunoscut întîietatea în evidențierea proteinei. Toți profesorii de la Cluj s-au solidarizat cu savantul român și au trimis un memoriu Comitetului Nobel și Academiei Regale.

PÎINE PUȚINĂ, CIRC CÎT ÎNCAPE

Cabinetul lui Adrian Năstase nu a izbutit - nici nu credem să-și fi propus - să asigure pîinea cea de toate zilele românilor. În schimb, ne dă tuturor circ pînă la silă. Cînd nu înjură opoziția, miniștrii lui Năstase cheltuie bani pentru distracția "boborului". Astfel, anul acesta, guvernul a alocat 100 de miliarde de lei (de o sută de ori mai mult decît în ceilalți ani) pentru aniversarea Marii Uniri; 18 miliarde de lei pentru "Cerbul de Aur"; 14 miliarde de lei pentru împlinirea a 75 de ani de la prima transmisiune radio în România; 14 miliarde de lei pentru Centenarul Ion Irimescu; 4 miliarde pentru acțiuni dedicate Anului european al persoanelor cu handicap; 12 miliarde de lei pentru 1 iunie - Ziua Copilului și așa mai departe. Mii de miliarde de lei aruncate pe apa sîmbetei, pe sărbători reale sau artificial create. În acest timp, bugetul sănătății este anemic, școlile se prăbușesc peste elevi și

DEGRINGOLADA POLITICĂ A ROMÂNIEI

Privire asupra scenei politice românești, cu un an înainte de alegerile generale

Mihail ALBIȘTEANU

Cu mult mai devreme ca altădată, România se pregătește de alegeri. Este ceea ce se numește acum perioadă "preelectorală", o găselniță PSD, favorizată și de exaltarea spiritelor, după referendumul privitor la revizuirea Constituției. Cum toată lumea se gândește la alianțe, strategii, tactici electorale și jocuri de putere, haideți să vedem cum se prezintă harta politicii interne a României la sfârșitul anului 2003.

Partidele de la guvernare

PSD, "partidul-stat", conduce România cu mână de fier și deține aproape total controlul economic și administrativ. Procentele proprii, substanțiale, obținute în 2000, i-au permis să conducă virtual singur, neavând nevoie de o coaliție. Până de curând, PSD a dispus în Camere, alături de UDMR și PUR, de o majoritate liniștitoare. Ba chiar și-a permis să trateze cu neglijență acești aliați, reușind să-i îndepărteze. Dorința PSD este să rămână încă patru ani la guvernare, iar liderul său, Adrian Năstase, să devină în 2004 președinte al României. În fața electoratului, atuurile PSD (care deține aproape jumătate din preferințele electoratului conform ultimului sondaj IMAS) sunt: Ion Iliescu, care rămâne la conducerea PSD (Năstase a realizat că are încă nevoie de imensul capital de imagine al acestuia, evitând și o eventuală scindare a partidului), realizările din politica externă, (Mircea Geoană este foarte apreciat, mai ales la Washington), și chiar unele realizări în politica internă, care s-au produs sub presiunea rezultată din necesitatea ca România să se conformeze standardelor NATO și UE. PSD încearcă să se îndrepte spre ceea ce ar trebui să fie un partid modern, european.

Problema sa majoră o constituie însă așa-numiții "baroni locali", adevărate pietre de moară la gâtul partidului. O altă problemă o reprezintă neracordarea doctrinei la planul concret - nu te poți denumi partid de stânga, când ai o pătură de "capitaliști" opulenți și feroce în structurile de vârf, care numai de stânga nu sunt. PSD se dorește unicul partid social-democrat din România. Deocamdată, a fost centrul polului social-democrat: după PSDR a absorbit PSM-ul, lăsând în urmă, - nu se putea altfel, - disidențe ale acestor partide, fără valoare politică. Aceasta a complicat situația doctrinară a PSD, partid autointitulat "social-democrat", în care există însă, de la stânga la dreapta, tendințe diverse. (Trebuie remarcat aici jocul politic al lui Alexandru Athanasiu, care, după ce a câștigat încrederea lui Sergiu Cunescu și a obținut de la acesta succesiunea la conducerea PSDR, a trecut din USD, unde era aliatul PD-ului, în PSD, asigurând acestui partid locul mult visat în Internaționala Socialistă și primind

Emil Constantinescu este deocamdată în offsaid

drept recompensă postul de vicepreședinte PSD). Pentru a fi pe plac social-democraților europeni, PSD mai trebuie să rezolve curioasa problemă a existenței în România a două partide social-democrate, unul la putere și unul în opoziție, aflate în permanent conflict. La aceste probleme se adaugă recentele scandaluri de corupție, soldate cu demiterea a trei miniștri. Criticile formulate la adresa autorităților române, pe baza raportului internațional anual privind corupția, care statuează România ca fiind cel mai corupt stat european (cu excepția celor din spațiului exsovietic), de către ambasadorii Statelor Unite și Marii Britanii la București, atestă generalizarea la noi a acestui fenomen îngrijorător și reprezintă încă o bilă neagră pentru PSD.

Eșecul unificării social-democrate

După spusele lui, Băsescu a respins propunerile de unificare lansate către PD de liderul PSD, Adrian Nastase, asumându-și consecințe oarecum previzibile: redeschiderea dosarului "Flota", de către PNA, campania anti - Băsescu, precum și dezertarea din PD a lui Alexandru Sassu și Bogdan Niculescu Duvăz, trecuți "cu arme și bagaje" la PSD. Ultimul, l-a acuzat pe Băsescu (altfel finul său) că și-a încălcat promisiunile de a veni în PSD. Încep să cred că după alegerile pierdute de PD în 2000, Băsescu a obținut sprijin pentru a-l debarca pe Roman, atât în interiorul partidului, cât și în afara acestuia, promițând unificarea cu PSD. Apoi a amânat unificarea, convingându-și colegii că partidul trebuie mai întâi întărit, obiectiv care, odată realizat, i-a permis lui Băsescu să le dea cu tifla la toți. De aici înverșunarea împotriva sa a păcăliților: PSD-ul și dizidenții, care probabil că "și-au pus obrazul" pentru Băsescu, în fața lui Năstase.

Micul aliat de până mai ieri al PSD, PUR, a făcut eforturi disperate de a nu fi înghițit de acesta. Înființat din voința și prin forța lui Dan Voiculescu, PUR se vrea un partid de centru, social-liberal (și-a precizat rapid o doctrină, care să nu fie cea social-democrată, pentru a nu începea pe mâna PSD), adică o struțo-cămilă, așa cum era și APR. Presiunile devenind prea mari, umaniștii au părăsit de voie, de nevoie corabia guvernamentală. Presupun că PUR (1,5% în sondajul IMAS), care, ca altădată APR, se adresează, unui electorat restrâns, unei clase de mijloc incipiente, va avea aceeași soartă: va fi absorbit de un partid mai mare. PUR a criticat dur PSD imediat după ce a rupt protocolul de colaborare, iar acum se află în expectativă, deși și-a arătat deja preferințele pentru o colaborare cu Alianța PNL-PD.

Fidel politicii sale din ultimii ani, înainte de alegeri, UDMR se detașează într-o poziție de echilibru între putere și opoziție, fiind gata să se alăture câștigătorului, pentru a rămâne la guvernare. Aceasta este

Năstase nu intră în cursa pentru Presedinție

Marko Bella [illegible] în Parlament

milioane de români suferă de foame.

CONSILIUL NAȚIONAL SECUIESC, SUB ANCHETĂ

Parchetul General a început o anchetă cu privire la înființarea organizației Consiliul Național al Secuilor, care are drept scop obținerea autonomiei "Țării secuilor". Procurorii analizează dacă CNS amenință ordinea constituțională și siguranța statului prin acțiunile sale. Reamintim că acest Consiliu a fost înființat recent de către radicalii din UDMR. La adunarea de constituire au participat 300 de delegați reprezentînd "Scaunele secuiești" din vechiul imperiu austro-ungar. Fără îndoială, CNS reprezintă un pericol pentru stabilitatea României. În plus dacă nu va fi scos în afara legii, ar putea participa la alegeri și înjumătăți voturile date de maghiari UDMR-ului. Faptul i-ar lăsa pe ungurii noștri fără reprezentanți în Parlament.

VADIM, CU SULA-N COASTE

Corneliu Vadim Tudor este acuzat că a fost colaborator al Securității. Cică nu a fost un delator ordinar, ci unul care își turna colegii numai la generalii de Securitate. Știam că agitatul "naționalist" a fost poetul de curte al soților Ceaușescu și bănuiam că Securitatea i-a fost și mamă, și tată (doar a lucrat la *Săptămîna*, unde-i înfiera pe "dușmanii poporului"). Astăzi, însă, ni se prezintă dovezi. Virgil Măgureanu, fostul șef al SRI, confirmă și el că Vadim a făcut poliție politică. De ce au fost făcute aceste dezvăluiri abia acum? Simplu: pentru că Vadim și PRM nu mai sînt de folos celor care i-au creat. În '90, tandemul Iliescu-Roman l-a lansat pe C.V. Tudor pentru că avea nevoie de un mercenar care să-i asasineze moral pe liderii opoziției. Mai tîrziu, partidul lui Iliescu a guvernat

alături de PRM. În 2000, sperietoarea Vadim-PRM a funcționat pentru realegerea lui Iliescu președinte al țării. Dar *Golemul* amenință ca, în 2004, să vină la putere. Și asta nu e convenabil pentru nimeni. Atunci, au fost date la iveală cele 19 dosare de la Securitate turnătorului, iar fostul trepăduș al lui Năstase a fost pus să ceară scoaterea PRM în afara legii.

RĂSCOALA STUDENȚILOR

După ani în șir de hibernare, în studenții români s-a redeșteptat spiritul de luptă. Studențimea era odată cel mai puternic factor de presiune asupra clasei politice și de înnoire a vieții publice de la noi. Pînă de curînd, însă, studenții români au preferat o atitudine de non-combat, chiar dacă le ajunsese cuțitul la os. Foamea și nedreptatea i-a scos, în cele din urmă, iarăși în stradă. Chiar dacă nu mai sînt mînați de idealurile din '90, ci mai degrabă de nevoile primare, iată că studenții sînt în stare să dea șah puterii. Și au făcut-o cu imaginație și cu umor. Numai că și acum s-au găsit printre ei trădători, iar acțiunea de protest s-a stins înainte de a produce efecte notabile. Evident, PSD susține că studenții au fost răsculați de către partidele de opoziție fără un temei real. PSD nu vrea să explice ce ar fi împiedicat opoziția să-i răzvrătească pe studenți pînă acum. Pe de altă parte, există informații conform cărora studenții au fost scoși în stradă de un grup de interese din PSD. Vom reveni.

CLONAREA, PRICINĂ DE DEZBINARE

ONU a amînat, recent, pentru doi ani adoptarea oricărei decizii privind clonarea umană. Decizia a fost luată în ciuda împotrivirii SUA, Costa Rica, Filipine și a altor 50 de țări care doresc adoptarea rapidă a

metoda prin care liderii ungurimii consideră că-și pot apăra cel mai bine interesele etniei pe care o reprezintă. De data aceasta însă, liderii UDMR au probleme. Unii unguri nu sunt mulțumiți de modul în care sunt reprezentați; cel puțin așa rezultă din inițiativa unor foști lideri UDMR care au creat o structură alternativă, Consiliul Național Secuiesc, sperând să rezolve mai rapid problema reînființării Regiunii autonome secuiești. O altă problemă a UDMR este că refuză să se modernizeze, rămânând închistată în canoanele sale etnice. Este foarte departe de a fi un partid modern, european. Toate acestea vor costa Uniunea la alegeri.

Opoziția parlamentară

Are la bază Alianța "Dreptate - Adevăr" (PNL-PD, remorcate de tandemul Stolojan-Băsescu). Alianța a crescut în sondaje, dar nu pe măsura așteptărilor, procentajul alianței în recentul sondaj IMAS (25%) fiind apropiat în preferințele electoratului de suma procentelor pe care scontau PNL și PD înainte de realizarea acesteia. Speranțele însă pot fi mai mari, știut fiind faptul că IMAS este condus de Alin Teodorescu, apropiat și consilier personal al premierului Adrian Năstase. O mișcare bună este încercarea de atragere a lui Mugur Isărescu (și PSD a făcut același tip de demersuri față de guvernatorul BNR), mai ales că problema de bază a opoziției este lipsa - mai ales în structurile locale, - a oamenilor de valoare, de caracter (de altfel, și PSD suferă de aceeași boală); sau, dacă aceștia există, nu se văd aproape deloc. În orice caz, sigur este că alegătorii vor sufla și-n iaurt, ca să nu repete experiența "horror" din 1996-2000. Dacă marea masă de alegători nu va fi convinsă că opoziția de astăzi are oamenii noi și valoroși necesari, nu există nici o șansă ca PSD să piardă următoarele alegeri, mai ales că, spre deosebire de 1996, preferințele și susținerea Occidentului pentru unul sau altul dintre partidele politice românești, nu mai sunt nici atât de clare și nici hotărâtoare.

Principala piesă a Alianței este Partidul Național Liberal, care a reușit să grupeze toate tendințele de factură din țară și să redevină ceea ce a fost în 1990, aducându-i alături pe bătrâni - care nu mai visează la activități politice, mulțumindu-se cu rolul, consultativ și onorific, de "seniori liberali" și cu discuțiile de la club - și "aripa tânără", care, între timp s-a maturizat suficient, încât să fie capabilă să producă schimbul de generații. Absorbirea UFD și a APR a întărit PNL, fără a-l face să se legene neclar pe scala doctrinară, iar revenirea PNL - Câmpeanu a definitivat reunificarea liberală, dând PNL un plus de legitimitate și coerență. Radu Câmpeanu este și membru în Consiliul Național de Conducere al Alianței.

Partidul Democrat are, din păcate, un singur motor, Traian Băsescu (dublat, e drept, în vremea din urmă, de către un președinte executiv energic, Emil Boc, care însă este lipsit de carisma fostului căpitan de cursă lungă). Băsescu are un handicap major în acțiunea de propulsare a PD spre guvernare: nu are oameni pe care să-i scoată în față. Este singur, iar plecările către PSD a unor nume de marcă, cu state vechi în PD, au afectat imaginea partidului, care are o bază doctrinară tot mai nesigură și un electorat prea constant. Chiar dacă Băsescu nu recunoaște, el s-a înhămat la prea multe. Poate ar fi trebuit să lase partidul sub conducerea lui Petre Roman și s-ar fi bucurat în continuare de sprijinul acestuia în partid și în activitatea de primar al Capitalei. Băsescu ar fi fost scutit de a conduce partidul, putându-se concentra pe sarcinile de la primărie, timp de patru ani, după care, cu acestea rezolvate, s-ar fi înscris în cursa prezidențială. Așa, va trebui să stea încă patru ani la primărie, pentru a demonstra, în primul rând lui însuși, că a făcut ceva. În acest timp, s-ar putea să piardă partidul, nu doar pentru că Roman va câștiga ușor șefia acestuia (Băsescu a promis că demisionează, dacă nu va obține peste 20% din voturi la alegerile din 2004), dar și pentru că PD ar putea pur și simplu să dispară (printr-o fuziune cu PNL, de pildă).

Este de văzut dacă această alianță, între un partid de centru-dreapta și unul social-democrat, va rezista cu adevărat, sau are unicul scop de a detrona PSD.

Cealaltă "ramură" a opoziției parlamentare este reprezentată de PRM (17% în sondajul IMAS, scor care este unul în mod voit atrofiat). Acesta însă și-a atins vârful de formă la alegerile din 2000. Atunci a fost șansa lui să bată PSD-ul și să ia locul lui Iliescu, și Corneliu Vadim Tudor știe asta. De aici înainte nu mai poate urma decât căderea, mai ales că mass-media aplică o cenzură perfectă împotriva lui Vadim și a PRM. Degeaba încearcă "tribunul" să dreagă busuiocul, cu propuneri curioase, ca aceea de a ridica la Brașov statuia lui Itzak Rabin, poartă stigmatele de "antisemit" și de "naționalist extremist". Reputația sa și a PRM este compromisă definitiv, mai ales în Vest, unde nu se bucură de nici o susținere.

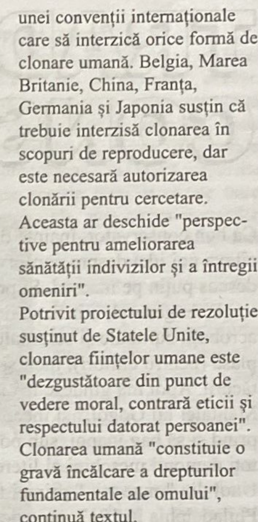
Opoziția neparlamentară

PNL și PD au respins din start, și pe bună dreptate, deopotrivă, ofertele de alianță făcute de Victor Ciorbea și Emil Constantinescu, considerând că a relua ideea CDR nu reprezintă altceva decât sinucidere politică. Fosta piesă de rezistență a CDR, PNȚCD (0,9% în sondajul IMAS), nu are nici măcar un candidat credibil la președinție, pentru că Ciorbea iese din discuție. Nu mai are pe nimeni de talia lui Mugur Isărescu. A fost de-a dreptul hilar de văzut cum, respinse de PNL și PD, PNȚCD-ul lui Victor Ciorbea și Acțiunea Populară a lui Emil Constantinescu, care până atunci se scuipaseră în public, au ajuns deodată la concluzia - logică de altfel, - că ar fi mai bine să colaboreze, sau măcar să nu se mai atace reciproc. La fel de hilară este dorința lui Emil Constantinescu de a candida din nou la președinție. Susținerea de care se pot bucura aceste partide în Occident, din partea Internaționalei creștin-democrate, nu poate fi serioasă, atâta timp cât în cadrul creștin-democrației românești situația nu diferă cu nimic de cea a social-democrației: două partide, în loc de unul.

Dacă Alianța PNL - PD nu reușește să demonstreze electoratului că are în structuri altceva decât cei "15.000 de specialiști" ai CDR, PSD are șanse în alegerile viitoare, datorită unor performanțe proprii reale, dar și datorită felului în care știe să atace problema viitoarelor alegeri: campania "preelectorală", discursul îmbunătățit și controlul total al presei audio-vizuale (inclusiv al celei private), care practică, în disprețul total al democrației, o cenzură crâncenă împotriva opoziției. Dacă nu ar fi Antena 1, RealitateaTV și B1 TV, n-am mai ști cum arată Stolojan sau Băsescu, cât despre Vadim, pe el l-am uitat cu totul. La acestea se adaugă indiferența accentuată față de politică a marii mase a alegătorilor români, care preferă să se gândească mai mult la emigrare, decât la alegeri. Încă patru ani cu PSD la guvernare ar putea fi un dezastru, căci, chiar sub presiunea Vestului, siguranța votului popular și a încă 4 ani de guvernare vor face ca ritmul reformelor și al curățeniei interne din PSD să încetinească mult.

Dacă însă "Alianța Dreptate și Adevăr" va demonstra că are oamenii necesari, atunci putem sconta pe un guvern de uniune națională. Există posibilitatea ca UDMR să nu mai intre în Parlament, dacă va împărți voturile cu Consiliul Național Secuiesc. Atunci nu va mai avea cine să joace rolul partidului care menține echilibrul. Cu PRM nu se va alia nimeni. Cel puțin așa au declarat liderii PNL-PD și PSD. Varianta ca PNL - PD să poată forma singură guvernul este puțin probabilă. Improbabilă devine și câștigarea alegerilor de PSD. O sciziune în PSD, care să slăbească atât de mult partidul încât să îndrepte mare parte din voturi spre Alianța DA este foarte puțin probabilă, mai ales că Iliescu și Năstase au redevenit un tandem de succes, chiar dacă, teoretic, președintele României ar trebui să fie imparțial față de partide.

Ce guvern ar putea însă fi acela PSD-PNL-PD? Numai viitorul cunoaște răspunsul. A-i imagina azi pe Băsescu și Năstase în același guvern este de neconceput.

unei convenții internaționale care să interzică orice formă de clonare umană. Belgia, Marea Britanie, China, Franța, Germania și Japonia susțin că trebuie interzisă clonarea în scopuri de reproducere, dar este necesară autorizarea clonării pentru cercetare. Aceasta ar deschide "perspective pentru ameliorarea sănătății indivizilor și a întregii omeniri".
Potrivit proiectului de rezoluție susținut de Statele Unite, clonarea ființelor umane este "dezgustătoare din punct de vedere moral, contrară eticii și respectului datorat persoanei". Clonarea umană "constituie o gravă încălcare a drepturilor fundamentale ale omului", continuă textul.

ȘEF NOU PESTE MASONI

Eugen Ovidiu Chirovici, în vîrstă de 39 de ani, fost ziarist, actual ministru delegat pentru întreprinderile mici și mijlocii este noul șef al Marii Loji Naționale din România. El este secondat de Dinu Săraru, directorul Teatrului Național din București.
Noul Mare Maestru conduce una din cele trei grupări grupări masonice, care nu reușesc să se unească din 1990 încoace, an în care Masoneria s-a "redeșteptat" în România. Beneficiind de sprijinul unor instituții de presă, Chirovici a reușit să mediatizeze pînă la refuz Loja sa. Însă, nici un ziar nu s-a găsit să arate ce este Masoneria de fapt. Dincolo de sloganurile sforăitoare și de idealurile nobile pe care le exprimă pentru naivi, Masoneria este o organizație ocultă extrem de controversată. În timp, Bisericile Ortodoxe autocefale și Biserica Romano-Catolică au luat poziție împotriva Masoneriei, pe care o consideră o sectă practicantă a unei religii sincretice dăunătoare și cu scopuri de dominație asupra celor neinițiați.

TRADIȚIA CONSERVATOARE

(fragmente)

Ca bun conservator, înainte de a mă apuca să azvîrl în lume cîteva noi idei despre conservatorism, m-am gîndit să-i mai descos puțin pe maeștri. Și poate chiar să mă eclipsez în spatele lor. E, în general, o inflație de voci neinformate de trecut, de acrobații culturale și scremute și cu centură de siguranță, și cu plasă (pentru cititori), încît sînt din ce în ce mai tentat de vocația tăcerii. Apoi mă gîndesc la cît de mulți au ieșit " de sub pulpana Mantalei lui Gogol " și încep a alerga prin miriștea literară ca să prind și să bag înapoi, sub poalele mantalei de sub care-au țîșnit, toți demonii meschini ai literelor.

Unul din " maeștrii " primei fraze e Clinton Rossiter. Născut la Philadelphia în 1917, nu e deci chiar atît de vechi și nici atît de bărbos încît să-l putem considera un " mare maestru ". Indiferent de opinia noastră, însă, el a studiat la Cornell și Princeton, unde și-a dat doctoratul în științe politice și unde a și rămas profesor. A luat multe premii pentru numeroasele sale cărți care, probabil, nu vor fi niciodată traduse în România, așa că nu are rost să le înșir aici. Important este că - în anii '50-'60, cînd a apărut cartea din care am selectat fragmentele de mai jos - unii conservatori americani mai tumultuoși, precum Wilmoore Kendall sau William Buckley, îl considerau pe profesorul Rossiter un " moderat ", apropiat de liberali. De aceea l-am și ales pe el pentru a inaugura galeria de portrete conservatoare anglo-americane ; pentru că scriitura sa combină precizia intelectualului, cuminția profesorului și lirismul calp al cercetașului (boy-scout.) Nu va alerta poliția ideologică! (*Mircea Platon*)

Clinton ROSSITER

Conservatorii se avîntă cu greu în speculații politice. Dezgustul doar, și nu afecțiunea, pentru un anumit mod de viață împinge pe cineva să mediteze serios și stăruitor la orînduirea în care trăiește. Pentru un conservator, cea mai bună dintre lumile posibile e deja aici, el refuzînd să contempleze Utopia, și cu atît mai mult să facă planuri pentru ea (...)

Conservatorii au idei foarte clare asupra omului, asupra capacității sale de autoguvernare, relațiilor cu semenii, felului de viață pe care ar trebui să-l ducă și drepturile pe care ar fi îndreptățit să le pretindă. Aceste idei stau la baza întregii tradiții conservatoare.

"Omul, spune conservatorul, e un amestec de bine și de rău"

Omul, spune conservatorul, e un amestec de bine și de rău, o mixtură de aristocratice excelențe și degradante imperfecțiuni. Nu e perfect; și nu e perfectibil. Dacă e adecvat educat, plasat într-un mediu favorabil și ținut sub supravegherea tradiției și autorității, s-ar putea să-și dezvolte calitățile înnăscute: raționalitate, sociabilitate, perseverență, decență și dragoste de libertate. Niciodată, indiferent cum ar fi educat, socializat sau constrîns, nu va scăpa de celelalte caracteristici înnăscute: iraționalitate, egoism, ticăloșie, coruptibilitate. Natura umană e în mod esențial imuabilă, și din ea face parte un bogat zăcămînt de răutate. Deși unii conservatori își află sprijin pentru scepticismul lor în recente experimente psihologice, cei mai mulți continuă să se bazeze pe învățăturile religioase și pe studiul istoriei. Cei care sînt creștini, și majoritatea conservatorilor sînt, preferă să atribue înclinarea spre comportament nedrept și irațional adevăratei sale cauze: păcatului originar.

Conservatorii sînt deseori acuzați că dau prea mare importanță răutății și iraționalității omului; căruia, în schimb, îi trec cu vederea însușirile bune, mai ales capacitatea sa de a judeca. Răspunsul conservatorilor e că, deși conștienți de potențele ființei umane, nu pot să nu opună optimismului liberal sau socialist anumite triste realități care nu sînt mai puțin adevărate din cauză că privesc numai o jumătate a adevărului: că răul există independent de eșecurile sociale sau economice; că trebuie să căutăm sursa nemulțumirilor noastre mai degrabă în defectele naturii umane decît în defectele ordinii sociale; și că omul, departe de a fi maleabil, nu poate fi supus ameliorării prin cultură decît treptat și doar pînă la un punct. Conservatorul consideră deci de datoria sa să atragă atenția asupra a ceea ce John Adams numea "universala slăbiciune și nevrednicie a naturii umane."

Această concepție despre om e salvată de cinismul grosolan de două splendide credințe. Prima, că omul e părtaș la eternitate. Are un suflet și e o entitate religioasă. Înclinația sa către păcat e combătută, și prin harul lui Dumnezeu copleșită deși niciodată eradicată, de aspirația sa către bine. Din această cauză, zice conservatorul, omul trebuie respectat, și recunoașterea slăbiciunilor îngăduite de Cel de Sus firii omenești nu face decît să adîncească acest respect. În al doilea rînd, pentru a-l cita pe Burke, părintele tuturor conservatorilor: "Firea omenească e complicată." Mărturisirea eminentului psiholog Gardner Murphy, "Nu se cunosc prea multe despre om", e aplaudată de conservatori, care completează: "Probabil că nici nu se va ști vreodată prea mult." Omul e o ființă complexă și misterioasă și nici un manual de psihologie nu va putea vreodată să rezolve enigma sau să-i destrame complexitățile.

Foto: Bogdan Onofrei

Nici un adevăr despre natura umană nu e mai important decît acesta: omul poate să se guverneze singur, dar nu există nici o garanție că o va face; autoguvernarea e posibilă dar e departe de a fi inevitabilă. Omul are nevoie de tot ajutorul pe care-l poate căpăta de la educație, religie, tradiție și instituții dacă vrea să se bucure de un cît de mic succes în experimentele sale cu autoguvernarea. Trebuie sfătuit, încurajat, informat și verificat. Mai presus de orice, trebuie să înțeleagă că înțelepciunea comunității, ea însăși o îmbinare de nenumărate experiențe de viață parțiale și imperfecte ca și a sa, e singura pe măsura celor mai importante provocări ale vieții sociale. O clară enunțare a condițiilor în care omul e capabil să se conducă pe sine și pe alții ar trebui să fie prima condiție a oricărei constituții.

"Conservatorismul se opune categoric ambelor idei despre relațiile interumane general acceptate în societatea modernă: individualismul și egalitatea"

Conservatorismul se opune categoric ambelor idei despre relațiile interumane general acceptate în societatea modernă: individualismul și egalitatea (...)

Un om e egal oricărui altul într-un singur sens: acela că e o entitate fizică și spirituală pe care Dumnezeu și natura ne cer să o considerăm scop și nu mijloc. Din acest principiu de egalitate morală decurg cîteva altele pe care conservatorismul modern le proclamă mai elocvent în public decît în particular: egalitatea de oportunitate, adică dreptul fiecăruia de a-și folosi propriile talente; egalitatea în fața legii, adică dreptul la justiție în aceeași termeni ca toți ceilalți; și egalitatea politică, sub forma votului universal. Mai departe de-atît conservatorul nu vrea să meargă. Recunoscînd infinita diversitate a oamenilor în ceea ce privește talentul, gustul, înfățișarea, inteligența și virtuțile, el recunoaște cu sinceritate și faptul că această diversitate e și verticală, nu numai orizontală. Oamenii sînt cumplit de inegali - și, mai mult, nici nu pot fi aduși la aceeași statură - în tot ceea ce privește mintea, trupul și sufletul.

Orice societate bună e întemeiată pe acest mare adevăr. Ordinea socială ar trebui organizată în așa fel încît să se poată folosi ineradicabilele distincții naturale dintre oameni. Cînd există mai multe clase sociale bine delimitate între ele, majoritatea oamenilor își găsesc devreme nivelul corespunzător și rămîn acolo tot restul vieții, fără frustrări de vreme ce egalitatea de oportunitate menține deschisă posibilitatea ascensiunii sau declinului. În același timp, ordinea socială urmărește să netezească diferențele care nu sînt naturale. Recunoaște inevitabilitatea și chiar necesitatea ordinelor și claselor, dar insistă ca toate privilegiile, rangurile și alte semne vizibile ale inegalității să fie cît mai funcționale posibil. Sigur că un conservator e mai înclinat decît alții să considere distincțiile artificiale drept naturale.

Caracteristică societății conservatoare e mai degrabă echitatea decît egalitatea; reconcilierea claselor mai degrabă decît abolirea lor. Pus să aleagă între libertate și egalitate, conservatorul va alege nedezmințit libertatea. Pentru că, de fapt, superioritatea libertății asupra egalității stă la baza tradiției conservatoare.

Chiar dacă gîndirea conservatoare, sub presiunea democrației moderne, s-a îndepărtat oarecum de Burke și de Adams, un lucru a rămas neclintit: credința în nevoia unei aristocrații care să conducă și să slujească în același timp. După cum scria Gertrude Himmelfarb: "Dacă există vreun test, vreun punct doctrinar, care poate distinge conservatorismul de liberalism, acesta e respectul față de aristocrație și față de instituțiile aristocratice. Întreaga doctrină liberală repudiază ideea unei aristocrații constituite ca atare; întreaga doctrină conservatoare o afirmă." Chiar dacă nu mai dă bine

să folosești cuvîntul aristocrație în dezbaterea politică, și chiar dacă nimeni nu mai poate spera să vadă o aristocrație așa cum era ea acum două sute de ani, conservatorul e puternic motivat de dorința de a găsi oamenii cei mai buni și de a-i plasa în poziții de autoritate.

“Conservatorul e puternic motivat de dorința de a găsi oamenii cei mai buni și de a-i plasa în poziții de autoritate”

El continuă să afirme binefacerile aduse de o *aristocrație* a talentului și virtuții, una care e educată pentru servicii speciale și care deci merită toată considerația. El continuă să creadă că trebuie mai mult de o generație pentru a sculpta adevăratul aristocrat.

Lumea fiind așa cum o vedem astăzi, conservatorul își petrece mult timp la amvon, predicîndu-le semenilor traiul cu frică de Dumnezeu, cinstit și sobru. Și nu face asta bucuros, pentru că e prin firea sa un Puritan, ci pentru că vremurile par a-l fi lăsat drept singurul "atlet moral."

Omul, afirmă conservatorul, e pecetluit cu păcat și patimi, dar e binecuvîntat și cu aspirații mai înalte. Chiar dacă natura umană în general nu poate fi mult ameliorată, fiecare om e dator să-și controleze impulsurile sălbatice și egoiste. E dator față de sine, semeni și Dumnezeu să se lepede de vicii, să cultive virtutea și să se lase călăuzit de ceea ce Lincoln numea "îngerii noștri cei mai buni." Numai astfel, prin lupta morală a multor oameni, se poate asigura un guvern liber și matur și o societate stabilă.

Ce virtuți trebuie cultivate? Conservatorul din donjon, cel de pe ogor, de la bursă sau din parlament au răspunsuri diferite la această întrebare, dar toți sînt de acord cu acest catalog de elementare virtuți: înțelepciune, justiție, cumpătare și curaj; hărnicie, frugalitate, credință, cinste; echilibru, ascultare, compasiune și bune-maniere. Un om bun e pașnic dar nu resemnat și e conservator prin tradiție și liberă alegere nu din trîndăvie și lașitate.

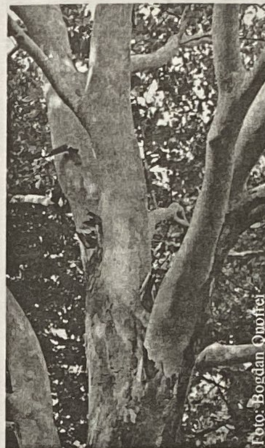
El știe că datoria trece înaintea plăcerii, sacrificiul de sine înaintea satisfacerii dorințelor. Conștient că în viață e mai important să-ți faci datoria decît să faci numai ceea ce-ți place, e bucuros cînd își face slujba bine, oricare ar fi ea. E alert în identificarea și combaterea viciilor care trebuie combătute: ignoranța, nedreptatea, lăcomia și lașitatea; lenea, desfrînarea, egoismul și necinstea; invidia, neascultarea, violența și mojicia. Conservatorul cunoaște mai largile implicații ale propriei virtuți: autoguvernarea e pentru oameni liberi; cei care vor să fie liberi trebuie să fie virtuoși.

(...) Am pătruns deja prea adînc într-o minte care urăște să fie analizată; am fost prea ideologici cu un crez care nu are nimic de a face cu ideologiile. E ceva misterios, o presimțire de lucruri nevăzute și deci neformulate, în conservatorism. E un întreg mult mai mare decît suma părților sale; e o licoare a cărei aromă nu transpare din lista de ingrediente. De aceea îl rog pe cititor ca, după ce s-a uitat la aceste ingrediente, să le arunce înapoi într-o oală numită "pace" și să le amestece încetișor cu o lingură numită "respect". Iată deci, cu toată valoarea ei relativă, lista celor "douăzeci și una de componente" ale tradiției conservatoare:

“El știe că datoria trece înaintea plăcerii, sacrificiul de sine înaintea satisfacerii dorințelor.”

1. Firea amestecată și imuabilă a omului, în care răutatea, poftele și violența pîndesc sub aparența unui comportament civilizat.
2. Naturala inegalitate a oamenilor, cu excepția faptului că toți posedă un suflet prețios și o personalitate inviolabilă.
3. Superioritatea libertății asupra egalității în ierarhia valorilor umane și a scopurilor sociale.
4. Inevitabilitatea și necesitatea claselor sociale și, în consecință, nebunia și zădărnicia încercărilor de a le nivela.
5. Necesitatea unei aristocrații care conduce și servește.
6. Failibilitatea și potențialul tiranic al principiului majorității.
7. Consecventa necesitate a difuzării și balansării puterii - economice, sociale, culturale și mai ales politice.
8. Drepturile omului sînt mai degrabă ceva ce trebuie cîștigat decît ceva cuvenit.
9. Datoriile omului - perseverență, efort, ascultare, cultivarea virtuții, cumpătarea - sînt prețul drepturilor.
10. Importanța proprietății private pentru libertate, ordine și progres.
11. Importanța și sanctitatea instituțiilor, valorilor, simbolurilor și ritualurilor moștenite.
12. Rolul esențial al sentimentului religios și bisericii în societate.
13. Failibilitatea și limitările rațiunii omenești.
14. Rolul școlii: să civilizeze, să disciplineze, să perpetueze menirea educativă.
15. Misterul, măreția și tragedia istoriei, cea mai sigură călăuză a omului spre înțelepciune și virtute.
16. Existența unor imuabile principii universale de justiție.
17. Primatul comunității - o minunată, divin orînduită uniune de pămînt, legi, tradiții, idealuri, lucruri, oameni morți, vii sau nenăscuți încă - asupra capriciilor și drepturilor oricărui individ, și consecventa respingere a individualismului și colectivismului ca soluții ale veșnicului conflict între libertate și autoritate.
18. Respect, echilibru, sensibilitate, simplitate, patriotism, autodisciplină, îndeplinirea datoriei - trăsăturile unui om bun.
19. Stabilitate, unitate, echitate, continuitate, securitate, pace, cumpătarea schimbărilor - trăsăturile unei societăți bune.
20. Demnitate, autoritate, legitimitate, justiție, constituționalism, recunoaștere a limitelor - trăsăturile unui bune guvernări.
21. Absoluta necesitate a conservatorismului - ca temperament, sentiment, filosofie și tradiție - pentru existența civilizației.

ION BULEI - recuperarea conservatorismului românesc

Alexandru BOER

Una dintre precaritățile de fond ale clasei politice românești în perioada de tranziție de după decembrie 1989 este inconsistența ideologică și doctrinară a discursului politic. Bineînțeles că această stare de fapt își are sorgintea în lunga noapte totalitară în care societatea românească s-a zbătut de-a lungul regimului comunist. De aceea, era oarecum normal ca, în stadiul inițial al tranziției postcomuniste, partidele politice românești să nu reușească să promoveze programe bine articulate din punct de vedere ideologic și doctrinar. După peste zece ani, însă, asistăm la perpetuarea acestui fenomen, clasa politică românească nereușind nici pînă astăzi să "scoată la lumină" un proiect coerent de dezvoltare economică și socială.

Aceeași insuficiență o regăsim în cîmpul cercetării științifice, cu precădere în cel al științelor socio-umane. Regimul comunist și-a propus încă de la început - ceea ce a și a reușit în cele din urmă - să distrugă orice manifestare cu caracter epistemologic privitoare la evoluția societății românești, impunînd o perspectivă unilaterală, prin aplicarea celebrului principiu "Cine rescrie istoria, conduce societatea" (paradoxul fiind acela că, în ciuda "omnipotenței" sale, Partidul Comunist Român nu a reușit să-și scrie o "Istorie" efectivă, integrală și coerentă). Prin urmare, din punctul de vedere al cercetărilor stiințifice, în acest moment ne aflăm pe mai departe, cu toate strădaniile de după '89, într-o penibilă penurie informațională, epistemologică și axiologică, inclusiv în privința propriei noastre istorii. În mod similar clasei politice românești, comunitatea academică românească nu a reușit să treacă peste micile orgolii personale sau de grup și să construiască un model de dezvoltare pentru România postcomunistă.

Pornind de la aceste judecăți de fapt, reeditarea în anul 2000, de către Editura Enciclopedică din București, a lucrării de aproape 700 de pagini *Conservatori și conservatorism în România* a profesorului Ion Bulei reprezintă un moment deosebit de important, atît pentru istoriografia românească în particular, cît pentru cei care încearcă să înțeleagă, din afara domeniului, istoria modernă a națiunii române. Trebuie să subliniem faptul că această lucrare a devenit accesibilă opiniei publice încă din 1987 (la Editura Politică, sub titlul Sistemul politic al României moderne), dar ea a rămas cunoscută doar comunității restrînse a istoricilor și sociologilor.

Conservatori și conservatorism în România este o monografie a Partidului Conservator din România - formațiune politică deosebit de importantă, care și-a pus în mod covîrșitor amprenta asupra istoriei societății românești. Partidul Conservator sau, mai exact, fracțiunile politice conservatoare de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea au avut un rol hotărîtor în construirea statului național român modern și în dezvoltarea de ansamblu a societății românești.

Autorul declară în *Introducere* că lucrarea sa reprezintă "o carte de viață politică"; și, într-adevăr, în paginile ei găsim o bogată și selectivă (dar integrală în ceea ce privește strict tema abordată) informație istorică cu privire la perioada 1880-1918, în care Partidul Conservator a constituit un factor activ și determinant în viața politică românească. Considerăm însă că numai dintr-un sentiment de modestie autorul afirmă că și-a propus o simplă carte în care să descrie desfășurarea unor evenimente. Cartea nu este numai o descriere de evenimente, ci cuprinde o analiză competentă și pertinentă a ideologiei și doctrinei conservatoare în spațiul românesc, ceea ce îi conferă și valențele unei contribuții de ordin politologic (cu precădere capitolul XII, intitulat "Conservatorismul politic", a cărui sinteză poate fi regăsită în capitolul "Conservatorismul românesc" din volumul coordonat de Alina Mungiu-Pippidi, *Doctrine politice. Concepte universale și realități românești*, Iași, Editura Polirom, 1998, pp. 84-93).

Nu procedăm aici la o prezentare mai amănunțită a acestei monografii, deoarece considerăm că, pentru cei interesați, este imperios necesară parcurgerea sa în integralitate, iar orice dezbatere serioasă pe tema trecutului sau a prezentului istoric al României nu poate să nu cuprindă în argumentațiile sale trimiteri la această lucrare.

Conservatorismul românesc face parte - și încă una extrem de importantă - din "devenirea" organică a națiunii române și se cuvine să fie recuperat, pentru a-și recăpăta locul meritat în dezbaterea politică actuală.

ANDREEA MARIN ŞI LUMEA ÎN CARE TRĂIM

Cristi PANTELIMON

Simpatica prezentatoare a emisiunii "Surprize, surprize", Andreea Marin, a mărturisit, sau mai bine zis nu a negat zvonul potrivit căruia ar avea un salariu de 16.000 de dolari pe lună. În lumea vedetelor din *show-biz* o atare sumă poate părea medie (raportată la cele din vest, poate chiar mică). Totuşi, un salariu de 500.000.000 de lei pe lună pentru o tânără prezentatoare este, în condiţiile actuale ale României, un semn de adevărată boală socială. Bineînţeles că nu se pune problema s-o acuzăm în vreun fel pe Andreea Marin. De asemenea, nu suntem deloc tentaţi să judecăm dintr-o perspectivă îngustă de stânga, care "rezolvă" problemele acestor decalaje de venituri într-o manieră simplistă, nivelând pur şi simplu sau tinzând să niveleze cu "mistria" veniturile oamenilor. Suntem de părere că cei care muncesc mai mult şi mai bine trebuie să fie plătiţi semnificativ mai bine decât cei care nu au capacitatea de a produce nimic pentru societate. Problema însă este mai gravă decât pare la prima vedere, căci nu este vorba despre o simplă cantitate prea mare de bani care intră în buzunarele unei vedete "active" (astfel s-a definit Andreea, ca un om activ, încercând să justifice în acest fel veniturile imense pe care le are), ci este vorba despre un dezechilibru care transformă lumea noastră într-o lume incredibil de neomogenă, cu consecinţe dintre cele mai nefaste atât pentru cei "de sus", cât şi pentru cei "de jos". Suferinţa acestei *neomogenităţi* (a nu se confunda cu nivelarea!) se va răsfrânge inclusiv asupra oamenilor din categoria Andreei Marin, chiar dacă deocamdată cei ca ea se consideră feriţi de primejdii. Neomogenitatea trebuie înţeleasă stric etimologic aici, ca o diferenţă marcantă ce rezultă din rădăcinile (*genos*) diferite ale celor două lumi de care am amintit mai sus. Aceste lumi sunt paralele, căci au origini diferite, au destine diferite, au proiecte diferite şi un viitor diferit. Separarea totală este dată de diferenţa de origine, de diferenţa de naştere. Andreea Marin s-a născut într-o altă lume, deşi nu ştie acest lucru şi nici alţii din categoria ei încă nu ştiu. În lumea celor "mulţi umili" Andreea Marin e o fantomă, la fel ca şi colegii ei din *show-biz*, şi reciproc, oamenii cu venituri penibile, care se chinuie să-şi achite de la o lună la alta întreţinerea, sunt nişte fantome în lumea potentaţilor financiar. Când un sistem economic face ca unii să moară de foame iar alţii să câştige cât o sută de familii într-o lună, lucrurile sunt grave. Într-o asemenea lume, cum ar spune Platon, sunt şi cerşetori mulţi (contraponderea la cei bogaţi) şi oameni fără Dumnezeu, şi toate relele pământului se grăbesc să locuiască în ea. Lumea contrastelor sociale este o lume a blestemelor. De aceea, grecii au fugit de ea cât au putut, măcar în teoria politică. Iată că nouă ni se pare normală o astfel de lume, ba unii dintre noi se mândresc, probabil, că avem şi noi miliardarii noştri, impresarii noştri, vedetele noastre etc.

Să acceptăm că tot câştigul Andreei se datorează aşa-zisului ei "spirit activ", pe care l-a invocat deja? Dar noi nu credem că ea e mai "activă" decât o femeie amărâtă, bolnavă, care are trei sau patru copii în întreţinere şi, eventual, un bărbat beţiv. Din nefericire, astfel de cazuri sunt extrem de numeroase la noi. Ei bine, o astfel de femeie este mai "activă" decât Andreea de la "Surprize, surprize", dar…nu câştigă mai mult de 3-4 milioane pe lună. Această femeie e mereu agitată din lipsă de bani, mereu chinuită de grija zilei de mâine, mereu ameninţată de patron că va fi dată afară sau, dacă lucrează la stat, că i se desfiinţează locul de muncă. O astfel de femeie - şi sunt poate zeci, sute de mii de cazuri în România actuală - are toată îndreptăţirea să spună că e "activă". Cine ar putea spune că nu e aşa? Şi atunci, de unde vine diferenţa enormă de nivel de trai? Cine a hotărât că unii pot suferi degeaba, iar alţii, chiar dacă prin muncă, pot câştiga într-o lună cât o sută de familii? Diferenţa dintre Andreea şi oamenii de rând este dată de posibilităţile tehnice enorme în care se desfăşoară activitatea de la "Surprize, surprize". Cu ajutorul televiziunii, emisiunea cu pricina ajunge la milioane de telespectatori. Odată cu "surprizele" din cadrul emisiunii vin însă şi alte surprize, acelea din reclame. Practic, orice mesaj al emisiunii este parazitat de un vector comercial care, până la urmă, se descarcă în buzunarul Andreei şi al celor care stau în spatele ei. Din punctul acestora de vedere, emisiunea vedetei nu este decât o posibilitate de câştig. Destinele care se perindă prin emisiune, decorul vesel sau trist al acesteia nu le atinge sufletele împietrite. Pentru ei contează numai audienţa, adică strict numărul de oameni ce privesc televizorul în fiecare seară de sâmbătă, număr care se transformă automat într-o piaţă pentru produsele vânturate de reclame. Aşadar, emisiunea Andreei Marin nu este, în mintea celor care o "produc", decât, aşa cum spune şi cuvântul, un produs ce trebuie vândut. În cele din urmă, Andreea este o vânzătoare cuceritoare, dar tot o vânzătoare, care vinde însă într-un sistem enorm ca dimensiuni, un fel de *teleshopping* mascat. De aici vine forţa ei materială, din aceea că maschează un sistem paralel de vânzări la dimensiuni colosale. Nu este singurul caz, normal, dar este unul dintre cele mai semnificative în zilele noastre. Firma surprizelor merge înainte, desigur. Oamenii au sentimente, sunt chinuiţi de probleme de familie, trebuie să-şi regăsească rudele aflate la mari depărtări. Toate aceste drame de familie (unele dintre ele destul de penibile, de altfel) sunt folosite ca recuzită pentru a stoarce bani din reclame.

Nu vrem să discutăm calitatea acestei emisiuni, nu ne propunem aşa ceva. Ar fi multe de spus şi la acest capitol, dar ar fi mai bine ca aici să se pronunţe criticii de specialitate. Noi încercăm să facem o radiografie a fenomenului din perspectivă sociologică. Şi, aşa cum deja am afirmat, acest gen de emisiuni, cu totul comerciale, determină numeroase reacţii sociale, pe care e bine să le conştientizăm. Un adevărat set de reacţii, dintre care acum nu am putut vorbi decât despre unul, cel ce ţine strict de latura materială. Când o lume intră în criză, începutul este făcut din acceptarea separărilor definitive între cei care o compun. Emisiunea de care am vorbit este o astfel de instanţă în care putem citi prăpastia de lângă noi.

Revista ***Rost*** nu este o publicaţie strict culturală, nici una exclusiv religioasă şi nici una propriu-zis politică, ci un *manifest românesc menit resurecţiei morale şi spirituale a românilor de pretutindeni.*

Rost şi-a propus să ajute lumea românească să-şi regăsească rostul – pierdut în vremea comunismului – prin apelul critic la o tradiţie legitimantă, deopotrivă naţională şi europeană.

Revista ***Rost*** este editată de Asociaţia ROMFEST XXI, organizaţie al cărei preşedinte de onoare este Pr. Gheorghe Calciu-Dumitreasa.

Rost apare lunar şi este difuzată în România şi în anumite comunităţi româneşti din Europa, SUA şi Canada.

Cei care vor să sprijine ideea, o pot face abonându-se la revista ***Rost***:

• pentru un abonament personal pe un an, trimiteţi prin mandat poştal 180.000 de lei (specificaţi citeţ numele şi adresa dvs. precum şi perioada de abonament), pe numele Târziu Claudiu Richard, C.P. 62, O.P. 66 – Bucureşti.

• pentru un abonament colectiv (3, 5, 7 exemplare), trimiteţi prin mandat poştal suma corespunzătoare; un exemplar îl veţi păstra, restul le puteţi da unor prieteni, pentru a promova publicaţia şi pentru a-i convinge să se aboneze.

Primim comenzi pentru mai multe exemplare şi în sistem ramburs.

Pentru informaţii suplimentare, sunaţi la tel: 0723.504.807.

Evul Mediu din sens opus

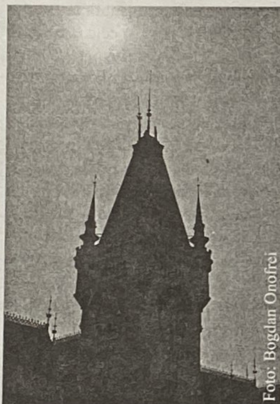
Paul GHIȚIU

La începutul secolului trecut, mai mulți gânditori au anunțat o schimbare profundă a lumii: "un nou Ev Mediu" i-a spus Nicolai Berdiaev, "restaurația ordinii va fi integral creștină sau nu va fi" a fost previziunea lui Jacques Maritain sau "secolul al XXI-lea va fi religios sau nu va fi de loc", cea a lui Malraux, ca să rămânem numai la cele mai cunoscute. Numitorul comun al tuturor a fost necesitatea, ultimativă, a ieșirii din barbaria contemporană, definită prin haos, indeterminare, dezechilibru, dizarmonie introduse în viața omului de artificialitatea constructului umanist. În această perspectivă, ultima perioadă apare ca foarte asemănătoare celei care a marcat năruirea lumii antice. Orizontul de timp în care au situat ei necesitatea, dar și probabilitatea, acestei treceri de la raționalismul timpurilor moderne la suprararaționalismul specific timpurilor medievale era, însă, - firesc, din moment ce vedeau atât de limpede anomaliile lumii prezente și manifestările celei viitoare - apropiat timpului în care trăiau.

Dar lumea modernă a părut, o perioadă lungă pentru o viață de om, a o lua mai abitir în direcția opusă celei prezise, trecând între timp prin traumele celui de-al doilea conflict global, ale totalitarismelor ideologice între care și cel mai antiuman - cel comunist.

Umanismul a eșuat în comunism ajungând la propria sa negare după ce se întorsese deschis și brutal împotriva omului, dar capitalismul neoliberal părea, împopoțonat cu zorzoanele prețioase ale ipocriziei, că va duce mai departe esența umanismului - plasarea ființei umane în virtual.

Și totuși, ceva cu adevărat profund e pe cale să se petreacă: după zbuciumul asurzitor al noilor cataracte, se simte deja liniștea tainică a unei adânci întinderi de apă. Atât timp cât a avut un dușman - vechea ordine spirituală a lumii - sau cât s-a bifurcat în cele două variante, capitalismul și comunismul care au simulat înfruntarea, umanismul s-a autogenerat. Dar ceața, menită să ascundă gardul în spatele căruia fusese închis omul, a început să fie împrăștiată în momentul în care a ajuns să-i încurce pe chiar cei interesați să o răspândească, adică atunci când SUA, pătrunsă cel mai adânc în ținuturile individualismului extrem, a constatat că se împiedică în însăși construcțiile sale motivante. Drepturile individuale, de exemplu, au fost, chiar brusc și brutal, restrânse

Foto: Bogdan Onofrei

în interior și aproape abandonate, alături de vechiul drept internațional, în exterior. Treptat, motivația, de camuflaj, a *exportului de democrație* a fost înlocuită cu cea reală a *interesului*. În scurt timp, prin reflex imitativ, dar și pentru motive de eficiență, bastioanele ipocriziei din vestul Europei vor face același lucru sau, dacă vor rămâne încurcate în plasa unei demagogii care maschează o aceeași politică a interesului, vor pierde tot mai mult. Restul lumii - Rusia, China, Orientul sudic și estic, Africa, America Latină - nu se dă în vânt după ipocrizia occidentală, decât conjunctural sau sub presiunea de până acum a centrului. Individualismul extrem omoară a doua oară și definitiv umanismul. Lumea unipolară actuală are deja înfățișarea unei lumi medievale. Avem un imperiu cu un centru deliberativ și executiv, vasali și vasali ai vasalilor și sub toți, masele.

Berdiaev și ceilalți au avut dreptate: orice analiză lucidă și corectă (ce probleme trebuie să fie pe capul activiștilor de serviciu care trebuie să facă 180 de grade!) poate arăta că umanismul a ajuns la o autonegare efectivă atât în sociologismul extrem cât și în individualismul extrem și că, istoric, lumea iese de sub totalitarismul acestuia.

Au avut dreptate și în ceea ce privește respiritualizarea lumii văzută ca fundament al schimbării profunde a acesteia - adevărata schimbare - cu două amendamente: ea este întârziată și, mai ales în Occident, este o respiritualizare de semn negativ.

Apocalipsa după Ioan?

De fapt această întoarcere are loc de mai demult însă a fost mascată de schimbările din lumea materială. Occidentul s-a de-creștinat, masiv în ultimii două sute de ani, și mai ales în ultimii cincizeci, dar nu s-a despiritualizat. El s-a întors către religii și practici orientale, a rostogolit la nesfârșit ghemul schismatic aruncat pe jos de catolicism sub forma cultelor neo-protestante și a sectelor zise creștine, dar care nu mai au nimic comun cu creștinismul, a întronat parareligii și religii noi: cultul omului, al banului, comunismul, consumismul sau hedonismul sunt toate religii de semn negativ. Însuși laicismul a ajuns o religie, mai intolerantă decât oricare alta din moment ce se impune prin lege ca unicul adevărat și corect.

Cazul tipic este cel al SUA: new-ageismul, satanismul, moonismul, iehovismul, mormonismul și multe altele asemenea, mergând de la mascarea caracterului păgân sub o poleială creștină și până la adularea fățișă a lui Satan, a formelor lui de manifestare sau a mijloacelor cu care stăpânește lumea (banul, de exemplu) sunt larg răspândite. Biserica lui Satan funcționează oficial, are lăcașe de cult și un mare număr de adepți situați pe toată verticala socială. În timp ce creștinismul este alungat din școli pe motivul caracterului laic al învățământului, aici intră toate celelalte având ca vârf de lance, mai nou, vrăjitoria. Filme ca *Harry Potter* sau Stăpânul inelelor, vizionate de sute de milioane de copii din lumea întreagă, respiră, într-o formă plasată între distracție și hobby, exact atmosfera din societatea occidentală, cu precădere din cea americană. Dar vrăjitoria este, chiar în forma ei de *hobby* amuzant, o religie, parte a unui sistem religios care, folosind aceeași materie ca și creștinismul, construiește pe baza unui sistem bine-rău răsturnat. Nu către Dumnezeu, ci către tot ceea ce îl neagă. Pericolul este deci ca omul să cadă și mai mult în întuneric și să piară odată cu stăpânul acestuia, iar acest Ev Mediu să fie, de data aceasta, unul cu adevărat întunecat, pregătit tocmai de "maeștrii luminilor". Apocalipsa lui Ioan despre astfel de timpuri vorbește.

Creștinism și anticreștinism

Despre ce este vorba de fapt? De a alege între două seturi de valori, două tipuri de viziune și de atitudine, între două comportamente, adică între două plasări în raport cu eternitatea: în afara sau înlăuntrul ei.

Creștinismul, să luăm bine aminte, nu e o simplă școală a cinstei, curăției și dreptății, ori o nobilă și rațională explicație a vieții (teologia, mai bine decât zoologia, ne dezvăluie tainele. Emil Cioran); ori un înalt cod de purtări (confucianismul, șintoismul); ori o terapeutică evazionistă (stoicismul, yoga, zenul); ori un set de întrebări (taoismul); ori un act de supunere în fața Unicului (iudaismul, islamismul). E mai mult și deosebit: e învățătura lui Hristos, adică a dragostei și a salvatoarei putinți de a ierta. (...) Creștinismul e dogmă, e mistică, e de toate, dar e în mod special un mod de a trăi și o soluție de fericire... Creștinismul ne dă pace, liniște și odihnă - dar nu searbede și monotone, ci pe calea aventurii celei mai temerare, a luptei neîncetate, acrobației celei mai riscante. (**Nicolae Steinhardt**)

De cealaltă parte: egoism, lipsă de responsabilitate, ură, invidie, bănuială, avariție, lăcomie, meschinărie, rigiditate, lașitate, răutate, mitocănie, brutalitate, violență, opresiune, robie sub pofte, alienare, închidere în sine, devotarea totală și necondiționată către o persoană, spirit sau Satan însuși, abandonarea familiei și chiar măcelărirea ei rituală, procrearea la întâmplare, neputința, refuzul ei sau sacrificarea chiar și a copiilor proprii, o continuă robie. Nu avem decât a alege. Dar și în alegerea noastră, până în ultima clipă, Domnul nu ne lasă singuri, la îndemâna diavolului, ci ne trimite îngerii săi care să ne îndrume, să ne arate, să ne șoptească. El nu ne vrea pedepsiți ci mântuiți, nu ne vrea vânduți acestuia căci: *Ce-a obținut Iuda de la diavol? Nimic. A fost fraierit. S-a ales cu disprețul bătrânilor și a restituit banii; s-a ales cu ștreangul și cu hohotul de râs al Necuratului.*(**N.S.**).

Pe diavol îl interesează numai până ne cumpără; după aceea ne aruncă în iad, în timp ce Dumnezeu vrea să sărbătorim veșnicia împreună.

PUTEREA POLITICĂ
ȘI BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ.
Considerații istorice (2)

George ENACHE

Cele prezentate până acum arată faptul că situația Bisericii Ortodoxe Române nu a fost una fericită nici înainte de 1945. Amestecul puterii politice în treburile ei s-a petrecut adesea, iar demiterea ierarhilor incomozi, prin presiuni asupra Sinodului și lansarea de acuzații de încălcare a canoanelor era o practică bine rodată. Din acest punct de vedere "democrația populară" a avut ce învăța, depășind însă, evident, sub toate aspectele, pe maeștri. Tehnica scoaterii Episcopilor incomozi și alegerea unora fideli era simplă, eficientă, verificată, nu stârnea prea multe valuri și, mai presus de toate, slujea minunat scopurilor puterii comuniste.

Coșmarul comunist

Pentru mulți apare ciudat faptul că nu s-a pornit o campanie dură și imediată împotriva unei biserici care, până în ultima clipă, luptase împotriva pericolului comunist. Există mai multe cauze, pe care încercăm să le enumerăm fără a le așeza în ordinea importanței lor. Una dintre ele este influența enormă exercitată de Biserica Ortodoxă în România, iar comuniștii, aflați încă la începuturi, fără o poziție deplin consolidată, au căutat să nu stârnească dispute inutile. O altă cauză este obiectivul lui Stalin de a crea o contrapondere Bisericii Catolice, prin strângerea ortodoxiei în jurul Patriarhiei Moscovei. În urma rolului major jucat de Biserica rusă în al doilea război mondial, discursul oficial al Kremlinului față de aceasta se schimbase radical. Se vorbea de o colaborare bazată pe respect reciproc

între Biserica Ortodoxă și statul comunist, se exaltau libertățile religioase, fapt, evident, și cu conotații propagandistice pentru țările care, în curând, aveau să devină "democrații populare". De aceea, trebuiau păstrate aparențele unei perfecte înțelegeri între Biserica Ortodoxă și noua putere. Într-adevăr, ca și cum nimic nu s-a întâmplat, liderii comuniști au făcut de la început tot felul de declarații măgulitoare la adresa Bisericii, în timp ce reprezentații acesteia au salutat noul guvern, instaurat după 1945 și prezența Armatei Roșii. Nici nu se putea altfel, sovieticii făcând atunci parte din marea alianță antinazistă și un atac împotriva lor era echivalent cu unul la adresa Statelor Unite sau Marii Britanii. Neoficial, politica de aservire a Bisericii începuse. Primii care au avut de suferit au fost ierarhii din eparhiile basarabene, Antim Nica, Episcop de Ismail, și Efrem Enăchescu, Arhiepiscop de Chișinău, care, pierzându-și eparhiile, reocupate de sovietici, au fost puși "la dispoziția Sf. Sinod" în calitate de arhierei. Efrem se retrage la mănăstirea Cernica, în timp ce Antim, după ce o scurtă perioadă ajută pe Episcopul Cosma Petrovici la Galați, este numit director la Internatul teologic din București. Dacă aici amestecul puterii a fost mai puțin evident, în alte cazuri el se va manifesta din plin. Unul este cel al lui Tit Simedrea, Mitropolitul Bucovinei. Deși rămăsese cu jumătate de eparhie, putând, cel puțin teoretic, să conducă mai departe, el nu era agreat, fiind un apropiat al lui Antonescu și pentru că participase "în prima linie" a luptei anticomuniste. De aceea, s-a cerut punerea lui în disponibilitate din oficiu. Dându-și seama de poziția foarte delicată, Simedrea se retrăgea din funcție în 31 iunie 1945, stabilindu-se deocamdată la schitul Darvari. În locul lui era numit ca locotenent arhiereul Emilian Antal.

Alt caz este cel al Mitropolitului Olteniei, Nifon Criveanu. După scandalul cu Episcopul Vartolomeu Stănescu, s-a hotărât, printre altele pentru a liniști lucrurile, ridicarea Episcopiei Râmnicului la rang de Mitropolie. După ce o scurtă perioadă scaunul a fost ocupat de Irineu Mihălcescu, în locul lui vine Nifon Criveanu, fost arhiereu vicar de Râmnic și Episcop de Huși. Foarte implicat în acțiunile Misiunii ortodoxe din Transnistria, apropiat de guvernarea Antonescu, el nu putea rezista mult timp. Pe 20 aprilie 1945 Mitropolia era desființată, în locul ei reînființându-se vechea Episcopie de Râmnic, sub conducerea provizorie a arhiereului Athanasie Dincă Bârlădeanul, în același timp și Arhiereu Vicar la patriarhie. Nifon era pensionat la numai 56 de ani. A dus ulterior o existență retrasă, murind în 1970 și fiind îngropat în cimitirul mănăstirii Cernica.

P. S. Vartolomeu Stănescu

Cazul cel mai spectaculos a fost al lui Visarion Puiu. Fost șef al misiunii din Transnistria, el își dăduse demisia din acest post. Cu câteva zile înainte de 23 august 1944, el a fost trimis de Patriarhul Nicodim în misiune în Croația. Neputându-se întoarce în țară, el a rămas în exil, unde a participat de-a lungul timpului la felurite acțiuni de organizare a unei rezistențe anticomuniste. Acuzat pentru faptele sale din Transnistria și, mai ales, pentru implicare în acțiunile guvernului legionar de la Viena, el a fost considerat criminal de război, judecat în lipsă și condamnat la moarte de un tribunal al poporului în data de 21 februarie 1946, fiind găsit vinovat de "crima de dezastrul țării, prin săvârșire de crime de război, constând în faptul de a fi părăsit teritoriul național, punându-se în slujba hitlerismului, atacând țara prin scris și prin grai, fapt prevăzut de art. 2, lit.j și pedepsit de art. 3, alin. 2 din legea nr. 312/1945". Din exil, Mitropolitul a făcut recurs, ezitând însă să îndeplinească cererea de revenire în țară, formulată de instanță. Recursul, judecat în lipsă, confirma vechea decizie. Retras în Italia, Visarion Puiu a rămas în atenția organelor de represiune comuniste, influențând uneori, fără voie, destinul altor clerici.

O situație aparte o avea Policarp Morușca, Episcopul Americii. Neputându-se întoarce la enoriașii săi din pricina războiului, el a fost obligat să rămână mai departe în țară și după terminarea acestuia, fiindu-i încredințată administrarea, în calitate de locțiitor, a treburilor eparhiei Maramureșului, după moartea Episcopului titular, Vasile Stan, în decembrie 1945. Morușca conduce Episcopia până în 11 decembrie 1946, când este înlocuit cu arhiereul Eugeniu Laiu Suceveanul. Acesta fusese vicarul lui Visarion Puiu, la Mitropolia Bucovinei, apoi președinte la Institutul Biblic până în anul 1943, când, se spune într-un raport al Securității, a fost scos din funcție de Nicodim la intervenția lui I.D. Ștefănescu. Posibil ca din acest motiv să fi fost privit cu oarecare simpatie la început, din moment ce i s-a acordat locotenența Maramureșului și, din iunie 1947, a nou înființatei Arhiepiscopii a Craiovei, desprinsă din eparhia Râmnicului.

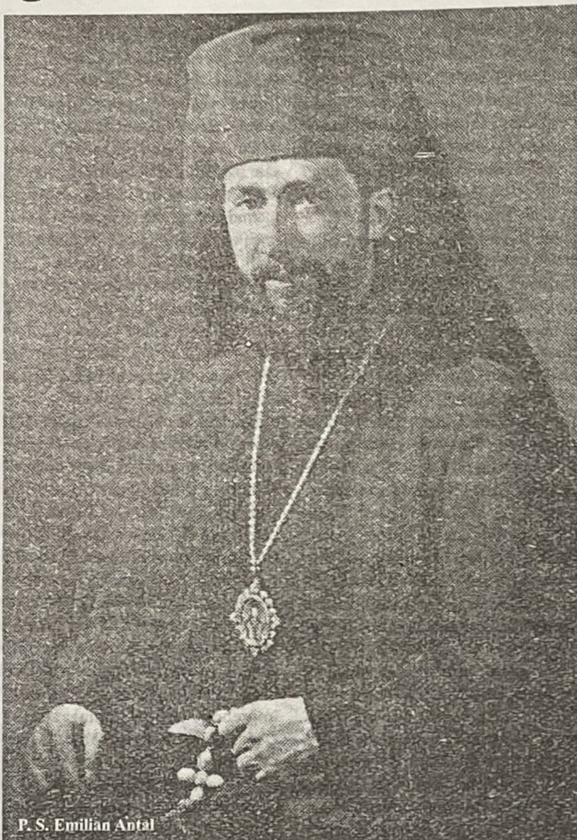
Acestea erau numai jumătăți de măsură, deoarece cei numiți în funcție în locul celor demiși nu erau "pe linie". Singurul care părea să îndeplinească condițiile era cel de-al doilea vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, Justinian Marina, numit în funcție în 1945.

O nouă etapă în acțiunile puterii la adresa Bisericii este marcată de raportul sursei "Barbu", în mod limpede un fost demnitar de la Culte, intrat în serviciul noilor guvernanți. Din documentul redactat la începutul anului 1946 rezultă cele de mai jos. În cadrul Patriarhiei există un comitet condus de profesorul I.D. Ștefănescu și din care mai făceau parte: Iosif Gafton, Episcop de Argeș, Atanasie Dincă, Arhimandritul V. Vasilache și Arhimandritul Melchisedec Dumitru. Având girul Patriarhului Nicodim, acest comitet a încercat stabilirea de contacte cu Biserica Romano-Catolică și trimiterea cu misiuni în afara României a lui Justinian și a Ministrului Cultelor de atunci, preotul Constantin Burducea, pentru a scăpa astfel de cei mai fideli colaboratori ai puterii. "Barbu" propunea: "Pentru a paraliza acțiunea comitetului de la Patriarhie trebuie luate urgente măsuri, nu prin riposte tari, ci prin măsuri similare celor pe care le-au folosit în trecut liberalii, iar mai în anii din urmă, Antonescu". Măsura nu era alta decât dirijarea alegerilor de ierarhi. Sursa arăta că în acel moment erau vacante Mitropolia Bucovinei de sud, Episcopia Râmnicului (Olteniei), Episcopia Maramureșului și un loc de arhiereu la Patriarhie. Pentru ca numărul să crescă, el propunea să fie scoși la pensie forțat și arhiereii de peste 70 de ani și anume: Irineu Mihălcescu, Mitropolitul Moldovei, Lucian Triteanu, Episcopul Romanului, Cosma Petrovici, Episcop de Galați, Veniamin Pocitan, vicar la Patriarhie și Ilarion Băcăoanul, vicar la Episcopia Romanului. În aceste posturi ar fi trebuit să fie aleși ierarhi fideli puterii comuniste. Prin înaintarea unora în funcție s-ar crea și alte posturi, ajungându-se la un total de 12. Concluzia era că "prin introducerea celor 12 aleși, se va putea pune mâna pe întregul Sinod și conducerea supremă a Bisericii va fi la dispoziția guvernului. Conform Legii Bisericii Ortodoxe Române, nu se admit candidații pe care nu-i confirmă guvernul." În continuare, erau amintite o serie de nume. Dintre ierarhii propuși unii vor căpăta girul puterii, alții vor fi respinși imediat, alții vor trece prin "purgatoriu", însă nu vor fi considerați de încredere.

În scurt timp, Ministerul Cultelor va trece, cu sprijinul prim-ministrului Petru Groza, la înfăptuirea celor planificate. S-au făcut presiuni asupra Patriarhului, s-au trimis scrisori celor trei Chiriarhi, s-a elaborat proiectul de Decret-Lege pentru pensionarea membrilor clerului tuturor cultelor, care întrunesc condițiile legale să fie puși în retragere. În acesta se spunea: " Diaconii, preoții și ierarhii Cultelor Naționale (Arhiereii Vicari, Episcopii, Arhiepiscopii și Mitropoliții), vor fi puși în retragere din oficiu pentru limita de vârstă la 70 de ani împliniți. Ierahii celor două Culte naționale - la cererea forului suprem bisericesc și la aprecierea Guvernului - exprimată printr-un jurnal al Consiliului de Miniștri - vor putea fi menținuți în funcțiune și peste limita de 70 de ani... Cei pensionați nu vor mai putea ocupa nici o funcție publică sau retribuită".

De la aceste proiecte, până la punerea efectivă în practică, va trece însă un an de zile. Cea mai înverșunată rezistență guvernul a avut-o de întâmpinat din partea Mitropolitului Irineu Mihălcescu, sprijinit de nepotul acestuia, Cuza Mihălcescu. Irineu, în calitatea sa de Mitropolit al Moldovei, era principalul candidat la scaunul patriarhal. În ciuda vârstei sale înaintate, el dorea, și era îndemnat în acest sens, să ajungă Patriarh, tocmai pentru a împiedeca ascensiunea oamenilor puterii. Se intenționa apoi aducerea Episcopului de Oradea, Nicolae Popovici, ca Mitropolit al Moldovei, care, datorită tinereții sale, putea păstori apoi în calitate de Patriarh ani îndelungați. Știa de acest lucru și Episcopul de Huși, Grigore Leu. Probabil în acest proiect era implicat și Nicodim, deși în unele note se spune că Irineu îl considera pe Patriarh drept trădător. Astfel, cu prilejul vizitei care a fost obligat să o facă la Moscova în octombrie 1946, a luat cu el drept însoțitori pe arhiereul Justinian Marina și pe Nicolae Popovici, cei mai tineri ierarhi ai Bisericii. În cadrul delegației erau evident și informatori care au consemnat atitudinea reticentă a Patriarhului pe tot parcursul vizitei, el refuzând chiar să slujească împreună cu Patriarhul Alexei. Deoarece preotul Ioan Vască, secretar general la Culte, ceruse un act public al membrilor delegației române de desolidarizare față de acțiunea Patriarhului, Nicolae Popovici și-a asumat sarcina să-l convingă pe Nicodim să renunțe la poziția sa. Informatorul care dă nota are cuvinte de laudă pentru Popovici, considerând că acesta ar putea fi un mare câștig pentru "democrație". Tot din această perioadă există mai multe referințe favorabile lui Popovici, care par să încerce să convingă puterea că ar fi un ierarh "democrat". Ele sunt în totală opoziție cu numărul și mai mare de note care consemnează poziția ferm anticomunistă a lui Popovici. Ne putem întreba, cu titlu de ipoteză, dacă acestea nu au reprezentat o încercare de "intoxicare" a autorităților.

Revenind la activitatea Mitropolitului Mihălcescu, rapoartele Siguranței (abia în 1948 se va crea Securitatea) consemnează atitudinea de respingere față de Justinian Marina și colaborarea lui exclusiv cu cel

P. S. Emilian Antal

de-al doilea vicar, Valeriu Moglan. Situaţia lui Mihălcescu se complică când nepotul său produce, la începutul anului 1946, moartea preotului Gh. Niculea, chiar în palatul mitropolitan. Din această cauză, dar şi din motive de boală, Irineu s-a retras în zona Agapia-Văratec. Aici stă până în septembrie 1946, timp în care se întâlneşte cu monseniorul Vladimir Ghika. În toată perioada, conducerea eparhiei a fost asigurată de vicarul Justinian Marina. Întorcându-se la Iaşi, Irineu i-a interzis lui Justinian orice amestec în treburile eparhiei. Printre alte lucruri, Siguranţa îl acuza pe Mitropolit că ar patrona activitatea unui sindicat al preoţilor legionari, ostil lui Justinian, şi ar sprijini propagandistic Partidul Naţional Ţărănesc, prin manifeste răspândite în mănăstirile din cuprinsul eparhiei sale. De altfel, Irineu va vota în mod deschis cu Maniu, combătând îndemnurile lui Justinian de a face propagandă pentru Blocul Naţional Democrat, vicarul văzându-se lipsit de unii dintre colaboratorii cei mai apropiaţi. Dar aceste acţiuni erau numai succese efemere. După alegerile din noiembrie 1946 şi obţinerea majorităţii absolute în Parlament, puterea comunistă a mai aşteptat până după vizita la Bucureşti a Patriarhului rus Alexei (mai-iunie 1947) pentru a declanşa atacul.

În iulie 1947, Mitropolitul Irineu "se retrăgea" din scaun, regele Mihai "luând act de demisia ierarhului" prin Înaltul Decret Regal nr. 1734/1947, publicat în Monitorul oficial, nr.145 din 26 august 1947. Pe 28 august, Justinian era însărcinat cu girarea treburilor eparhiei. Retras la Agapia, Irineu moare pe 3 aprilie 1948, unii bănuind că ar fi fost asasinat. La sfârşitul lunii august, erau puşi în retragere şi Episcopii Cosma Petrovici şi Lucian Triteanul, fapt consemnat oficial prin decretul 1836/10 septembrie 1947. Petrovici va muri pe 16 decembrie 1948, iar Lucian Triteanul în 1953. Astfel, era deschisă calea alegerilor dorite încă din 1946. Ele vor avea loc în noiembrie 1947. Pe 19 noiembrie, Justinian Marina era ales Mitropolit al Moldovei, dorinţa puterii fiind astfel împlinită. Episcop al Maramureşului era ales Sebastian Rusan, pe 21 noiembrie 1947, principalul "merit" fiind înrudirea cu prim-ministrul Petru Groza. Arhiepiscop al Craiovei a devenit Firmilian Marin, pe 20 noiembrie, în urma unei *mea culpa* publice, privind activitatea lui din trecut. Deşi a făcut acest compromis, fiind al doilea după Justinian ca încredere din partea Puterii comuniste, el se va dovedi un ierah vrednic şi apărător al preoţilor. Pentru celelalte posturi vacante nu s-au găsit oameni "siguri". S-a acceptat soluţia provizorie a locţiitorilor. La Râmnic rămânea Athanasie Dincă Bârlădeanul, dar numai până în 11 martie 1948, când era înlăturat datorită faptului că era un colaborator apropiat al lui Nicodim şi din pricina legăturilor cu "Acţiunea ecumenică" a lui Magne Solheim, fiind pus în disponibilitate. Justinian, ajuns patriarh, va intenţiona mai întâi să-l numească stareţ la Mănăstirea Ghighiu, unde acesta fusese şi înainte de a ajunge Episcop, apoi va fi numit profesor la seminarul de la Mănăstirea Neamţ în 1948, devenind în 1950 stareţ la Huşi. S-a pensionat şi s-a retras la Căldăruşani, unde a şi murit. În locul său continua să gireze treburile eparhiei Episcopul Iosif Gafton al Argeşului. La Roman, după pensionarea lui Lucian Triteanul, treburile Episcopiei au fost girate, pentru scurtă vreme, de Episcopul armatei, Partenie Ciopron (13 septembrie - 15 decembrie 1947). Era înlocuit cu fostul vicar al lui Lucian Triteanul, arhiereul Ilarion Mircea Băcăoanul, care va conduce eparhia până la numirea unui Episcop titular, în persoana lui Teofil Herineanu, în august 1949, când este pensionat. La Galaţi Episcop locotenent a fost numit, din septembrie 1947, Antim Nica, păstorind în această calitate până în februarie 1950. Dând impresia la început că va fi un apropiat al regimului, pe măsură ce trecea timpul, guvernanţii vor fi tot mai dezamăgiţi de el.

În ziua de 26 februarie 1948, clopotele Patriarhiei anunţau sfârşitul lui Nicodim, după o lungă suferinţă şi după ce trecuse prin trei dictaturi, făcând mari eforturi pentru a salva biserica. În calitatea sa de cap al Bisericii, a trebuit să fie echilibrat, diplomat, fapt care a nemulţumit deopotrivă pe anticomuniştii radicali, care l-au acuzat de colaboraţionism, dar şi puterea comunistă, care a pus în circulaţie tot felul de zvonuri incredibile despre profilul său moral. Nu a fost pensionat, precum alţi ierarhi, pentru a nu stârni proteste, dar a fost atacat indirect, prin colaboratorii săi, fiind acuzat că menţine în funcţii elemente "necorespunzătoare". Peste câţiva ani, aceleaşi acuzaţii vor fi aduse şi lui Justinian, devenit incomod. Patriarhul Nicodim poate fi considerat o victimă a puterii comuniste, refuzând să devină o unealtă în mâinile ei. În ultimele luni de viaţă ale lui Nicodim, Arhiepiscopia Bucureştilor a fost condusă efectiv de arhiereul Pavel Şerpe, numit de Patriarh în iunie 1947. În acest timp acesta a fost semnalat că a desfăşurat o activitate ostilă sindicatului constituit la Arhiepiscopie şi a vizitat mănăstirile din cuprinsul eparhiei, îndemnând monahii şi monahiile la rezistenţă. El a fost menţinut în funcţie de Justinian până în decembrie 1948, când, la presiunile puterii, l-a trimis profesor la Seminarul de la Neamţ.

Pe 24 mai 1948, prin alegerea lui Justinian Marina ca patriarh, puterea comunistă a crezut că a găsit colaboratorul ideal. Însă, de la sfârşitul anului 1948, noul Patriarh, conştient de poziţia sa, nu va mai fi colaboratorul obedient de altă dată, ci va căuta să manevreze în aşa fel încât să obţin cât mai multe drepturi pentru biserică. Filosofia lui era simplă: dacă puterea are nevoie de biserică, atunci ea trebuie să trateze, nu să ceară pur şi simplu. În 1950, Justinian era convins de că: "Regimul mai are nevoie de Biserică, în fruntea căruia stă el. Este conştient că în spatele său stau 12.000.000 de credincioşi, pe când partidul numără câteva mii de «derbedei» fără importanţă. Din această conştiinţă izvorăşte forţa Patriarhului şi curajul său de a înfrunta regimul în orice chestiune". Prin asemenea tratative a obţinut multe lucruri pentru Biserică, despre care nu este locul să vorbim aici. Pentru a realiza acest lucru, el trebuia să aibă anumite atu-uri, şi unul dintre acestea era solidaritatea sinodalilor. De aceea, în anii următori el se va implica adânc în alegerea Episcopilor şi a diferiţilor funcţionari patriarhali, pentru a evita numirea unuia dispus la prea multe concesii faţă de stat. În această luptă el a suferit şi victorii dar şi înfrângeri zdrobitoare.

Deocamdată noi ierarhi erau scoşi din funcţii. Policarp Moruşca era oficial pensionat, retrăgându-se la Mănăstirea Sf. Ioan Botezătorul din Alba Iulia. De asemenea, era scos la pensie forţat Teodor Trandafir Scorobeţ, arhiereu vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, ales în 1946, pentru a face loc noului vicar, greco-catolicul revenit Traian Belaşcu. Pe 22 august 1948, instituţia clerului militar a fost desfiinţată, iar Episcopul Partenie Ciopron pus în disponibilitate. Se căuta, de asemenea, completarea scaunelor vacante. Numai că lucrurile nu au mers deloc bine, oamenii cu adevărat fideli puterii nefiind de găsit. În lipsă de altceva, puterea comunistă a recurs la o altă măsură: desfiinţarea de eparhii. Această "inginerie" se petrecuse în cazul Mitropoliei Olteniei, pentru înlăturarea lui Criveanu, acum însă ea era reluată cu o nouă forţă. Primul act de acest fel s-a consumat în 18 septembrie 1948 când s-a desfiinţat Episcopia Maramureşului, care a fost integrată Arhiepiscopiei Sucevei, fosta Mitropolie a Bucovinei (transformare realizată în 8 mai 1947, printr-o hotărâre a Adunării Deputaţilor). Titular al Arhiepiscopiei Sucevei şi Maramureşului devenea Sebastian Rusan, în timp ce Emilian Antal îşi pierdea funcţia avută anterior. Nepotul lui Miron Cristea va funcţiona apoi ca profesor la Mănăstirea Neamţului, vieţuieşte un timp la Cozia, pentru a sfârşi ca stareţ la ctitoria unchiului său, mănăstirea Topliţa, timp de 19 ani, până la moartea survenită în 1971.

Noi măsuri urmau să fie luate în februarie 1949. Însă, de la sfârşitul anului 1948, Justinian este semnalat că face unele manevre "ciudate". Astfel, el intenţiona să-l numească Episcop locotenent la Râmnicu Vâlcea pe Efrem Enăchescu, devenit stareţ la Cernica, în speranţa alegerii lui ca Episcop titular. Îi chema lângă el pe Benedict Ghiuş, Episcopul neconfirmat de Bălţi, şi pe Partenie Cipron, fostul Episcop al armatei. La stăreţia a două mănăstiri foarte importante

P. S. Vasile al Caransebeşului

Î. P. S. Irineu Mihălcescu

din jurul Bucureştiului, Cernica şi Căldăruşani, se intenţiona numirea fostului mitropolit Tit Simedrea şi a fostului arhiereu vicar Eugeniu Laiu. Cu excepţia ultimului caz, restul a rămas la stadiu de intenţie. Tit Simedrea a rămas la Darvari, apoi s-a retras la Cernica, în timp ce Efrem a devenit spiritual la Institutul Teologic, apoi din nou stareţ la Cernica până în 1952, când este obligat să se pensioneze. Se pare că a fost arestat ulterior. Pe 1 ianuarie 1949, Justinian era obligat să pensioneze pentru limită de vârstă pe arhiereul Valeriu Moglan de la Arhiepiscopia Iaşilor, înlocuit însă cu un colaborator fidel al acestuia, Teoctist Arăpaş, pe arhiereul Veniamin Pocitan de la Mitropolia Ungro-Vlahiei, vechi colaborator al lui Nicodim, pe arhiereul Galaction Gordun, secretarul Sf. Sinod, şi pe Ilarion Băcăoanul, care va funcţiona însă *de facto* până în august.

În 5 februarie 1949, la presiunile puterii, Adunarea Naţională Bisericească era obligată să ia următoarele măsuri: desfiinţa eparhia Huşului, care era unificată cu cea a Romanului. Prin această măsură, Episcopul Grigore Leu, un mare caracter, era pus în retragere. De supărare, el a murit la scurt timp după aceasta, fiind un adevărat martir al Bisericii. Pentru noua eparhie nu s-a găsit candidat. Tot acum este pus în retragere Veniamin Nistor, cunoscut ca având manifestări anticomuniste, iar Episcopia Caransebeşului era unificată cu Arhiepiscopia Timişoarei, sub conducerea Mitropolitului Vasile Lăzărescu. Nici pentru Episcopia Râmnicului nu s-a găsit candidat, aceasta fiind unificată cu Argeşul, sub conducerea lui Iosif Gafton. Rămâneau de asemenea vacante Episcopia Dunării de Jos şi importantul post de mitropolit al Moldovei. Pentru a mai atenua măsurile luate, Arhiepiscopia Craiovei devenea mitropolie, în frunte cu Firmilian. Acest gest se adăuga celui făcut în iulie 1947, când Arhiepiscopia Timişoarei devine Mitropolia Banatului, în sparanţa, deşartă, că Vasile Lăzărescu va fi o contrapondere lui Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, rămas la fel de incomod, dar pe care nimeni nu a îndrăznit să-l clintească, poate şi pentru faptul că era foarte apropiat de Petru Groza.

Justinian obţinea în schimb numirea ca vicari patriarhali a lui Benedict Ghiuş şi Partenie Ciopron, fapt care de la început a stârnit mânia Securităţii şi a puterii de stat. Alte numiri făcute de Patriarh în diferite funcţii, au determinat pe ofiţerii care se ocupau de problema Bisericii Ortodoxe să-l privească cu mult mai multă circumspecţie. Din această perioadă apare şi în cazul lui stereotipul interbelic, aplicat şi la Nicodim, de ierarh cu bune intenţii, dar înconjurat de "duşmani ai poporului" care-l sfătuiesc de rău şi care trebuie eliminaţi. Faptul că totul este ceva construit este evident, deoarece chiar Patriarhul îşi numise colaboratorii, iar Justinian, cu firea lui autoritară, nu prea accepta să se supună altora. Însă, deoarece Patriarhul era greu de atins, se încerca îndepărtarea colaboratorilor săi, pentru a-i slăbi poziţia. De asemenea, încep investigaţiile legate de averea Patriarhului, pentru a fi eliminat eventual pe baza acuzaţiei de administrare frauduloasă a averii bisericii. Justinian a fost însă prea abil pentru a fi prins cu aşa ceva. El a ştiut când să impună şi când să cedeze, ştiind să menţină mereu un echilibru între Biserică şi puterea politică. Cu toate acestea, în cadrul Ministerului Cultelor se vorbea de un nou candidat: Arhimandridul Valerian Zaharia şi inspector general în cadrul acestui minister. Între el şi Justinian se va da în următorii ani o luptă fără cruţare.

(*Va urma*)

Elisabeta Rizea

SAU ARMA REDUTABILĂ: MEMORIA TRAGICĂ

Viorel PATRICHI

Republicăm aici un reportaj despre Elisabeta Rizea - un simbol al rezistenţei anticomuniste - făcut în urmă cu patru ani. Aşa înţelegem să-i aducem Tuţei Rizea un ultim omagiu. Povestea ei trebuie să fie cunoscută de toţi românii, pentru ca astfel de grozăvii, cum a fost regimul comunist, să nu se mai repete.

Prin 1999, am ajuns la Nucşoara, pe Argeş în sus. Voiam s-o cunosc pe Elisabeta Rizea, bătrâna care a uimit România prin dragostea pentru omul ei, urmărit de securişti prin munţi.

Toamna îşi lăsa aromele galbene pe tipsia lui Dumnezeu de pe Râul Doamnei. Care Doamnă să fi lăsat numele generic în amintirea oamenilor de pe-aici?, mă întrebam pe când mergeam pe şoseaua proaspăt asfaltată.

Comuna Nucşoara este formată din cinci sate: Nucşoara, Cerbu, Gruiu, Slatina şi Sboghiţeşti. Nucşoara are doar 1860 de locuitori. La 30 de morţi, se mai naşte câte un copil. Doar cartofii se fac aici, dacă nu degeră. Nici oi nu mai cresc oamenii. Puţinele societăţi comerciale mai importante se ocupă de cherestea, o exploatare în manieră africană. Drumurile bazinului forestier au fost rupte de şuvoaie şi unele păduri nu mai pot fi furate. Uneori, natura se mai apără şi aşa de năvala hoţilor.

La Nucşoara, unde gruparea de rezistenţă armată anticomunistă Arnăuţoiu-Arsenescu a dat de furcă securiştilor un deceniu întreg, comuna era controlată de Partidul Democrat, Partidul România Mare şi defunctul Partid Democrat Agrar din România. În acest furnicar, Tuţa Rizea, cum îi spunea satul, era un fel de lider

informal pentru ţărănişti. Un om cu o armă redutabilă: memoria tragică.

Şapte ani de puşcărie pentru şapte ţigări

Nu pricepeam de ce satul era întors împotriva acestei bătrâne chinuite. Primarul Ion Chelu era omul lui Roman sau aşa se spunea. "Avem păduri mari, 3000 de hectare. Am primit cereri şi din Elveţia pentru restituirea pădurilor după legea lui Lupu. Mulţi au făcut puşcărie din cauza partizanilor. Acum, sunt toţi de partea lor, fiindcă au primit pensii pentru rezistenţă. Constantin Paşol, unchiul meu, a făcut şapte ani de puşcărie pentru că a dat şapte ţigări unui partizan. La proces, a spus că l-a ameninţat cu pistolul, dar tot l-au închis. Acum, zice că le-a dat de bună voie, din spirit de solidaritate. Primeşte pensie... Partizanii le luau

mălaiul oamenilor cu forța. Veneau pe la stâni și le luau brânza. Pe Raluca Voicu a făcut-o Toma Arnăuțoiu prin pădure, cu Maria Plop, la Poienărei. Au plecat din 1948 și în 1959 i-au executat.

Pe pământul învățătorului Arnăuțoiu au fost împroprietărite peste 60 de familii. S-a confiscat terenul de la 200 de familii ca să facă Întreprinderea Agricolă de Stat, când s-au comasat pământurile. S-au judecat între ei. Prefectura nu voia să-mi dea terenul de la IAS. Oamenii recunoșteau că e proprietatea lui Arnăuțoiu, dar pământul lor era în IAS. Abia în 1997, IAS-ul a cedat pământul și l-am putut restitui. Unele terenuri s-au vândut și s-au schimbat și de șapte ori.

Anul trecut, de Paști, a venit regele Mihai la doamna Rizea. Cu mine n-a vorbit, n-a venit la mine. L-am așteptat la primărie și n-a venit. Primăria-i aici, nu la doamna Rizea..."

Am început să înțeleg dușmănia absurdă.

"Iubește-l pe aproapele tău"

Gard de nuiele cioplite. Cu măr la poartă, casa Elisabetei Rizea este învelită cu țiglă, are pereți văruiți cu sineală. Mai la vale, pe malul Râului Doamnei, este proprietatea învățătorului Arnăuțoiu. Bătrâna mă vede și începe să plângă. În fața suferinței, trebuie să te înclini, dar la Nucșoara lucrurile nu stau deloc așa. Mi-am impus să rămân imparțial, fiindcă dușmănii vechi răbufnesc aici, cu justificări politice de suprafață. Chinurile au făcut-o parcă mai puternică pe această bătrână cu ochi albaștri: ea nu-și iartă dușmanii care i-au distrus viața dintr-un nenorocit exces de zel. Voiau să dea bine, să parvină și nu se putea asta decât dacă-l distrugeai pe cel de lângă tine. "Iubește-l pe aproapele tău!?" O utopie frumoasă fiindcă realitatea este cumplită: văd asemenea hiene și astăzi, care se manifestă la fel, chiar dacă a dispărut doctrina comunistă.

Stăm în ceardac, sub un soare câlțos de septembrie. Mă îmbie cu o farfurioară de miere zaharisită și cu un pahar de apă rece.

"Mai bine glonțu' !"

Povestea coboară încet spre asfințit, printre lacrimi și amintiri grele. I-am respectat vorbele, așa cum se încurcă și scrășnesc de revoltă, fiindcă așa se cuvine să fie. Nimic din ce-a fost adevărat în aceste vorbe nu am omis, nu am falsificat.

"Comuniștii l-au împușcat pe Gheorghe Șuța, unchiul meu, pentru că oamenii țineau la el și era țărănist. Avea prăvălie, moară, fabrică de scândură, mașină de lână. Ținea copiii oamenilor săraci prin școli, le da bani la părinți. Câte binuri a făcut și comuniștii l-a-mpușcat! Tercianu de la Dragoslavele l-a scos pe fereastră cu forța. Păi, nu-l iert, domnule, să mă ierte Dumnezeu! Pot să mor așa, să nu știu de mine, dar... L-au batjocorit prin zloată: culcat, târâș, drepți, culcat!... Pe urmă, l-a-mpușcat, l-a pus cu fața-n jos într-o mașină și l-a dus la morgă. Neamurile mele l-au cătat prin pădure pe de-a rândul. N-avea mai mult de 15 pogoane, domnule! Noi am fost opt copchii, că tata murise și unchiu ne-a ajutat. De când a murit el, eu nu pot zice ceva de bine de comuniști. Să mă iertați, că nu știu cine sunteți... Mai bine glonțu'!"

De ce ne trebuie mânăstire

"Trei haimanale de securiști l-au împușcat, da' nu i-a ajutat Dumnezeu, că m-am dus și am luat sânge de-al lui de pe ulucă și de pe pământ am strâns. Cu tot cu pământ, așa... Mi-a arătat o măicuță unde-a murit el. Am luat sângele în hârtie curată și l-am pus la Curtea de Argeș, la Sfântulița, în dreptul inimii."

Aici, Elisabeta Rizea se referă la moaștele cuvioasei Filoteia de la Mânăstirea din Curtea de Argeș. Filoteia era româncă și a trăit prin secolul XII, la Trnovo, în Bulgaria. Pe când avea 12 ani, ea a fost ucisă cu securea de tatăl ei fiindcă dădea săracilor merindele pe care trebuia să i le aducă lui pe câmp, la plug. Moaștele acestei fecioare au fost aduse la Curtea de Argeș, cu mare alai domnesc, în secolul XVI. Ea este zugrăvită cu securea la picioare.

"Așa am aflat: am plătit și m-am rugat la Dumnezeu. N-a trecut nici o săptămână și cei trei securiști au intrat cu mașina-n salcie, de i-a făcut praf pe toți.

Urla câinele în noaptea aia și s-a pus cu labele pe colțu ușii. Ușa era închisă. Dimineața, mă duc colea și văd pe Gheorghe, bărbatul meu, cu un om care stătea pe cal. M-am făcut că nu mi-e frică. «A-mpușcat pe Gheorghe Șuța!...» Unchiul n-a fost în pădure cu Arnăuțoiu. L-am ținut și colea, sub ceardac. Scoteam scândura și-l băgam. E ca un sfânt, că rău n-a făcut. Să dea Dumnezeu în flăcări să moară comuniștii!... (plânge și se oprește brusc). Care-a fost vinovat, nu mă gândesc la dumneavoastră, că fiecare om a făcut politica lui. Comuniștii voiau să-l ducă direct în cimitir, să nu-l bage-n biserică. Oamenii n-au vrut, au mânat mașina cu mâinile și-a început să tragă clopotul. "

"I-au tăiat capul"

"De când m-au adus din pușcărie, eu am mers târâș. M-a operat Maiestatea. Făceam toate drăciile contra comunismului. Uite scara colea, da' nu-i aia, de ce să mint. Îmi dam drumu' pe scară în cămașă dă noapte, să creadă că intru-n closet. Aveam cuiele scoase la două uluci și treceam dincolo. Băgam mâncarea pentru partizani într-o grămadă mare de crăci. Ce auzeam scriam și puneam hârtia într-o scorbură. Puneam cana pe perete, țineam urechea pe fundu' cănii și auzeam ce vorbeau securiștii în camera de-alături. «Vă duceți la Muntele Zănoaga, că ei au venit la stână. Am găsit păr lung de femeie în căldare". Era și Maria Plop cu partizanii noștri. Puneam biletu-n scorbură la "căsuța poștală". Mă suiam pe-un chituc ca s-ajung la scorbură. Tot cu ei în pădure era și femeia lui Titus Jubleanu. Când au prins-o, i-au tăiat capu' și au venit cu capu', să vadă capu' ei e...

-Cine i-a tăiat capul?

-Cine?! Comuniștii! Securiștii! Focu-i ardă! A mai mică mișcare o simțeam și Dumnezeu m-a ferit și de glonț. Eram în picioare pe prag când a trecut glonțu' prin ușoru' ușii. Uite gaura ici! Am spus să nu schimbe ușa cât oi trăi, să se vadă. Am pus șaua pe cal, am luat o sticlă cu țuică și fugi la oi în sâmbăta Paștelui. Un miel l-am mâncat eu, unul l-am dat lor. Am făcut 12 ani de închisoare: oda' șase ș'oda' șase, dar mă condamnaseră la moarte. Mă purtau la proces cu lanțuri la picioare. "

"Maiestatea a plătit..."

"Căpitanu' Cârnu era din Bacău. El m-a schingiuit. Eu trăiesc încârligată, cum sunt, și cu genunchii scoși, și el nu mai e! M-a operat Maiestatea la spitalul de lângă Foișorul de Foc. Maiestatea a plătit. Mi-au pus cârlige la genunchi, cum puneam eu la perdele. Nu mai am păr deloc, uite! Și uite în fotografie ce păr bogat am avut, și salbă de aur. Mi-au luat tot comuniștii. Ginerele, cuscru, toți au făcut pușcărie pentru că eu am dat de mâncare la partizani.

Mă aducea lumea cu țoala acasă. Ultima dată, a venit Cârnu cu ăla de cauciuc și o curea pe mână. "Spune!" N-am spus. M-a legat de mâini cu unu care-a murit și el pe șoseaua spre București. "Îți dăm 300 de lei!" "Domnule căpitan, eu nu sunt Iuda, să-i vânz pe 30 de arginți..." M-a trântit pe jos. M-a legat și m-a bătut cu cauciucu', de la ceafă la călcâi, și pe stânga, și pe dreapta. A dat Domnu' de-a murit și eu trăiesc, na! Da' n-am luat banii lui.

Apoi, m-au suit legată pe un scaun, de pe scaun pe masă, de pe masă, pe alt scaun. Mi-a zvârlit basmaua din cap. "Spune!" Purtam coadă cu funtă. Mi-au aruncat fota și am rămas în iie. Mi-a legat coada sub cârligu' de lambă din casa boierului. Coada era groasă. Eram și eu altfel la 38 de ani... Cârnu mi-a tras scaunu'. Ălălalt mi-a tras și masa. Coada mi-a rămas în cârlig și eu am căzut la pământ. Așa mi-au smuls păru'. Am făcut tratament și nu mi-a mai crescut. Da' tot nu i-am vândut..."

"Dacă vorbeam, omorau jumătate de sat!"

"Mai sunt și acum comuniști. Au venit să mă omoare în casă și poliția mi-a pus pază după 1990. Partizanii nu luau mâncare cu forța. Luau brânză de la stână, de unde aveau ei oi. «Mă omoară oamenii din sat!», le zicea baciul. Dacă eu vorbeam, închideau mai mult de jumătate din sat.

- Câți copii a avut Maria Plop?

- Pe Raluca, înfiată de Ion Voicu. O fi mai avut și alții... avorturi... da... Că aveau doctor care-i cunoștea.

- E adevărat că frații Arnăuțoiu omorau copiii născuți în pădure?

- Nu... Au omorât un băiat mic... Nu i-a mai dat piept să sugă... Toma Arnăuțoiu era un băiat înalt, curățel, cosea, aduna prune cu noi. I-a dat afară din serviciu că erau țărăniști și ei au fugit în pădure. Maria Plop a murit în pușcărie, cu maică-sa. Maria era servitoarea lor, adusă din Basarabia la 12 ani. O luase un ofițer din Corbi. Apoi, a luat-o doamna Marcu, pe urmă, coconița lui Arnăuțoiu. Eu am făcut pușcărie cu doamna lui Ion Mihalache. Țeseam covoare persane la Mislea. Țineau acolo și o călugăriță de 99 de ani, care nu mai mânca."

"Îl țineau comuniștii în bâte"

"Eu am făcut anul trecut varianta de șosea, că erau numai bolovani pe drum. Să nu-mi zdruncine capu' când m-or duce la groapă. M-am dus la ministrul Noica, la București, am vorbit cu domnul Emil Constantinescu. Eu, bătrâna asta... Primaru' Chelu n-a trecut măcar să vadă cum lucrau oamenii, fir-ar al dracului de prăpădit! Când a venit regele la mine, primaru' s-a dus la Costel Pâncescu de la PRM și-a băut la el. Primaru' din Domnești a venit. El - nu! Mă-ntreba domnu' Noica la cooperativă: «Cum e primarul?» «Bun». «Cum e primarul?» «Bun!» «Te mai întreb o dată: cum e primarul?» «E foarte bun!»

Că Chelu era lângă mine și nu puteam...

E de-al lui Roman...

... Soțul mi-a murit anul trecut, în noiembrie. Mai avea doi ani și făcea suta. El a făcut 14 ani de pușcărie. Fugise cu Arnăuțoiu în pădure de frică. Le dădusem mâncare. Îl țineau comuniștii câte o săptămână în bâte..."

România Mare, cu furca-n spinare

Soarele bate nemilos în ceardac. Un om trece cu furca pe umăr prin fața casei. Privește pieziș. Nu-i a bună...

- Uite-l pe comunistu' de Pâncescu. E-al lui Vladim Tudor... Șapte ani am mers târâș, în genunchi. Mă uitam să nu mă vadă careva că mă târâsc. Dacă venea un comunist pe șosea, stam drept pe prag, ca să nu râză de mine... Vecinu' Șerban a spus că-mi pune capu' la înaltă tensiune, că are un stâlp în grădină. Să nu-mi ajute Dumnezeu dacă!... «Mă duc să-mi dau cioarecii jos, că vorbește Tuța Rizea la Televiziune!...»"

- Pâncescu se-ntoarce cu furca..."

"S-a-mpângărat turma"

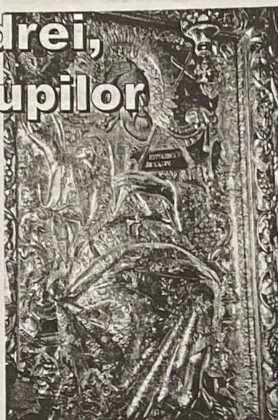
"Am avut doar cinci pogoane de pământ. Mi-au dat un hectar de pădure și-a tăiat-o lumea din sat. Cui să spui? Cine mă iubește pe mine în sat? Și noi cumpărăm lemne, că nu ne dă voie să tăiem. «Te-aș împușca, fire-ai a dracu' de bandită!», striga Oprea. Da' regele a venit la mine, nu la ei! Îl mângâiam pe mână: «Păstoru' nostru bun! Ai plecat și s-a-mpângărat turma. Adun-o la loc!» «Am să mai vin, dar nu cu oameni». Atârnau prin sălcii, prin peri..."

O femeie la vreo șaizeci de ani vine și începe să deretice prin ceardac. Este fiica Elisabetei Rizea. Se oprește și-mi spune o întâmplare stranie. "Era prin '91, toamna, spre înserat. Vine un om tânăr la poartă: Aș vrea să o cunosc pe Elisabeta Rizea. Da'... cine sunteți? Doamnă, eu sunt fiul căpitanului Cârnu din Bacău. Am văzut-o pe doamna Rizea la Televizor și aș vrea să vorbesc cu ea... Domnule, nu se poate... e noapte de-acum... trebuie să mulgem vaca... lăsați-ne în pace, a fost ce-a fost, vedeți-vă de drum... Doamnă, tata... s-a spânzurat... Și a plecat."

Pâncescu trece iar cu furca-n spinare prin fața casei. Mierea din farfurioară mi s-a topit demult.

S-au învălmășit cețurile de pe Râiosu până spre Clocotici. Soarele a mai pâlpâit stins pe coroana albă a Moldoveanului și s-a stins. Fumul de sub pirostrii se culcă spre Râul Doamnei și miroase a ceaun ars.

Sfântul Andrei, Apostolul lupilor

Dumitru MANOLACHE

La 30 noiembrie, românii îl prăznuiesc pe Sfântul Apostol Andrei, cel despre care unele izvoare istorice și tradiția spun că a propovăduit Evanghelia lui Hristos în "teritoriile lupilor", adică în rândul strămoșilor noștri daci. Eveniment major, ce marchează începutul creștin al poporului nostru. Prezența și astăzi a Sfântului Apostol în tradiții și obiceiuri demonstrează, fără îndoială, că predica lui a fost una de durată și cu rezultate remarcabile în acest spațiu geografic, moment în care noi ne-am "precizat ca popor", cum arăta părintele Dumitru Stăniloae.

Prezența și coborârea lui Dumnezeu în om

Vechile creații folclorice ale poporului nostru revelează convingerea fermă că Dumnezeu umbla odinioară pe pământ.

La prima vedere, s-ar părea că este vorba "de produse fanteziste ale imaginației populare, dar, în realitate, aceste povestiri nu sunt basme, ci o redare populară a adevărului evanghelic că Dumnezeu S-a făcut om și a umblat printre oameni însoțit de sfinții apostoli", după cum apreciază Adrian Cherhart.

La o analiză mai profundă însă, aceste povestiri despre plimbarea Creatorului pe pământ arată că, în viziunea creștinismului popular românesc, "există un Dumnezeu personal al iubirii, infinit deschis față de om și față de lume", iar prezența Lui pe pământ, prin El Însuși sau prin apostolii Săi, arată că "lumea realității divine necreate și realitatea materială a lumii create nu sunt separate între ele, ci se găsesc în relație dinamică. Dumnezeu coboară în lume, pentru ca lumea să se poată înălța spre Dumnezeu", cum spune același cercetător.

Sfântul Andrei, primul ucenic și apostol al Mântuitorului, a umblat prin cetățile și așezările înaintașilor noștri din Scythia Minor, predicând poporului de la Istru adevărul evanghelic, sădind în sufletul lui sentimentul prezenței și coborârii lui Dumnezeu în om, ceea ce l-a făcut pe părintele Dumitru Stăniloae să spună că "poporul român s-a precizat ca popor român prin creștinism".

Sub semnul lupului

Acest moment în care noi ne-am "precizat ca popor" îl cuprinde și pe Sfântul Apostol Andrei. Numărul mare de tradiții și obiceiuri ce își au obârșia în acest început dezvăluie o legătură unică între vechile credințe, tradiții sau obiceiuri, și ideile, faptele cuprinse în predica apostolului. Aceste componete ancestrale ale spiritualității noastre au străbătut cu o forță inimaginabilă secolele, purtând până astăzi frânturi de adevăruri creștine rostite atunci, în acel început, de apostol. Ele au o importanță cu totul specială pentru că, datorită lor, putem reconstitui astăzi, fie și numai în parte, un adevăr istoric, nu de puține ori refuzat, ignorat sau contestat de unii: prezența Sfântului Andrei în teritoriul lupilor. Adică în pământurile poporului născut "sub semnul lupului", cum spunea Mircea Eliade.

Tocmai din acest motiv, considerăm că există o strânsă legătură între lup, animalul totemic, și Sfântul Andrei, iar tradiția care spune că apostolul " lega gura lupilor", ascunde unul dintre cele mai tulburătoare argumente în sprijinul afirmației că, într-adevăr, Apostolul Andrei a călcat și a propovăduit în aceste teritorii. Căci sintagma " a lega gura lupilor" nu se referă la animal, ci la omul care, în credința lui, se identifica până la confuzie cu acest animal. Să nu ne mai mirăm, deci, de numărul mare de sărbători dedicate acestui animal în calendarul popular, și nici de faptul că tradițiile și obiceiurile care se desfășoară în ziua sau în noaptea Sfântului Andrei sunt legate de lupi.

Lupul, între leagăn și mormânt

Liviu Teleoacă, asumându-și riscul de a propune un alt mod de explicare a etnonimului "dac", și legătura care există între acest cuvânt și stindardul dragon cu cap de lup, specific dacilor, ajunge la concluzia că acest steag era, de fapt, "însemnul herarldic al corpului preoțesc" dac.

Din această perspectivă, s-ar putea spune că, înlocuind lupul în noul calendar, Andrei devine moștenitorul de drept al corpului preoțesc dac, care avea ca însemn heraldic dragonul cu cap de lup.

Eminentul cercetător Ion Ghinoiu, referindu-se la lup, spunea: " Deși are o acțiune predominant malefică, lupul și nu alt animal jalonează între leagăn și mormânt întreaga existență a oamenilor". Bocetul Andreiului, obicei care dăinuie și astăzi la românii din Transnistria, atestă suprapunerea sărbătorii creștine a Apostolului Andrei peste noul an dacic. Ion Ghinoiu consideră că perioada 14 noiembrie-7 decembrie, din calendarul popular, în care sunt adunate laolaltă sărbători, obiceiuri, acte rituale și practici magice dedicate lupului "este identificată pe criterii etnologice cu anul nou dacic".

Andrei, un alt Ioan Botezătorul

Așadar, lupul, fie epitet ritual al unei confrerii războinice, de la care provine numele etnic al dacilor, cum credea Eliade, simbol religios de apărare, însemn heraldic al corpului preoțesc dac, cum spune Teleoacă, ființă mitologică ce marchează repere de orientare în timp, cum susține Ghenoiu, reprezentare metaforică ce îndeplinește rolul unui animal protector și inițiator, cum apreciază Mihai Coman, sau carnasier feroce, a ocupat un loc cu totul special în spiritualitatea acestui popor, din cele mai vechi timpuri, până la sosirea aici a Apostolului Andrei, căruia "i-a împrumutat", într-un anumit moment al istoriei, propriile-i atribute și semnificații. În acel moment s-a "înnodat" legătura aici, pe pământurile de la Istru, dintre lumea Legii Vechi și cea a Legii Noi. Iar Andrei a jucat, într-un fel, rolul unui alt Ioan Botezătorul. El îndeplinea toate condițiile cerute de istorie ca să înlocuiască credința în lup : a fost primul dintre apostolii care L-a cunoscut pe Iisus, fiind profund convins că El este Mesia; era puternic (numele lui, care provine din grecescul Andreas, înseamnă "viteaz", "bărbat") și curajos (ca lupul), de vreme ce a propovăduit cu succes Evanghelia mântuirii într-un teritoriu aproape la fel de întins ca și acela în care "a lucrat" Pavel.

Predica Apostolului, triumful vieții în Hristos

Altfel spus, puternicile atribute ale animalului heraldic al locuitorilor de la Istru nu puteau fi întrupate decât într-un personaj pe măsură. Aceasta este și motivul pentru care, credem noi, Sfântul Andrei a rămas viu două milenii în memoria colectivă a acestui popor. Și aceasta este dovada cea mai credibilă că apostolul a creștinat această parte de lume.

În puzderia de obiceiuri și tradiții legate de numele lui și al lupului trebuie căutat buletinul de identitate al sfântului, cu viza de flotant în Scythia Minor, pe care mulți cercetători îl mai reclamă încă.

Descoperind în predica Sfântului Andrei triumful vieții în Hristos, Învierea, poporul de sub sceptrul lupului și-a dobândit nemurirea. Adorarea lui Andrei, după două milenii, prin răsturnare, ca sfânt important căruia i-au fost atribuite calitățile și însușirile lupului, veche divinitate locală înlocuită în calendar, dovedește, în plan real, amploarea și seriozitatea misiunii apostolului printre lupii-oameni de la Istru.

Halloween, o sărbătoare de care nu avem nevoie

Laurențiu DUMITRU

Creștinii noștri mai puțin duși la Biserică serbează pe 31 octombrie *Halloween*-ul (acesta fiind al doilea import în materie de sărbători, după celebrul de pe acum *Valentine's Day*). Mulți consideră că sărbătoarea Haloween-ului (*All Hallow's Eve*) este doar seara (ajunul) de dinaintea Zilei Tuturor Sfinților (*All Saint's Day*), praznicul romano-catolic din 1 noiembrie. Americanii își amintesc acum de morții lor, celebrează victoria lui Hristos asupra morții și puterilor întunericului, râd de... rău și de moarte. Se consideră, deci, că este sărbătoare creștină, chiar dacă e importată, după toate probabilitățile, din păgânismul celt (druid). Greu însă de convins un om rațional că această sărbătoare ar avea duh creștinesc...

Adevărul este altul. *Halloween* este o sărbătoare 100% păgână, ocultă, "ziua când morții, fantasmele părăsesc mormintele...". E cea mai mare sărbătoare a slujitorilor satanei: vrăjitori, spiritiști sau sataniști. Americanii au dezvoltat o adevărată industrie legată de această sărbătoare. Se achiziționează, cu această ocazie, accesorii macabre: măști, costume de vampiri, diavoli, dragoni, zombi, leproși, schelete și nelipsiții dovleci, ajungându-se până la vânzări de o jumătate de miliard de dolari anual. Vânzările filmelor *horror* cresc în această perioadă, promotorii filmelor de groază speculând și ei interesul mare pentru acest praznic. Industria filmelor *horror* exploatează la maxim setea de senzații tari, dovedind nepăsare față de psihicul omului, căruia nu-i oferă nimic altceva decât angoase.

America face - cu ocazia *Halloween*-ului - pregătiri mai mari decât de Crăciun sau de Paște. Copiii se costumează în stil *horror*, se amuză prin sperieturi și merg (colindă) din casă în casă pentru a primi prăjituri. Tinerii, mai curajoși, merg în cimitire în miez de noapte și se distrează făcând spiritism. S-a constatat că în noaptea *Halloween*-ului se săvârșesc foarte multe crime în Statele Unite.

De altfel, în cunoscutul documentar de televiziune *Invazia păgână* se spunea că la întrebarea "Cum ați vrea să serbați *Halloween*-ul?", 80% din elevii americani de clasa a IV-a de la o școală au răspuns zâmbind: "Aș vrea să omor pe cineva...". Acesta este impactul sărbătorii !

Ca și în anii precedenți, și în acest an la noi a fost promovată sărbătoarea, grădinițe, școli și teatre pentru copii speculând momentul. De nu vom fi cu luare-aminte, copiii noștri își vor forma treptat gustul pentru macabru, ocultism, sadism și violență (îi ajută în acest sens desenele animate cu monștri, jocurile agresive pe calculator, filmele *horror* și cărțile pentru copii, deja clasice, din seria *Harry Potter* etc.).

Biserica, adică noi, mădularele ei vii, nu trebuie să luăm parte la această sărbătoare oribilă și demonică.

Să sperăm că ai noștri credincioși vor înțelege deșertăciunea acestei false sărbători și că pe viitor o vor ocoli.

O mărturie despre patimile preoților aromâni

Pr. Dumitru CONSTANTINESCU

Redăm mai jos povestea vieții Părintelui Dumitru Constantinescu, preot român din comuna Perivole din Pind (Epir), așa cum a scris-o el în 1913. Acest text, intitulat "Biografie", a fost trimis soției lui Iancu Bacalbașa, pe 20 august 1913, pentru a fi publicat în ziarul acestuia, *Înainte*, dezvăluind astfel "suferințele și tiraniile ce au pătimit preoții din Macedonia din partea Clerului de la Fanar". Redacția a actualizat ortografia și a îndreptat pe alocuri textul, astfel încât să poată fi citit și înțeles cu ușurință. Nu am modificat însă stilul autorului care are farmecul său incontestabil. Documentul vede în premieră lumina tiparului. Intertitlurile aparțin redacției. (*Rost*)

Luptători aromâni pentru identitate națională

M-am născut la 1 ianuarie1848, în comuna Perivole de la Pind (Epir). În vîrstă de 12 ani am terminat patru clase primare din școala greacă și am îmbrățișat meseria de croitorie, spre a putea trăi eu și a ajuta și pe părinții mei.

Eram la 21 ani când am aflat că Cuviosul Arhimandrit Averchie a luat câțiva tineri aromâni de prin Macedonia, i-a dus la București ca să-i învețe carte românească și pe urmă să se întoarcă în Macedonia ca institutori de limba română. Îndată am părăsit croitoria, cu consimțământul părinților mei, și m-am dus la București, la școala macedo-română de la biserica Sfinții Apostoli, unde am fost primit ca bursier de către venerabilul Părinte Averchie.

La anul 1872 am terminat patru clase primare și m-am întors la Perivole, m-am căsătorit și am fost hirotonit diacon, apoi preot de către Prea Sfinția Sa Ghenadie, Mitropolitul grec din Grebena.

Prima persecuție

Pentru că am citit Sfânta Evanghelie, la cererea aromânilor, în frumoasa noastră limbă în biserică, am fost luat cu jandarmii din Perivole și dus la Grebena, la Mitropolie, unde am stat închis trei zile și trei nopți în cărbuni. După ce am promis că nu voi mai citi în românește am fost eliberat.

În vara anului 1873, m-au luat celnicazii (proprietarii de vite) armâni la colibele lor din Reșani numite Istoc (Macedonia), unde le-am slujit românește în biserică și prin familii. Acolo am strâns și câteva ajutoare pentru biserica din Perivole "Sfântul Pantelimon", care era clădită de comunitatea aromână. Istocul fiind departe de oraș, pe munte, arhiereul n-a venit să ne vizeteze și, prin urmare, am fost liniștit până toamna când, împreună cu familiile celnicazilor, m-am pogorât și eu la Veleștin (patria lui Riga Ferea), în Thesalia.

Din nou la București

Prea Sfinția Sa Grigorie, Mitropolitul din Volo, nu m-a lăsat să slujesc românește în biserică, drept care, prin casele aromânilor în Veleștin, pe ascuns, citeam românește. În anul 1874, după ce m-am întors din Perivale iar la Veleștin spre iernare, iar grecește slujeam în biserică și numai pe la familiile armânilor citeam românește. Aflând că Prea Sfinția Sa Mitropolitul pregătește un tacrir (ordin) pentru Autoritate, ca să mă exileze, în aprilie, însoțit și de preotul C. Zisi, am plecat la București. După cererea noastră, am fost trimiși de către Înalt Prea Sfinția Sa Mitropolit Primat Calinic Miclescu la mănăstirea Cernica, unde am stat trei luni învățând rânduiala Sfintei Liturgii în limba maternă română. La sfârșitul acestei perioade am luat un certificat din partea superiorului meu, Arhimandritul Juil, ne-am întors la Sfânta Mitropolie, unde Înalt Prea Sfinția Sa Mitropolit Primat ne-a pus să slujim Sfânta Liturghie înaintea Vicarului Său în Catedrală. Apoi, ne-a eliberat o altă adeverință că am învățat să ținem slujba în limba română. Eu m-am întors la Perivole, iar preotul C. Zisi a rămas în țară.

O carte în aromână

Întorcându-mă din București la Perivole, cu toate că am arătat certificatul dat de Mitropolitul Primat Prea Sfinției Sale Ciril, Mitropolitul din Grebena, acesta nu mi-a dat voie să slujesc românește în biserici. Așa că iar slujeam pe ascuns uneori în biserică și prin casele aromânilor. La anul 1879, în noiembrie, iar a dat tacrir Prea Sfinția Sa Mitropolitul la Autoritate ca să mă prindă și să mă predea în mânile Sale. Aflând despre aceasta, însoțit de fratele meu preotul Ioan, m-am refugiat iar la București, unde am stat trei luni. În acest interval am scris, eu și fratele meu Părintele Ioan, ajutați și de domnii I. Hondrosom și Puliu Cuvati, ambii din Samarina, o cărticică bisericească numită *Conserviciul Divin*, care s-a tipărit pe cheltuieala "Societății de Cultură Macedo-Română", în dialect aromân. La întoarcere, pe la 20 martie 1880, am vizitat Onorata Legațiune Română din Constantinopol și l-am cunoscut pe Primul Secretar al Legațiunei dl. Dr. M. Obodinar.

Institutor român la Perivole

Chiar în aceeași primăvară (1880) dl. Apostol Mărgărit, inspectorul general al școlilor și bisericilor românești din Turcia, m-a numit institutor al școlii române din Perivole. De acum a început Clerul fanariot să se mânie și să se ridice în contra mea ca fiara.

În timpul iernii m-am pogorât cu familiile românilor la Veleștin (Thesalia) și am deschis școală română pentru prima oară acolo. Am avut 35 elevi și, din umila mea subvenție, 50 de lei lunar, plăteam chiria școlii și cumpăram lemne pentru încălzit, condeie și crete pentru elevii săraci. Citeam și prin casele aromânilor românește, că la biserică nu puteam nici grecește să citesc. Vestea că am deschis școală românească la Veleștin, patria lui Riga Ferea, a căzut ca un trăznet peste Mitropolitul din Volo, Prea Sfântul Grigorie, care a început să trimită scrisori, mai întâi cu sfaturi către celnicazii aromâni, ca să nu-și dea copiii lor la școala română, apoi cu amenințări că-i va afurisi și-i va blestema, de nu-l vor asculta. Cu toate acestea școala a funcționat regulat până în aprilie 1881, când m-am întors cu familiile la Perivole, unde au început să ne amenințe andarții greci. Cu chiu, cu vai am trecut și vara asta bine cu școala și cu citirea românescă prin casele aromânilor. Toamna am redeschis școala din Veleștin și mi-au venit peste 40 de elevi și eleve.

Exilul

De data aceasta Prea Sfinția Sa Mitropolitul din Volo a scris vreo două, trei scrisori la epitropul său din Veleștin, scrisori care au fost citite în biserică, în auzul tuturor, și în care cerea să fie închisă școala românească. Scrisorile se încheiau cu o afurisenie grozavă aruncată asupra mea și a celor care își trimiteau copiii la școala românească sau care mă primeau să le slujesc românește în casă. Mi-aduc aminte că afurisenia sau blestemul a fost citit în biserică în Ziua Nașterii Domnului. Iar pe mine mă poreclea: psoraleo provatu și capră râioasă, tihodicti etc.

La 7 ianuarie 1882, pe când mă întorceam de la biserică spre casa mea, m-am pomenit cu patru jandarmi care m-au escortat la maiorul lor, Merușaga. Acesta venise cu 35 de jandarmi și cu un ofițer din Volo, prin ordinul Prea Sfinției Sale a Mitropolitului. După trei ore, m-au pornit pe picioare, drum de trei ore și jumătate distanță, spre Volo. Aproape de Volo, pe drum, m-au oprit puțin și am auzit că maiorul Merușaga ordonă ofițerului să mă păzească să nu fug și să mă ducă drept la Mitropolit, de la care să ia o chitanță de mână. Atunci, cu rugăminte caldă, i-am zis: "Merușaga, să nu mă duci la Mitropolit că sunt pierdut și după mine se mai pierd încă șase suflete care atârnă de gâtul meu. Duceți-mă la Autoritățile Civile sau militare. Nu sunt criminal, acuzarea mea e că sunt preot și dascăl român. De mă vei scăpa, nu-ți trebuie altă milostenie pe lumea asta și nici alt Hagilic". Merușaga a avut milă și a dat ordin să mă ducă la colonel, superiorul său. La ceas de noapte am ajuns la Volo și m-au prezentat la Colonel. Acesta m-a întrebat de ce nu primesc să fiu dus la Dispoti-afend și ce crimă am făcut de-mi cere Mitropolitul pedeapsa cu exilarea. I-am răspuns că n-am săvârșit nici o crimă, că sunt credincios supus Sultanului și că sunt preot și dascăl român, de aceea mă persecută arhiereul, care vrea să piardă limba romă-

nească pentru scopuri etno-politice. Am fost trimis, escortat de trei jandarmi la Caimacanul (suprefectul) Cadribei și de acolo la închisoarea din localitate. Nici un prieten sau rudă nu știa unde am fost dus în noaptea aceea, în care n-am putut să dorm de multă neliniște. Dimneața am plătit pe un om care vindea salepe de s-a dus și a chemat pe doi cunoscuți comercianți armâni. Rita din Lacă și Toli Zotu din Vovusa (Baésa). Pe aceștia i-am rugat să scrie, din parte-mi, la consulul României din Salonic, Popovici, că, din ordinul Mitropolitului, am fost arestat, iar școala la Veleștin a fost închisă. După trei zile de închisoare am fost adus, ca un criminal, la consiliul suprefectului Cadri-bei, de față fiind și Mitropolitul. Caimacamul m-a întreabat de ce am deschis școală fără să-l întreb pe Despoti-efendi. I-am spus că am deschis școala conform Ordinului Marelui Vizir din Constantinopol, prin care se permite să se deschidă școli românești oriunde în Imperiul Turcesc și am pus pe masă o copie din acel ordin. Îndată, Prea Sfinția Sa Mitropolitul s-a sculat cu furie și mi-a smuls pot-capul de pe cap, zicându-mi: "Eu ți l-am pus și tot eu ți-l ridic", l-a pus pe masă și a pleacat. După aceea Caimacamul a mai vorbit în secret ceva cu Consilierii și cu Catiul, apoi mi-a zis: "Ca să fii liber să te plimbi prin oraș și să nu fii ținut în închisoare, trebuie să găsești doi onești garanți, oameni care să dea câte 50 de lire otomane pentru tine și, în caz că dispari, vor pierde această sumă de bani". Însoțit de doi jandarmi, am ieșit în piață, cu capul descoperit, și am găsit pe cei doi buni aromâni amintiți mai sus. Ei au garantat pentru mine și așa am rămas liber în Volo aproape trei luni. În acest timp am mers cu o batistă neagră pe cap, în bătaia de joc a grecilor.

Părintele Dumitru Constantinescu în mijlocul unui grup de aromâni

O mână de ajutor

În intervalul acesta au venit mulți aromâni din Veleștin să mă viziteze. Cel dintâi a fost dl. Tega Iani, român naționalist, care m-a încurajat să am răbdare. În același timp, m-am cunoscut cu consulul rus Grigore Hagi-Lazăr, grec de origine, a cărui soție era aromână din Vlaho-Livade (Olimp). Eram mult strâmtorat cu banii, dar dl. Dr. M. Obedenar, care acum se găsea ca Ministru plenipotențiar al României în Italia, mi-a trimis cinci poli și scrisori foarte încurajatoare!

Primăvara, prin intervenția consulului Popovici și Dl. Apostol Mărgărit, a venit ordin din Constantinopol ca să fiu lăsat liber să-mi caut de școală. Așa am scăpat din exil. Prin consulul rus Hagi-Lazăr am căpătat și potcapul și iertare de la Prea Sfinția Sa Mitropolitul Grigorie Dimitriados. M-am întors la familia mea și am redeschis școala. E de mirare că nici un elev nu mi-a lipsit, deși școala a fost atâta timp închisă! Mi-au venit cu toții, cu mare bucurie.

În timpul acesta, Thesalia a fost anexată Greciei și școala românească a fost închisă pentru totdeauna la Veleștin! Vara lui 1882, la școala din Perivole au năvălit o ceată de andarți, ca să ne măcelărească pe mine și pe colegul meu Gh. Perdichi. Ne-au scăpat niște bravi aromâni cu armele. Dar, vrând-nevrând, deși era încă o lună până la plecarea familiilor, am închis școala și am stat ascunși.

Pe 20 octombrie a aceluiași an, am fost mutat la școala din Grebena, în locul institutorului D. Abelian, care a fost transferat la Crușuva. Am avut 35 de elevi, dar nu mă lăsa în pace Mitropolitul Ciril cu tacrirurile (ordinele) sale către autoritățile locale. La 27 ianuarie am părăsit școala și, pe jos, că nu dispuneam de mijloace să închiriez un cal, m-am dus la Vlaho-Clisura, la dl. A. Mărgărit. Dumnealui m-a trimis la Bitolia, unde am stat până în martie 1883. Apoi, m-am dus la Perivole și, în luna aprilie, am deschis școala și am început să slujesc în biserica Sfântului Pantelimon, pe care o făcuseră aromânii. Mitropolitul, venind la acea biserică, n-a voit să o inaugureze, fiidcă era scris deasupra ușii: "*Nihil sine deo*" ("Nimic fără Dumnezeu", în latină).

Îndată ce am început să facem serviciul divin în limba noastră cea frumoasă și biserica s-a umplut de lume cu toate că era la marginea comunei. Când a aflat C.S. Mitropolit Ciril că se face Sfânta Liturghie pe românește în biserica "Sfântul Pantelimon", s-a supărat și, pe 26 iulie, a venit la Perivole și a slujit la biserica Comunală "Sfânta Vineri". Când a ieșit și a văzut cu ochii lui mulțimea de români care ieșeau din biserică la acea oră, s-a întristat și mai mult și a început să blesteme și să-și afurisescă pe aromâni!

(*Va urma*)

Romfest XXI
organizația românilor de pretutindeni

Președinte de onoare
Pr. Gheorghe Calciu-Dumitreasa

Președinte
Prof. Marcel Petrișor

Vicepreședinți
Mihail Albișteanu
Claudiu Târziu

Secretar general
Nicu Butnaru
e-mail: romfest@romfest.org
tel: 0723.504.807

Filiale

Bacău
Mihai Moisă
e-mail: bacau@romfest.org
tel: 0234. 511.609

Brașov
jr. Dragoș Gladcă
e-mail: brasov@romfest.org
tel: 0744.153.388

Galați
prof. drd. Cătălin Maghiar
e-mail: galati@romfest.org
tel: 0721.412.360

Iași
prof. drd. Mihail Albișteanu
e-mail: iasi@romfest.org
tel: 0740 132 215

Prahova
jr. Dan Nicodim
e-mail: prahova@romfest.org
tel: 0244.514.337

Timiș
dr. Nicolae Colțoiu
e-mail: timis@romfest.org
tel: 0744.526.671

Reprezentanți teritoriali

Bihor
dr. Virgil Colțoiu
e-mail: bihor@romfest.org
tel: 0740.853.702

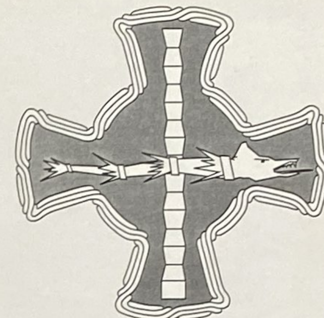
Covasna
Dan Tănasă
e-mail: covasna@romfest.org
tel: 0744.822.581

Tecuci
dr. Richard Constantinescu
e-mail: tecuci@romfest.org
tel: 0723.283.747

Sibiu
Marius Săraru
e-mail: sibiu@romfest.org
tel: 0269.237.387

Semnul organizației

Asociația Romfest XXI are ca semn distinctiv o cruce închipuită dintr-o frînghie bizantină de culoare aurie, avînd în centru, pe un fond verde, o altă cruce trasată de coloana infinitului și steagul dacic. Crucea înseamnă *jertfă* întru Hristos, frînghia - *dreapta credință*, coloana fără sfîrșit - *devenirea pe verticală a neamului românesc*, iar drapelul dacic arată *originea românilor*. Auriul este *culoarea divinității*, iar verdele este simbolul *renașterii*.

Cum vă puteți implica

- Aderînd la asociația Romfest XXI.
- Donînd bani (lunar sau punctual), obiecte sau consumabile pentru revistă.
- Efectuînd expertize în domeniile circumscrise scopului nostru.
- Oferindu-vă pentru a face alte servicii organizației.
- Contribuind la o cît mai largă difuzare a revistei *Rost.*
- Punînd un banner al organizației pe site-ul lor pe Internet.
- Vorbind în cît mai multe cercuri despre scopul și acțiunile Romfest XXI.
- Participînd la dezbaterile din forumurile de pe pagina noastră pe Internet.

Rost:
cuvânt, rațiune, sens, ordine

În româna veche, *rost* a fost moștenit cu înțelesul de gură, păstrat astăzi doar în cîteva expresii de largă răspîndire și stînd la baza verbului *a rosti*. Pe această linie semnatică au mai apărut derivatele *rostire*, *rostitor* etc. Poate și sub influența grecescului logos, care înseamnă deopotrivă "cuvînt", "rațiune", "știință", dar și "vorbire", "gură", "exprimare", *rost* a evoluat și el spre înțelesul "rațiune", "sens", "tîlc", "noimă", "scop", cu care se folosește astăzi în mod curent. În sensul logic al tîlcuirilor de mai sus a apărut verbul *a rostui* ("a da sens", "a pune ordine"), cu derivata *rostuire, rostuitor* etc.

Creat prin *Rostirea* (Cuvîntul, Verbul) divină, omul este el însuși, spre deosebire de toate celelalte ființe din lumea văzută, făptură *rostitoare* (înzestrată cu grai, cu vorbire, deci și cu gîndire), dar și *rostuitoare* (care are sens superior și poate da sens lucrurilor).

Omul are un *rost* dat de Dumnezeu, dar uneori caută să-și facă singur alt *rost*, după mintea lui. În orice caz, starea cea mai rea a omului este aceea de a-și pierde *rostul* (orice *rost*), de a fi *fără rost* pe lume. Iar cel mai mare serviciu care poate fi făcut omului (individual sau comunitar) este de a-l ajuta să-și (re)găsească *rostul*. Tocmai acest obiectiv și l-a propus revista *Rost* la nivelul lumii românești.

rost
manifest românesc

Abonamente

Abonamentele se fac trimițînd un mandat poștal (în care specificați citeț numele, adresa completă și perioada de abonament) pe numele Târziu Claudiu Richard, CP 62, OP 66, București.

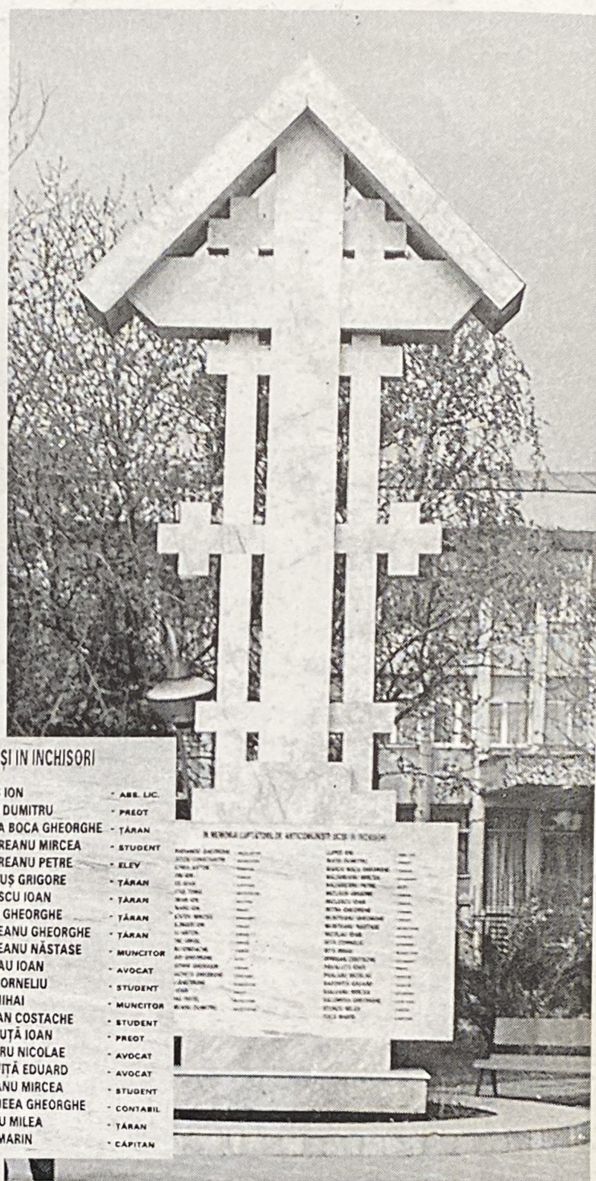
Prețul unui abonament: • 3 luni: 45.000 lei • 6 luni: 90.000 lei • 12 luni: 180.000 lei.

Pentru abonații din Europa abonamentul este de 22 Euro, iar pentru cei de pe celelalte continente, 52 USD pe an. Taxele poștale sunt incluse în preț.

În memoria luptătorilor anticomuniști

Foștii deținuți politici anticomuniști din Bacău au ridicat în Parcul “Mircea Cancicov”, aflat în centrul orașului, unul dintre cele mai impresionante monumente închinate celor care au murit în temnițele roșii din România. Troița, din beton armat placat cu marmură, este înaltă de zece metri. În jurul ei a fost amenajat un loc de rugăciune și de meditație. Pe o față a troiței sînt scrise numele băcăuanilor căzuți în lupta contra comunismului. Pe celalaltă, ultima strofă a poeziei – premonitoare sau promițătoare – “Rugăciune” de Radu Gyr: *“Și spune morților de sub troițe sfinte/ Că va veni cîndva o dimineață/ Cînd neamu-ntreg va fulgera la viață/ Cuminecat prin sfinții din morminte”.*

Trebuie să menționăm, în ordine alfabetică, numele foștilor deținuți politici fără de care monumentul nu ar fi existat: Petru C. Baciu, ing. Ioan Belciu (autor al proiectului și cel care a urmărit executarea lucrării), Mihai Păvăluță (președintele A.F.D.P.R. Bacău) și Petru Velescu. Suflete nobile, cei patru veterani anticomuniști s-au zbătut timp de trei ani ca să aducă acest omagiu memoriei unor români care s-au jertfit pentru demnitate națională. Ne-am simțit datori să facem cunoscută această faptă creștinească și patriotică, înainte chiar ca monumentul să fie dezvelit oficial. (*Rost*)

IN MEMORIA LUPTĂTORILOR ANTICOMUNIȘTI UCIȘI IN INCHISORI

ASMARANDEI GHEORGHE - INVĂȚĂTOR	LUPEȘ ION - ABS. LIC.
BELECCIU CONSTANTIN - MUNCITOR	MATEI DUMITRU - PREOT
BENCHEA ANTON - CANTOR	MÂRZA BOCA GHEORGHE - ȚĂRAN
BIBERE ION - ȚĂRAN	MĂZĂREANU MIRCEA - STUDENT
BEREȘ IOAN - CĂPITAN	MĂZĂREANU PETRE - ELEV
BONTAȘ TOMA - INVĂȚĂTOR	MICLĂUȘ GRIGORE - ȚĂRAN
BULIMAN ION - MILITAR	MICLESCU IOAN - ȚĂRAN
BUTNARU ION - PREOT	MITRA GHEORGHE - ȚĂRAN
CANCICOV MIRCEA - MINISTRU	MUNTEANU GHEORGHE - ȚĂRAN
CHISLINGER ION - ȚĂRAN	MUNTEANU NĂSTASE - MUNCITOR
CICEU ANTON - ȚĂRAN	NICOLAU IOAN - AVOCAT
CIUCHE VIRGIL - ȚĂRAN	NIȚĂ CORNELIU - STUDENT
COLBU IORDACHE - ȚĂRAN	NIȚĂ MIHAI - MUNCITOR
DRĂGOI GHEORGHE - ELEV	OPRIȘAN COSTACHE - STUDENT
DRAGOMIR GHERASIM - ȚĂRAN	PĂVĂLUȚĂ IOAN - PREOT
DUMĂCHIȚĂ GHEORGHE - CONTABIL	PĂSLARU NICOLAE - AVOCAT
FELIU GHEORGHE - SUBOFIȚER	RACOVIȚĂ EDUARD - AVOCAT
FILIP IOAN - PREOT	RĂILEANU MIRCEA - STUDENT
GJEBAG PAVEL - MUNCITOR	SALOMEEA GHEORGHE - CONTABIL
IACOBEANU DUMITRU - INVĂȚĂTOR	STURZU MILEA - ȚĂRAN
	ȚUCĂ MARIN - CĂPITAN

rost
manifest românesc

Din sumarul numărului 10 - 11, dec. 2003 - ian. 2004

- VASILE BĂNCILĂ, UN NEDREPTĂȚIT AL CULTURII ROMÂNE
- CONSERVATORISMUL ROMÂNESC
- “CREȘTINISMUL ESTE O RELIGIE PENTRU ARISTOCRAȚI - un interviu cu dr. Cristian Bădiliță
- SERBIA DE RĂSĂRIT: O MARE DE ROMÂNI
- NEFIREASCA EDUCAȚIE SEXUALĂ A ELEVILOR ROMÂNI
- MITROPOLITUL SEBASTIAN RUSAN, UN “DUȘMAN DE PRIM ORDIN AL REGIMULUI COMUNIST”